CONTRIBUȚIUNI

LA

INȚELEGEREA Art. 7 § 5 din CONSTITUȚIUNE

PRECEDATE DE UN STUDIU

ASUPRA

NAȚIONALITĂȚEI ROMÂNE

DE

Nicolae Basilescu

Profesor la Facultatea de Drept din Bucuresci

Avocat

Edițiunea a doua

BUCURESCI

Tipografia și Fonderia de Litere, Thoma Basilescu

No. 29, Calea Victoriei, No. 29

1897

www.dacoromanica.ro

CONTRIBUȚIUNI

LA

INȚELEGEREA Art. 7 § 5 din CONSTITUȚIUNE

PRECEDATE DE UN STUDIU

ASUPRA

NAȚIONALITĂȚEI ROMÂNE

DE

NICOLAE BASILESCU
PROFESOR LA FACULTATEA DE DREPT DIN BUCURESCI
AVOCAT

EDIȚIUNEA A DOUA

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ŞI FONDERIA DE LITERE, THOMA BASILESCU
No. 29, CALEA VICTORIEĬ, No. 29
1897

www.dacoromanica.ro

Studiile de faţă aŭ fost presentate întâia dată sub formă de pledoarie, orală şi scrisă, Onorateĭ Curţĭ de Apel din Bucureştĭ, secţia II-a, în procesul dintre d-na Athena Belisarie D. Doxache şi d-nele Chabudianu şi Braţu.

Acéstă Onorată Curte a consfinţit, în modul cel maĭ strălucit, opiniunile ce am avut onórea a emite înaintea eĭ, dupĕ cum se póte vedea din considerantele Decisiuneĭ sale, No. 234 din 28 Noembrie 1896, reproduse la paginele 50—54.

Ediţiunea acésta variază, întru atât de ântâia, ce am supus Onorateĭ Curţĭ, intru cât, am căutat să lărgesc cercul chestiunilor ce aveam de cercetat, până a coprinde în întregul lor, ambele subiecte: DESVOLTAREA NAŢIONALITĂŢEĬ ROMÂNE *şi* ÎNŢELEGEREA ART. 7 § 5 DIN CONSTITUŢIUNE.

www.dacoromanica.ro

NAȚIONALITATEA ROMÂNĂ

www.dacoromanica.ro

NAŢIONALITATE

PRINCIPIĬ FUNDAMENTALE

Idea de *Naţiune*, idea de *Stat*, sunt concepţiunĭ, carĭ nu trebuesc confundate. Polonesiĭ forméză o naţiune, dar, de mult, eĭ aŭ încetat de a maĭ exista ca Stat; şi vice-versa, nu există nicăerĭ o naţiune Austro-Ungară şi cu tóte acestea populaţiunile cele maĭ eterogene, unite sub sceptrul Habsburgilor, forméză un Stat.

Naţiunea este produsul vieţeĭ, în comun, a uneĭ reuniunĭ de ómenĭ, avênd aceleaşĭ moravurĭ, aceleaşĭ obiceiurĭ şi aceleaşi tradiţiunĭ istorice [1].

«Ceea-ce constitue o naţiune, zice d. Ed. Caro [2], nu este rasa, nu este limba, nu este religiunea. Se póte conserva cu pietate tóte aceste trăsurı a origineĭ, cu tótă diversitatea lor, fără a lua nimic patrieı eĭ însăşĭ. Acea-ce o constitue, în realitate, este un mare şi neperitor amor ; este unitatea acceptată, voită, consacrată, de suferinţe comune şi de devotamente reciproce, cimentată prin sîngele şi lacrămile comune a maĭ multor generaţiunĭ. Patria este acolo şi nu aiurea».

Dar o naţiune, ca atare, nu are o existenţă juridică ; ea este, cel mult, o entitate morală.

Din contră, când populaţiunĭ, de aceeaşĭ naţionalitate saŭ de naţionalităţĭ diverse, 'şi aŭ dat o organisaţiune

1. v. *Précis du droit des gens* par Th. Funk-Brentano et Albert Sorel p. 11 şi 12.

2. Ed. Caro, în *Revue des Deux Mondes*, de la 15 Ianuarie 1871.

www.dacoromanica.ro

socială, aŭ constituit pe teritoriul lor un guvernământ regulat, aŭ început a întreţine relaţiunĭ normale şi regulate cu popórele vecine, atuncĭ ele aŭ format un Stat.

Naţionalitatea este raportul juridic, legătura de drept,—*vinculum juris*,—care unesce pe un om la un Stat determinat [1].

Treĭ marĭ principiĭ domină şi guvernă acest raport de drept:

1. *Orĭ-ce om trebue să aibă o naţionalitate.*

Un fenomen universal caracterisă, în adevĕr, întréga nóstră civilisaţiune; el, singur, explică întréga nóstră istorie, anume: că, fie-care din noĭ nu póte trăi de cât prin alţiĭ şi pentru alţiĭ; că, nu există nicĭ o fiinţă umană, demnă de a purta acest nume, care să pótă trăi numaĭ prin sine şi pentru sine.

«Omul, a zis cu drept cuvênt marele Aristote [2], este o fiinţă politică prin excelenţă; el este maĭ sociabil de cât albina şi de cât tóte cele-l-alte animale, carĭ trăesc în turme. Natura nu a făcut nimic în zadar. Ea, în adevĕr, acordă cuvêntul exclusiv omuluĭ. Da, vocea póte exprima bucuria saŭ durerea şi de aceia, ea nu lipseşte şi celor-l-alte animale, pentru că organisaţiunea lor merge până a resimţi şi a comunica aceste două afecţiunĭ. Dar, cuvîntul este făcut pentru a exprima binele şi rĕul, şi, prin urmare, justul şi injustul. Orĭ, omul are acésta de particular, printre tóte animalele, că el singur póte să conceapă binele şi rĕul şi tóte sentimentele de aceaşĭ ordine».

«Prima societate, continuă Aristote, se formézá de două individe, carĭ *nu pot trăi unul fără altul*: bărbatul şi femea. Eĭ se întrunesc prin dorinţa de a se reproduce;

1. André Weiss, *Traité théorique et pratique du droit international privé*, T. I, pag. 1.
2. Aristote, *Politica*, Cartea I, Cap. I.

www.dacoromanica.ro

uniunea lor nu este resultatul uneĭ voinţe reflexe; ea este ordonată de acest instinct al natureĭ, care atrage pe animale şi chiar pe plante, către plăcerea de a lăsa după ele fiinţe, carĭ să le semene.»

O nouĕ asociaţiune, *o formézā reuniunea maĭ multor familiĭ:* satul, comuna; şi

«Asociaţiunea maĭ multor sate şi comune formézā un Stat complect, ajuns, se póte zice, la punctul de a se îndestula, în totul, pe el însuşĭ, născut, de o camdată, din trebuinţele vieţeĭ şi subsistând, pentru că el le satisface.»

Statul, dar, vine tot de la natură; el este un fenomen tot atât de natural ca şi acela al apariţiuneĭ familieĭ, de unde urmézā, că acel care rĕmâne, afară din Stat, prin lege, iar nu prin efectul hasarduluĭ, este de sigur «saŭ o fiinţă degradată, saŭ o fiinţă superióră specieĭ umane. Luĭ, dar, s'ar putea adresa acéstă admoniţiune a luĭ Homer:

«*Fără patrie, fără familie, fără cămin*!

«Omul, care prin natura luĭ ar fi ast-fel, precum poetul 'l descrie, nu ar respira de cât rĕsboiul, căcĭ el ar fi atuncĭ incapabil de orĭ-ce uniune, întocmaĭ ca pasĕrile de pradă.»

«El este o brută saŭ un zeŭ» conchide filosoful.

«Ar lipsi ceva existenţeĭ nóstre morale, zice la rêndul sĕŭ, D-l Ch. Brocher[1], dacă ar trebui să rĕmânem fără legătură personală cu aceste marĭ personalităţĭ sociale, carĭ se chiamă State, şi a căror viéţă superióră trebue se rădice şi să măréscă pe a nóstră.»

Heimathlosigkeit, *Heimathlosen*, sunt anomaliĭ, şi din punct de vedere al filosofieĭ sociale, şi din acela al moraleĭ şi al dreptuluĭ.

1. Charles Brocher, *Nouvelle théorie du droit international privé*, 1870, p. 166.

www.dacoromanica.ro

De aceia, tendinţa generală este de a o combate prin tóte mijlócele, de a 'i restrînge întinderea asemnând, chiar în mod imperativ, o patrie acelora carĭ nu aŭ una[1].

2. *Nimenĭ nu póte avea două naţionalităţĭ.*

Naţionalitatea impune atât Statuluĭ cât şi individuluĭ, membru al acestuia, grave şi numeróse îndatorirĭ. Statul datoréză protecţiune supuşilor sĕĭ, orĭ unde eĭ s'ar afla, maĭ ales în streinĕtate, iar supuşiĭ luĭ 'ĭ datoréză, între altele, impositul de sânge.

Orĭ, acéstă îndatorire nu se póte îndeplini, în chip leal, de un individ, care în acelaşĭ timp ar fi chemat sub arme de ambele sale patriĭ, şi precum nimenĭ nu póte avea două mame, tot ast-fel nimenĭ nu póte avea doue patriĭ[2]; morala, de acord cu dreptul ginţilor, interzice dar, cu drept cuvînt, cumulul a două naţionalităţĭ în persóna aceluiaşĭ individ.

Şi în acéstă privinţă, tendinţa generală este de a evita, pe cât posibil, acéstă anomalie.

3. *Naţionalitatea nu se impune ;* ea este resultatul liberuluĭ arbitru, voinţeĭ reflexe a individuluĭ. Dreptul de a schimba de naţionalitate este un drept natural ; el decurge din chiar personalitatea omuluĭ, liber de a căuta, orĭ unde pe pămênt, punctul de reazem, în care el 'şĭ póte desvolta facultăţile, cu carĭ natura l'a înzestrat ; acest drept este tot atât de originar şi de imprescriptibil, ca şi libertatea, însăşĭ, ca şi dreptul de a existe al omuluĭ.

Etă de ce, vechea teorie a naţionalităţeĭ indelebile este combătută, cu energie, de doctrina modernă şi abandonată de legislaţiunile a maĭ tututor Statelor civilisate[3].

1. André Weiss, *ib. id.*, p. 20 şi ur.
2. Proudhon, *Traité de l'état des personnes*, t. I, p. 93.
3. André Weiss, *ib. id.*, 104 şi ur.

www.dacoromanica.ro

DOBÂNDIREA NAȚIONALITĂȚEĬ

Orĭ-ce om, venind în lume, dobândesce, şi trebue să dobândéscă, o naţionalitate.

Fi-va ea, acea a loculuĭ unde copilul a vĕḑut ḑiua, saŭ, indiferent de acésta, aceia a părinţilor sĕĭ?

Cu alte cuvinte, naţionalitatea se fixéză *jure soli* saŭ *jure sanguinis?*

Şi unul şi altul, din aceste douĕ sisteme, aŭ fost şi sunt în vigóre, când isolate, când ambele combinate.

Antiquitatea clasică, Greciĭ şi Romaniĭ aŭ admis sistemul transmisiuneĭ naţionalităţeĭ prin sânge, *jure sanguinis* [1].

Când însă? şi de ce? Eată gravele chestiunĭ, pe carĭ autoriĭ de Drept internaţional modern, ca d-niĭ André Weiss şi George Cogordan, nu examină în de ajuns.

Acest resultat legislativ este, de sigur, din epoca lor clasică, adică, de atuncĭ când organisaţiunea politică şi socială a Atheneĭ, Sparteĭ, etc., de o parte, a Romeĭ de alta, eşiseră din primul stadiu, din acela al primelor lor formaţiunĭ, al zămislireĭ lor.

Intr'adevĕr, pentru aplicaţiunea severă, strictissimă chiar, cum ceĭ vechĭ o făceaŭ, a acestuĭ principiŭ, se cere, în primul rând, să scim, *cine sunt naţionalĭ?*

---

1. André Weiss, *ib. id.*, 32: George Cogordan, *La nationalité*, 21.

www.dacoromanica.ro

Naționalitatea fiuluĭ depinḑênd de aceea a părinteluĭ sěŭ, şi aceia a acestuia, de aceia a autoruluĭ sěŭ, etc.,va trebui dar, să urcăm cursul timpuluĭ până vom găsi pe naționalul originar, pe acela care pentru întâia óră a pus temeliele Statuluĭ, pe acela care a încheiat cu acesta, acel *vinculum juris*, de care am vorbit.

Orĭ, începuturile Statelor nu sunt, tot-d'a-una, atât de clare şi de normale; ele se perd, de cele maĭ multe orĭ, în negura timpuluĭ; maĭ mult incă, Statul, precum am věḑut, fiind el însuşĭ o apariţiune, un fenomen al natureĭ, el a existat de sigur, dacă chiar nu a preexistat omuluĭ social, singur care ne intereséză acum.

Dovada, dar, ar fi dificilă, dacă nu imposibilă.

Pentru a pune un termen cercetărilor, organisatoriĭ Statelor antice aŭ avut grija să stabiléscă prin cens periodic: numele, condiţiunea şi numěrul exact al naţionalilor lor.

Ast-fel Sparta, cea maĭ gelósă intre cetăţile antice de cetăţenia sa,—ea care numaĭ în faţa primejdieĭ, o singură dată a acordat'o divinuluĭ Tisamene, despre care oracolul prezisese că va fi învingător în cincĭ bătăliĭ[1], Sparta, zic, avea în epoca antică un numěr de cetăţenĭ fórte mărginit: 8000 în timpul rěsbóielor persane; abia 1500, în anul 371 înainte de Cristos, 1000 în timpul luĭ Aristote; iar la numěrătórea făcută sub regele Agis IV (244/3), nu maĭ mult de 700[2].

Restul populaţiuneĭ Lacedemonieĭ, formată parte din Heloţĭ, (170,000 dupě Kruger, 224,000 dupě Müler[3] parte din Perioiki, este cu totul exclus din dreptul de cetate; acesta aparţine exclusiv Spartanilor de origină

1. Herodote, Cartea IX Cap. 33.
2. Gustav Gilbert, *Handbuch der Griechischen Staatsalterthümer*, t. I, p 41.
3. Gustav Gilbert, *ib. id.*, p. 33.

www.dacoromanica.ro

şi descendenţilor lor, adică primilor cuceritorĭ aĭ Lacedemonieĭ şi urmaşilor lor.

Cine sunt, însă, Heloţiĭ? Aceştia sunt însăşĭ locuitorĭ autoctonĭ aĭ Lacedemonieĭ, aceĭ pe carĭ vechia tradiţiune greacă, raportată de Platon în *Politicul* sĕŭ, îi dă ca fii aĭ pămêntuluĭ, ca primi locuitorĭ aĭ soluluĭ Lacedemonieĭ.

Perioiki, la rândul lor, nu eraŭ de cât tot Greci, uniĭ de aceiaşĭ origină cu Spartaniĭ, de origină dorică, iar alţiĭ de origine ionică[1].

Tradiţiunea formaţiunei Statuluĭ Athenian atribue luĭ Ion, prima organisaţiune politică a acestuia. El este acela care a împărţit populaţiunea cuceritóre a luptătorilor seĭ, în 4 Phile, desemnând fie-căreia, teritoriul sĕŭ.

Dreptul de cetate nu se cuvine de cât acestora; eĭ sunt singuriĭ şi adevéraţiĭ urmaşĭ aĭ rĕsboinicilor din tribul ionic, carĭ aŭ cucerit Atica.

Solon, însă, schimbă organisaţiunea Statuluĭ; înlăturînd cu totul origina, el légă cetăţenia de avere, şi împarte populaţiunea în clase, dupe averea fie-căruia.

Pentru acest sfêrşit, *el întocmesce census periodic.*

La Roma, acelaş fenomen.

«Istoria orĭ-cărei naţiunĭ, şi maĭ cu sémă a naţiuneĭ latine, zice Mommsen[2], este un vast sistem de încorporaţiune. Roma, în timpurile cele maĭ vechĭ, al căror suvenir ne a parvenit, este o unitate tripartită şi asemenĭ încorporaţiuni nu aŭ încetat de cât cu energia vitală a Romanilor».

Roma datoreazā nascerea şi desvoltarea sa situaţiuneĭ sale comerciale şi ospitalităţeĭ sale[3].

---

1. v. G. Gilbert, *ib. id.*, p. 32 şi 38.
2. Mommsen. *Histoire romaine*, t. I, p. 100.
3. Mommsen, *ib. id.*, p. 56 şi ur.

www.dacoromanica.ro

«Exercițiul dreptului de ospitalitate produse consecințe asemănate (*de egalitate între streini și cetățeni*), în casul în care streinii se stabileaŭ la Roma, într'un mod permanent şi fondaŭ un cămin domestic saŭ chiar dobândeaŭ imobile. Principiile cele maĭ liberale aŭ prevalat în acest cas la Roma, din cea maĭ veche antiquitate. Dreptul roman nu cunoscea distincțiunea de cetățean şi strein pentru moştenire, nicĭ sequestrațiunea bunurilor; pe de o parte, el permitea orĭ-căruĭ om capabil de a dispune, de a o face fără restricțiune în timpul vieţeĭ sale şi pe de a'tă parte, atât cât putem să scim, el lăsa orĭ-căruĭ individ, care era autorisat de a avea relațiunĭ cu cetățenii romanĭ, *chiar streinilor și clienților*, dreptul ilimitat de a poseda bunurĭ mobile şi chiar dreptul de a poseda imobile la Roma, din ḑiua când imobilele aŭ putut fi posedate în proprietate particulară.

«Roma era, în fapt, o cetate comercială, care datora începutul importanţeĭ sale relaţiunilor internaţionale, şi care acorda, cu o liberalitate magnanimă, dreptul de a se stabili orĭ-căruĭ copil născut dintr'o căsătorie inegală, orĭ căruĭ sclav liberat, *orĭ-căruĭ strein care emigra la Roma*, abandonând drepturile sale de cetate în patria sa, şi chiar în mare parte streinuluĭ, care păstra drepturile sale de cetate într'o ţară streină»[1].

Numĕrul crescênd al streinilor emigraţĭ la Roma, numĕrul clienţilor, pe de altă parte, unit cu acela al liberţilor, facĭ ca, de timpuriŭ, în vechia Romă, alăturĭ cu descendenţiĭ celor treĭ triburĭ primitive: *Ramnes*, *Tities* şi *Luceres*, o clasă nouĕ de ómenĭ să apară, cu mult maĭ numerósă, ba chiar,—graţie industrieĭ şi comerciuluĭ eĭ,—cu mult maĭ puternică de cât clasa primilor romanĭ; acésta este sorgintea plebeĭ.

1. Mommsen, *ib. id.*, p. 105.

www.dacoromanica.ro

Primul pas, către o fusiune a acestor clase, fu făcut de Servius Tullius.

Ştergênd diferenţa de origină, întocmaĭ ca Solon, *el înfiinţă censul:* fie-care şef de familie fu invitat a declara magistratuluĭ — censoruluĭ — averea sa, dupĕ care el fu clasat în cutare saŭ cutare centurie.

Roma, devenind puternică, începu a deveni gelósă de cetăţenia sa. Ast-fel, ea, care la început acorda dreptul de cetate ómenilor fără asyl şi chiar învinşilor, nu 'l acordă Latinilor, de cât în anul 664 şi nu'l întinse şi la ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ aĭ Italieĭ, de cât în urma teribiluluĭ rĕsboiŭ social, care a pus în pericol însăşĭ existenţa Romeĭ. Romaniĭ aŭ dat, învinşĭ, aceea ce eĭ aŭ credut că pot să refuse în a tot puternicia lor[1].

In fine, Antonin Caracalla conferi, indistinct, la toţĭ supuşii imperiuluĭ dreptul de cetate.

Din cele ce preced resultă, dar, că Greciĭ şi Romaniĭ, nu aŭ adoptat systemul transmisiuneĭ naţionalităţe prin sânge, de cât, dupĕ ce Statul lor a fost bine şi definitiv întocmit; de cât, dupĕ ce eĭ aŭ luat tóte mĕsurile şi tóte garanţiele pentru a se putea cu înlesnire constata condiţiunea politică şi socială a fie căruia; că, din contră, la început, porţile cetăţilor lor staŭ deschise orĭ cuĭ se presentă la ele; maĭ mult încă, eĭ însăşĭ conviază pe streinĭ a veni.

Gelosia, cu carĭ Greciĭ şi Romaniĭ apăraŭ dreptul lor de cetate, parcimonia, cu carĭ eĭ îl acordaŭ streinilor, carĭ 'l solicitaŭ, se explică, însă, fórte bine dacă ne gândim la religiunea lor.

Fie-care cetate avea un cult propriu; numaĭ acela, care putea participa la acest cult, era cetăţean.

Streinul, din contră, nu are nimic de comun cu acest cult; el nu cunóşte şi nu adoră de cât pe zeiĭ cetăţeĭ sale.

1. Accarias, *Précis de Droit romain,* t. I, p. 115.

www.dacoromanica.ro

De aceia, presenţa numaï a unuí strein, în incinta sacră, era pedepsită cu mórtea.

Pentru a deveni cetăţean Athenian saŭ Roman, trebuia o abjuraţiune a zeilor propriei tale cetăţĭ şi un jurămînt de fidelitate la zeiĭ Atheneĭ saŭ Romeĭ [1].

Este, dar, invederat că simpla nascere pe teritoriul athenian saŭ roman nu era suficientă pentru a conferi cuĭ-va cetăţenia. Prin sânge, numaĭ, cultul străbunilor trece la urmaşĭ lor; aceştia singurĭ sunt chemaţĭ să 'l celebreze; eĭ, singurĭ, sunt cetăţenĭ, fiĭ cetăţeĭ.

Iată dar, de ce nicĭ Greciĭ, nicĭ Romaniĭ nu au practicat sistemul transmisiuneĭ naţionalităţeĭ *jure soli*, şi iată de ce, eĭ aŭ practicat, de ce eĭ aŭ putut, şi de ce eĭ aŭ trebuit să practice pe acela al transmisiuneĭ *jure sanguinis*.

Cu invasiunea barbarilor, cu căderea imperiuluĭ roman şi, în mijlocul cahosuluĭ care domnesce în aceste restimpurĭ, cetăţenia, ca atare, dispare. Principiul naţionalităţeĭ ia o altă semnificaţiune. Naţionalitatea este semnul raseĭ. Fie-care trib barbar trăesce sub imperiul proprieĭ sale legĭ.

Feodalitatea, la rândul eĭ, legând pe om de pământ, stabilesce insă un principiŭ invers: *solul, locul nascereĭ va imprima omuluĭ naţionalitatea.* Principiul *jus soli* evinge pe acela *jus sanguinis,* devenit, de alt-fel, ilusoriŭ prin extensiunea luĭ Caracalla, dat fiind că Imperiul Roman coprindea maĭ tótă lumea cunoscută—lumea civilisată— de atuncĭ.

«Les vrais et naturels Français, zice Bacquet, sont ceux qui sont naiz dedans le royaume, pais, terres et seigneuries de la nation, domination et obéissance du Roy» [2].

1. Fustel de Coulanges. *La Cité antique*, p. 226 şi ur.
2. Bacqet, *Droit d'aubeine*, I, ch. 1, No. 2.

www.dacoromanica.ro

«Les enfants des étrangers, zice de asemenĭ Domat[1], s'ils naissent dans un Etat où leur père était étranger, se trouvent originaires de cet Etat; ils en naissent sujets et y ont les droits de naturalité comme si leur père avait été naturalisé.»

In fine, Pothier: «On ne considère pas si ceux, qui naissent en France, sont nés de parents français ou de parents étrangers, si les étrangers sont domiciliés dans le royaume ou s'ils n'y sont que passagers. La seule naissance dans le royaume donne les droits de naturalité indépendament de l'origine des pères et mères et de leur demeure»[2].

Acest sistem a domnit, exclusiv, în tóte țările din Europa; el a durat, până aprópe în dilele nóstre, în Anglia, etc., şi el este încă în vigóre, în Statele Americeĭ de Sud şi în Statul liber d'Orange.

Cu apariţiunea coduluĭ civil frances, sistemul *jus sanguinis* reapare pentru a se combina, însă, cu acela *jus soli,* în cele maĭ multe ţĕrĭ.

Nu, însă, pentru aceleaşĭ motive carĭ au militat în favórea admisiuneĭ luĭ, la Grecĭ şi la Romanĭ.

«Eĭ ce! zicea Siméon, la Tribunat[3], în şedința din 25 frimaire, an. X, fiul unuĭ Engles póte deveni Frances, prin acésta numaĭ că mama sa, traversând Francia, 'l a pus în lume pe acest pămênt, străin de el, de bărbatul seŭ, de părinţiĭ seĭ? Dacă fie-care naţiune ar face o asemenĭ declaraţiune, am perde pe atât de mulţĭ Francezĭ, pe cât am câstiga; cine-va nu ar maĭ apar ţine familieĭ sale, naţiuneĭ sale; *patria ar depinde maĭ puțin de afecțiunea care ne légă de ea, de alegere saŭ*

1. Domat, *Droit public*, liv. I, tit 6, liv. IV, No. 5.
2. Pothier, *Traité des personnes*, part. I, tit. II, sect. I, No. 45.
3. Locré, *La législation civile, commerciale et criminelle de la France*, t. II, p. 248.

www.dacoromanica.ro

de stabilire, de cât de hasardul nascereĭ. Să deschidem porțile nóstre strĕinilor, dar să nu'ĭ luăm cu de a sila».

Declarațiune importantă şi care a dictat cele două articole, 9 şi 10, din codul civil frances.

Patria devine, pentru fiul streinuluĭ, născut într'însa, o patrie de alegere; iar, pe de altă parte, copilul francesuluĭ, născut aiurea, nu încetéză de a fi frances.

Contractul social al luĭ Rousseau a exercitat, de sigur, o mare înrîurire asupra formațiuneĭ noueĭ teoriĭ.

Câtă deosebire, însă, de antica teorie greco-romană!

De aceea nu este nicĭ de cum rațional a voi să judecĭ starea de drept, de azĭ, a raportuluĭ de naționalitate, cu principiile atât de strîmte, atât de speciale, pe carĭ Greciĭ şi Romaniĭ le aveaŭ în vedere.

Asemĕnare nu este de cât în expresiunĭ; ea nu este, însă, şi în realitatea faptelor, în motivele determinante, carĭ aŭ făcut să proclame principiile moderne.

www.dacoromanica.ro

NAŢIONALITATEA ROMÂNĂ

Procesul formaţiuneĭ Statuluĭ şi naţionalităţeĭ române — *hoc sensu*—a fost încet şi lung. Primele luĭ zămisliri se perd în negura timpuluĭ.

«In vremile cele maĭ vechĭ, despre carĭ Istoria ne a lăsat vre-o pomenire, zice D-l Alexandru Xenopol [1], ţĕrile, carĭ alcătuesc patria liberă saŭ încă subjugată a Românilor, eraŭ adăpostul maĭ multor popóre, pe rĕdăcina cărora, *acum adânc îngropată,* s'aŭ hultuit pe rând toate acele elemente din a căror introlocare se urzi poporul românesc».

Sciţiĭ, popor încă nomad, ocupă Moldova şi Muntenia, Agatirşiĭ ocupă Transilvania.

In faţa năvălireĭ Geţilor şi Dacilor, Sciţiĭ s'aŭ retras; iar, Agatirşiĭ s'aŭ contopit în massele năvălitorilor.

Geţiĭ şi Daciĭ se constituesc în State organisate. Ceĭ d'întâiŭ, maĭ mult în Muntenia şi în Moldova; iar ceĭ de al douilea, maĭ mult în Banatul Temişióreĭ.

Orĭ, tóte aceste popóre: Sciţiĭ, Geţiĭ şi Daciĭ eraŭ ramurĭ ale aceluiaşĭ popor; eĭ vorbeaŭ aceiaşĭ limbă. Eĭ eraŭ toţĭ Tracĭ şi de origină arică [2].

Traian puse capĕt orĭ-căreĭ organisaţiunĭ politice independentă a Dacilor şi a Geţilor. Ţĕrile lor fură reduse în provinciĭ romane.

1. Alexandru Xenopol, *Istoria Românilor*, t. 1, p. 25.
2. Xenopol, *ib. id.*, pag. 65.

www.dacoromanica.ro

Pe tulpinele desfrunzite ale vechiuluĭ arbore geto-dacic, Traian altoi nouĭ elemente.

El, însă, nu le aduse din Italia, ci din Asia minoră, din Comagena, din Siria, (Iturea, lânga Palestina, Palmira), din Grecia, din Tracia şi Macedonia, din Albania, Montenegro şi Dalmaţia [1].

Cât pentru populaţiunea băştinară, opiniunea comună admite, că o bună parte a rĕmas loculuĭ şi s'a cufundat în noua massă a cuceritorilor.

Dacia remâne sub dominaţiunea romană, de la anul 106 până la anul 270 d. Hr.

Prin urmare, decretul luĭ Antonin Caracalla, care a domnit de la anul 211 până la anul 217 d. Hr., a îmbrăţişat şi populaţiunile de la Dunăre; naţionalitatea lor fu, dar, una şi aceaşĭ, ca şi a tutulor celor-l-alte popóre din Imperiu.

Romaniĭ, însă, sub Aurelian părăsesc Dacia, (270 d. Hr.), pe care o lasă pradă navalirilor barbarilor.

In decurs de una mie de anĭ, ţările de la Dunăre sunt bulevardul trecereĭ hordelor barbare: Goţi, Huni, Gepizi, Avari, Slavi, Bulgari, Unguri, Pecenegi, Cumani, Tătari, etc., toţı trec peste aceste mult bântuite ţerĭ, lăsând după eĭ urme neşterse, atât în limba, cât şi în obiceiurile poporuluĭ român.

Cu descălecarea luĭ Radu Negru în Muntenia (1290) cu aceia a luĭ Dragoş în Moldova (1359), se începe din noŭ procesul întrerupt al organisaţiuneĭ politice a ţĕrilor române, al formaţiuneĭ naţionalităţeĭ nóstre.

De şi aceste descălecărĭ nu eraŭ adevĕrate cucerirĭ, căcĭ năvălitoriĭ căutaŭ eĭ înşişĭ asil în contra asupritorilor lor,—a Ungurilor,—totuşĭ negăsind în calea lor nicĭ o împotrivire, eĭ se comportară, ca atare.

Aceştia vor forma clasa superióră, clasa boierilor;

---

1. Xenopol, *ib. id.*, 163 şi ur.

www.dacoromanica.ro

iar locuitorii de baştină, adevĕraţii autoctonĭ, pe aceia a servilor: eĭ sunt, cum s'a ȡis, *Rumînĭ*, expresiune ce însemnéză în limba timpuluĭ *serv*.

Sórta acestora devine, din ce în ce, maĭ tristă.

Impinşĭ de miserie, pentru a se sustrage la exacţiunile tutulor şi a se supune numaĭ la aceia a unuia, eĭ vînd, împreună cu moşia lor, şi libertatea lor; eĭ devin servii boeruluĭ, — *Rumînii* acestuia.

Pentru a legifera, în drept, aceia ce, în fapt, exista încă de mult, Mihaiŭ Bravul ordonă, : *«care pe unde va fi acela, să fie Rumîn vecĭnic unde se va afla»*.

Iată, origina iobăgiei; iată sistemul feodal, care face din om servul pămêntuluĭ, *adscriptus glebae, quodammodo membrum terrae*, cum zice, în chip espresiv, Justinian [1], introdus în România.

De aci înainte, locul naşterei va imprima omuluĭ, nu numai naţionalitatea, dar însăşi condiţiunea lui socială, condiţiune indelebilă.

Principiul *jus soli* se va aplica, dar, cu o intensitate egală aceleia, pe care am vĕȡut'o în tóte ţările de regim feodal.

Incă o dată, însă, cursul formaţiuneĭ naţionalităţeĭ române fu abătut din mersul luĭ. Venirea Turcilor în Europa, resbóele necontenite, pe carĭ ei le purtară în contra nóstră şi în contra vecinilor noştri, turbură din nou procesul firesc al desvoltăreĭ nóstre naţionale.

Cu drept saŭ fără drept, în putere de tractate, saŭ tocmai în violaţiunea lor, Turciĭ aŭ reuşit, în fapt, să ştirbéscă independenţa nóstră; să ne tramită, direct, Domnì streini, şi să se amestece în trebile nóstre interne.

Cu căderea Constantinopoluluĭ în mâinile Turcilor, cu cucerirea Traciei, Macedonieĭ, Grecieĭ, etc., de către ei,

1. Cod. L. unică XI, 52.

www.dacoromanica.ro

populaţiunile acestor ţinuturı luară drumul către ţěrile române de dincoa de Dunăre. Unul câte unul, eĭ se infiltrară în naţiunea Română, cu care, precum am vědut, eĭ avéŭ legăturĭ de origină, şi acum legăturĭ religióse,— fiind toţĭ de acelaşi rit creştin.

Uniĭ dintr'ênşiĭ ajunseră la cele maĭ înalte dregătoriĭ.

Ast-fel întâlnim în Muntenia, încă, în anul 1353, un Mitropolit grec, Iachint Cristopulo;

In special, între Grecii din Constantinopol şi boerii ţěreĭ era un curent permanent de încuscrirĭ reciproce.

Greciĭ 'şĭ măritaŭ fetele după boeriĭ românĭ, iar fetele românce luaŭ în căsătorie pe Grecĭ[1].

O mătuşă a luĭ Dan II-lea (1420—1425), zice d-l Xenopol, se numia Calinichia, care după numele eĭ trebue să fi fost fără îndoială de obîrşiă greacă. Pětraşcu cel Bun (1554 — 1557) se însóră cu greaca Theodora, al căruı frate, Iane, capătă dregătorii însemnate în ţara Muntenească, precum bănia Craioveĭ, şi aceia de Capuchehaia. Alexandru fiul Mirceóei (1567 — 1577) era însurat cu o greacă din Galata.

Maria, fata Chiajneĭ, se mărită după un Grec din Constantinopol, Zotu Ţigara.

Iancu Sasul, domnul Moldoveĭ (1580—1582), avea de soţie pe greaca Maria Paleologu[2].

---

1. Xenopol *ib. id.*, t. III pag. 459 şi ur.

2. Se susţine că Ştefan Mihail Racoviţă, prin Chrisovul sěŭ din 1764, *Uricariul* V. p. 336, interzice căsătoriele dintre Românĭ şi streinĭ.

Se presupunem că acésta ar fi adevěrat; care este însă sancţiunea? Nulităţile, maĭ ales, în materie de căsătorie nu se presupun, ele sunt de drept strict, şi Chrisovul în chestiune nu edictă o atare sancţiune.

Sancţiunea violaţiuneĭ acesteĭ injoncţiunĭ este surghiunul şi confiscaţiunea; decĭ, căsătoria este valabilă, şi ca atare ea va produce tóte efectele eĭ civile, politice şi sociale, ca şi până acum.

www.dacoromanica.ro

Infiltrarea elementuluĭ streìn, în cel naţional, devine cu atât maĭ intensă, cu cât ne apropiam maĭ mult de timpurile moderne.

Ast-fel, pe timpul luı Petru Rareş, tot dupe D-l Xenopol, întâlnim în Moldova, pe Hatmanul Vartic şi pe comisul Placa saŭ Plaxa. Tot pe atuncĭ, în Muntenia, familia Coresi jócă un rol însemnat, în desvoltarea culturei nóstre. Pe timpul luĭ Mircea ciobanul (1546—1560), pe grecul Manta. Sub Ilie, fiul luĭ Petru Rareş, pe boierul grec Marmara. Sub Mihaĭ Viteazul, pe Vistiernicul Stavros; sub Movilescĭ, în Moldova, Dumitru Chiriţă Pa leologu este logofĕt. Maĭ găsim, încă, pe visternicul Enache Cantacuzino, din Moldova, în timpul luĭ Moise Movilă ; pe postelnicul Constantin Cantacuzino, refugiat aicı, din Constantinopol, la inceputul domniei lui Matei Bassarab, 1633; pe Sarandino, logofĕt în timpul lui Dan II (1430); pe Brutti, ministrul lui Petre Şchiopul; pe un Hatman Bernhard; pe contele Atilio Virmercarti, numit Ciro Spontoni, general sergent major al principelui Radu Şerban (1601—1611); şi, în fine, pe înseşĭ marele nostru legislator Vasile Lupu [1].

Cu introducerea sistemuluĭ fanariot şi cu numirea directă a Domnilor de Sultan, numĕrul streinilor spori, în mod considerabil.

Eĭ pun mâna pe tóte înaltele dregătorii; eĭ pun mâna pe boeriĭ, carĭ acum sunt legate de dregătoriĭ; prin cumperărĭ, orĭ prin daniele Domnilor, ei intră în stă-

---

Sĕ observăm însă, că acest Chrisov, cu privire la căsătoriile Românilor cu femeĭ streine, schimbă şi tonul şi sancţiunea.

Acestea aŭ voe să se mărite cu pământenĭ ; li se recomandă, însă, a nu încuiba pe aĭ lor în ţară».

Nicĭ o altă sancţiune nu se edictă contra lor.

Orĭ ce alte conclusiunĭ trase din acest document sunt exageraţiunĭ, fără nicĭ un temeiŭ.

1. Xenopol, *ib. id.*, t. IV, p. 12 şi urm.

www.dacoromanica.ro

pânirea moşielor ţĕreĭ; cu un cuvînt, eĭ dobândesc şi exercită cea maı înaltă influenţă politică şi socială în Stat.

Cum staŭ eĭ, însă, sub raportul naţionalităţeĭ?

Patria lor de origină, eĭ aŭ abandonat'o, şi aŭ abandonat'o fără spirit de întórcere, prin urmare, eĭ aŭ rupt *juris vinculum*, care'ĭ unea la dênsa.

Dobândit-aŭ eĭ naţionalitatea română?

«Verĭ o formalitate de împămêntenire, zice d-l Xenopol[1], nu există; *cel mult* se căsătorea cu o pămênteancă, căpĕtând, prin asemenea legătură, în stăpênire şi moşiele pe carĭ boieróica i le aducea ca zestre».

Iată, în adevĕr, care era *obiceiul pămêntuluĭ*, acel aşezĕmênt care formézä fundamentul tradiţional al dreptuluĭ nostru.

Acest *obiceiŭ al pămêntuluĭ* a persistat neîntrerupt până la Regulamentul Organic, care pentru întêıa óră l-a modificat.

«Insurarea cu pămênténcă, ḑice art. 379 al. 4, *în fine*, nu póte *de acum înainte* să-ĭ dea drept *(strĕinuluĭ)* de naturalisaţie»

De acum înainte, ceea ce, în mod expresiv, recunósce că până acum acest fapt atrăgea dupe dênsul naturalisaţia.

Fundamentul juridic al acestuı vechiŭ obiceiŭ, îl găsim negreşit în principiile pe carĭ le-am arătat.

Deslegat de vechia sa patrie, prin emigraţiunea luĭ voluntară fără spirit de întórcere, şi a aşezăreĭ luĭ, pentru tot-d'a-una, în locul unde, însurându-se, el şi-a pus temeliile familieĭ şi a domiciliuluı luĭ, legea, *id est*, obiceiul acestuĭ loc, a indus,—din aceste fapte,—voinţa luĭ de a deveni fiul acesteı ţerı, ospitalieră între tóte.

De acolo vine şi zicĕtórea: «De unde eştĭ, frate? De unde 'mı este nevasta».

---

1. Xenopol, *ib.*, *id.*, t. IV, pag.10 6.

www.dacoromanica.ro

Inducţiune conformă dreptuluï ginţilor, căcí acest om, avênd pierdută patria luï, iar pe de altă parte de nu ar fi dobândit una nouĕ,—pe cea română,—el ar fi rĕmas fără patrie ; aceea ce este contrariŭ, precum am vĕdut, celuï maï fundamental principiŭ în materia nóstră : că, *nimenĭ nu trebue să fie fără patrie.*

Daca, dar, din simpla aşezare, fără spirit de întórcere, obiceiul pământuluï, inducea naturalisaţiunea spontaneă a strĕinuluı, *a fortiori*, nascerea pe pământul românesc a fiuluï streinuluï, impunea acestuia calitatea de Român.

Numaı ast-fel se explică formaţiunea naţionalităţeï nóstre, compusă, cum am vedut, din elementele cele maï eterogene.

Nu ar veni, în adevĕr, nimĕruï în minte de a tăgădui calitatea de Român nenumeraţilor descendenţĭ aı familielor streine, carĭ în decursul veacurilor s'aŭ aşezat aci, şi al căror nume eı îl pórtă încă.

Ar trebui un text formal de lege, care în contradicţie cu întreaga doctrină a timpuluı, cu principiele chiar feodale, introduse şi la noï, cum am vedut, să edicte aplicaţiunea principiuluï *jus sanguinis.*

Orĭ, un asemenea text nu există şi nicĭ putea exista.

Nu putea exista, pentru că procesul formaţiuneï naţionalităţeï nóstre nu s'a terminat de cât în 1859, cu unirea Principatelor, saŭ, maï bine zis, cu noua legiuire civilă, de la 1865, care, pentru întêia óră, îmbrăţişéză întreaga materie şi o reglementează, conform vederilor moderne.

Nu putea exista, încă, de óre-ce pentru aplicaţiunea luï se cere anume condiţiunĭ, de exemplu, înfiinţarea unuï cens, în care să se constate, condiţiunea juridică a fie-căruia, cum era la Grecĭ şi la Romanı, şi cum este şi la noï adĭ, prin listele electorale.

Alt-fel nasce întrebarea : din tóte populaţiunile carĭ

www.dacoromanica.ro

aŭ trecut prin România, carĭ aŭ immigrat în România, de la începutul formaţiuneĭ nóstre şi până adĭ, carĭ sunt adevĕraţiĭ Românĭ? Unde sunt Eupatriziĭ noştri? Unde sunt *priores patres,* aceĭ descendenţĭ netăgăduiţĭ aĭ celor treĭ triburĭ *Ramnes, Tities* şi *Luceres?* Cine dintre noi póte dovedi obîrşia luĭ, de la origină?

Care este punctul de plecare, punctul de origină al naţionalităţeĭ nóstre?

Până unde ne vom urca cu cercetările nóstre?

Tóte chestiunĭ, cari strâng de apópe rĕspunsul nostru.

Am vedut,că aceea ce constitue naţionalitatea,—în sens juridic, — nu este o origină comună,—pe care de alt-fel nici un popor, nicĭ un Stat european, cel puţin, nu póte să o pretindă.—în composiţiunile lor intrând deja atâtea şi atâtea elemente strĕine,—ci comunitatea de obiceiurĭ, de tradiţiunĭ istorice, de moravurĭ[1].

Iată de ce, din contră,—nu numaĭ la noĭ, dar şi aiurea, până în timpii recenţĭ,—acele populaţiunĭ streine, individe saŭ întregĭ triburĭ, carĭ aŭ rĕmas rebelĭ acesteĭ fusiunĭ în massa naţională, nu aŭ împărtăşit moravurile eĭ, nu aŭ luat obiceiurile eĭ, nu aŭ luptat împreună la formaţiunea tradiţiunilor istorice ale naţiuneĭ, aŭ rĕmas pretutindenĭ, în afară de *vinculum juris,* care ar fi trebuit să 'ĭ unésca la patria, în care eĭ aŭ vĕdut diua şi în care eĭ trăesc.

Dar, tocmaĭ acéstă excepţiune confirmă regula pusă de noĭ.

Să conchidem, dar, că, în orĭ ce cas, dupĕ dreptul nos-

---

1. Chiar din acest punct de vedere, dacă ţinem séma de origina primelor populaţiuneĭ a Dacieĭ, am putea afirma, că tocmaĭ nouiĭ veniţĭ, din Tracia, eraŭ de aceeaşĭ origină cu populaţiunile băştinare. — Toţĭ eraŭ de origină tracică, iar cultura lor, aceeaşĭ culturăromană, pe care o avusese şi aceştia, în Dacia, sub imperiul roman de Orient.

www.dacoromanica.ro

tru vechiŭ, până la Regulamentul Organic, streinul de rit creştin, care s'a căsătorit cu o pământéncă, devenea, *ipso jure*, român.

Să conchidem, în al doilea rînd, că copilul născut, din părinţĭ creştinĭ, ortodocşĭ, în România, indiferent de calitatea acestora, era, în tot-d'a-una, român, potrivit principiuluĭ *jus soli*, singur in vigóre la acéstă epocă.

Expresiunea de *pământean* pe care o întâlnim în tóte legiuirile şi documentele nóstre vechĭ, indică, în mod neîndoios, această influenţă a pământuluĭ asupra omuluĭ.

Teoria, pe care o susţinem, nu numaĭ că nu a fost tăgăduită de cine-va, dar încă pot zice, că ea a fost consacrată, fără contest, atât de doctrină, cât şi de jurisprudenţă.

«Considerând, zice Curtea de Apel din Bucurescĭ s. I[1], că în vechia nóstră legislaţiune nu se stabilesce nicăerĭ, *într'un mod positiv*[2], că calitatea de Român ar fi resultat din singurul fapt al nascereĭ pe teritoriul Românieĭ. Că, dacă în vechile nóstre moravurĭ se admisese, într'un mod tacit, că strĕinii născuţi în România să fie asimilaţĭ Românilor, acéstă favóre, ce resultă ca dintr'un drept cutumiar, nu era făcută de cât în privinţa strĕinilor de rit creştin, carĭ, adoptând obiceiurile ţĕreĭ s'aŭ absorbit în naţiunea română, iar nici cum în privinţa Evreilor, carĭ, conservând o naţionalitate şi o fisionomie distinctă, nu aŭ putut a se contopi în elementul român».

D-l Adolf Cantacuzino, fostul Prim President al Curţeĭ de Apel din Bucurescĭ, a mers, însă, şi maĭ departe.

---

1. *Dreptul*, 1873, No. 82.

2. Nu există, este adevĕrat, nicĭ o disposiţiune de *lege positivă*, de ***lege scrisă***, dar, de sigur, că există, dupe cum am vĕzut, un principiŭ constant de *drept nescris*, *cutumiar*, pe care însăşĭ Curtea îl recunósce.

www.dacoromanica.ro

Intr'o hotărîre, în care d-sa a rĕmas în minoritate[1], d-l Cantacuzino a opinat: «că după vechia jurisprudenţă, basată pe datinele ţĕreĭ şi pe disposiţiile positive ale legiuirilor (Reg. org. art. 93), orĭ-cine se nasce în România, era considerat ca român».

Da, este constant că în dreptul nostru maĭ vechiŭ, *obiceiul pământuluĭ* şi documentele nu disting; cu năvălirea, însă, a Turcilor şi, maĭ ales, a raseĭ semite, distincţiunea între creştini şi necreştinĭ s'a impus.

Pe când streinii creştinĭ sunt primiţĭ cu braţele deschise şi trataţĭ pe piciorul celei mai perfecte egalităţĭ, cu pămĕnteniĭ, streinii de rit necreştin sunt excluşĭ în mod formal de la dreptul cel mai important, de la dreptul de a cumpĕra moşiĭ, ba chiar, de la dreptul de a se aşeza în ţară, cum de exemplu, în mod expres, a stipulat Bogdan Incrucişatul cu Turcii[2].

Acéstă distincţiune s'a accentuat încă, din causa sporirei numĕrului Evreilor, în ultimii timpĭ, de Regulamentul Organic, care prohibea în mod formal naturalisarea lor, (art. 373).

Ea a fost menţinută şi de codul civil (art. 9), care a dispus, pentru cei de rit necreştin, naturalisarea, conform art. 16.

Şi, în fine, cum vom vedea, ea a fost consacrată, în mod formal, de art. 7 din vechia Constituţie, care zice. «Numaĭ streiniĭ de riturĭ creştine pot dobândi împămêntănirea.»

Acéstă distincţiune este, dar, tradiţională; ea a isvorît din nevoile însăşĭ a timpuluĭ, din primejdiile prin cari naţionalitatea română trecea, avĕnd în faţă o populaţiune numerósă şi recalcitrantă, orí-căreĭ asimilaţiunĭ, ori-cărei apropierĭ cu naţiunea română.

1. *Dreptul*, 1872, No. 43.
2. Xenopol, *ib. id.*, t. II, p. 515.

www.dacoromanica.ro

Atât însă [1]. Acésta nu maĭ a fost ştirbirea, adusă principiuluì general, că naţionalitatea se dobândesce *juri soli.*

Acéstă teorie este, pe deplin, confirmată şi de legislaţiunea ulterióră.

Regulamentul Organic, pentru întêia óră, în Statul român, voind a fixa şi distinge pe birnicĭ de ceĭ nebirnicĭ, a determina categoria la care, fie-care dintre locuitoriĭ ţěreĭ acesteia, aparţine, ordonă întocmirea de catagrafiĭ, de adevěrate registre censitive.

---

1. Inalta curte de Cassaţiune a consfiinţat, în mod constant, acest mod de a vedea.

Ast-lel prin deciṣiunea sa, din 30 Martie 1891, (S II, No. 220 B. 1891 p. 400), ea recunoscut dreptul de cetăţenie, chiar, unui isdraelit botezat, făcând să răsară, şi mai bine, idea că condiţiunea capitală a dobândireĭ naţionalităţeĭ române stă în religiune, în asimilarea şi în confundarea elementelor streine în naţiunea română.

«Avênd în vedere că, din faptele necontestate în instanţă, resultă că apelantul era de origină isdraelit pămêntean, calitate preveḑută şi recunoscută prin legea comunală, din 1 Aprilie 1864; că dînsul, în anul 1854, s'a botezat în religiunea creştină, şi dar, la acea epocă, dînsul a încetat de a fi isdraelit, şi, prin urmare, a devenit pămêntean creştin.

Considerând că acésta fiind posiţiunea sa, în momentul promulgăreĭ Coduluĭ Civil, adică la 4 Decembrie 1764, dînsul n'avea nevoe a reclama nicĭ calitatea sa de pămêntean, căcĭ acéstă calitate o avea deja, nicĭ a obţine naturalisarea, conform art. 16 din citatul cod, căcĭ art. din acelaşĭ cod nu cerea îndeplinirea acesteĭ formalităţĭ de cât pentru ceĭ ce nu eraŭ de ritul creştinesc, şi dînsul era creştin la acea epocă.

«Considerând prin urmare, că apelantul fiind la promulgarea art. 7 din Constituţie, cetăţean român, în virtutea legilor existente, şi acest articol nevorbind de cât de streinĭ, adică de ceĭ ce eraŭ consideraţĭ de streinĭ în virtutea legilor, ce eraŭ în vigóre la acea epocă, el nu póte fi aplicabil, orĭ-care ar fi înţelesul ce ar avea, afară de o disposiţiune expresă. şi pentru ceĭ ce aveaŭ calitatea de cetăţenĭ românĭ, în momentul promulgăreĭ sale, căcĭ ar fi a se viola principiul neretro-activităţeĭ legeĭ şi a se nesocoti drepturile deja câştigate.»

www.dacoromanica.ro

Maĭ întêiŭ, el fixéză impositele, dăjdiile:

Art. 67, al. I «*O dajdie personală*, saŭ dajdie pe cap stab, şi asemĕnată asupra tutulor familielor, *fără osebire câte se găsesc pe pămêntul Valachieĭ*, coprindêndu-se în orînduiala plugarilor şi a muncitorilor, precum şi asupra *tutulor locuitorilor în oraşe şi în têrgurĭ*, carĭ vor unelti verĭ-un meşteşug, meserie saŭ industrie carĭ nu vor avea verí-un drept de apărare de dajdie şi nu vor plăti dare pentru patentă.

«Acéstă *Capitaţie* este hotărâtă, cu neschimbare câte leí 30 pe an, pentru fie-care familie.

al. IV. «Dare pentru patentă, care se va împlini de la toţĭ neguţĕtoriĭ şi meşteriĭ *sălăşluitorĭ*, prin oraşe şi têrgurĭ, împărţiţĭ în corporaţiĭ».

Dar ce este *capitaţia?* Cine sunt aceĭ carí sunt supuşĭ eı?

Capitaţia este cel maĭ vechiŭ dintre impositele personale; nu există naţiune, care să nu o fi practicat, într'un îndelung timp al istorieı ea; el continuă, încă, a funcţiona în Anglia[1]; ea a fost în vigóre la noĭ, — sub acest nume, — până în timpĭ apropiaţĭ.

Aiurea, şi în unele State din America de Nord, plata impozitului personal este una din condiţiunile dreptului de vot, tot aşa, ca şi la noĭ.

Capitaţia a fost, în adevĕr, în tóte timpurile semnul, cel maĭ evident, al naţionalităţeĭ, legătura aparentă, care unea pe supus la Statul, din care el făcea parte.

In epoca în care ne găsim, capitaţiea afectă şi un caracter maĭ special; ea este, pentru cel ce o plătesce, semnul uneĭ degradaţiunĭ sociale.

Boeriĭ, clerul şi supuşiĭ streinĭ, *cetăţenĭ aĭ altor State*, nu o plătesc.

---

1) Paul Leroy-Beaulieu, *Traité de la science des finances* t. I, pag. 288.

www.dacoromanica.ro

Țěranii, mazîlii, și în general, tot ce locuesce pe teritoriul român este supus eĭ și, prin a contrario, dobândesce drepturile recunoscute celor maĭ adevěrațĭ Românĭ, băștinarilor acesteĭ țěrĭ: plugarilor.

Tendința generală, în acéstă vreme, era de a se sustrage pe cât posibil de la sarcinile publice, iar, aceia a Statuluĭ de a coprinde, în lațul sěŭ, pe cât maĭ mulțĭ birnicĭ posibil.

Naționalitatea, cetățenia, nu apar ca privilegiĭ, ci ca sarcinĭ oneróse, pe carí orí-cine caută, prin felurimĭ de mijlóce, să le scuture.

De unde, o luptă, în sens invers de aceia de azı: Statul alérgă după cetățenĭ și aceștia fug de dènsul.

Așa dar, pornind din acest punct de vedere, trebue să înțelegem textele Regulamentuluĭ Organic, iar nu cu spiritul modern.

Comisiunile întocmite pentru facerea catagrafielor, vor înscrie, în acestea, pe *toțĭ plugariĭ și muncitoriĭ, ce se vor afla sălășluind, atât în orașe cât și în sate*, (art. 70).

«*Se vor inscrie tot în aceste catastișe de catagrafie toțĭ plugariĭ și muncitoriĭ streinĭ, așeḑațĭ în Valachia, care dupĕ a lor așeḑare nu maĭ pot a fi considerațĭ de streinĭ, de orĭ-ce lege și neam vor fi măcar*, afară numaĭ din mocaniĭ streinĭ, carí viind tómna din țara nemțéscă, împuternicițĭ cu regiile lor spre a'șı pășuna dobitócele în pămêntul Valachieĭ, se întorc primă-vara înapoĭ în țara lor», (art. 71).

„*Orĭ-ce alt locuitor de orașe și têrgurĭ ale Principatuluĭ*, care nu va plăti nicí una din patentele sus pomenite, va fi dator să plătéscă capitația de leĭ 30 pe an și *va dobêndi acele drepturĭ, ce sunt date plugarilor și muncitorilor.*

«Meșteriĭ vor dobêndi tóte drepturile alăturate la ale lor classurĭ, precum și ceĭ dupĕ dênșiĭ lucrătorĭ, plătind o dată darea pentru patentă și cele de peste an res-

www.dacoromanica.ro

punderĭ ale obştireĭ lor; le vor rĕmânea şi prăvăliile lor apărate de orĭ-ce fel de însărcinare» (art. 92, al. I şi II).

Iată, dar, cum se invederézä, în modul cel maĭ strelucit, teoria ce susţinem. Simpla aşezare în ţară, fără spirit de întórcere, asimila pe strein Românuluĭ.

Art. 71 o spune în mod categoric; pe de o parte, el proclamă însuşi principiul: *«care dupĕ a lor aşezare nu maĭ pot fi consideraţĭ ca streinĭ»*, iar, pe de altă parte, aretând escepţiunea făcută pentru mocanĭ, el indică în ce condiţiuni trebue să fie acéstă aşeḑare: *fără spirit de reîntórcere în ţara lor.*

Dar art. 92, atât prin conţinutul sĕŭ, cât şi prin termeniĭ sĕĭ, până şi prin spiritul seŭ, nu evocă el, în totul, celebra Constituţiune a lui Antonin Caracalla?

Antonin Caracalla pentru a spori produsul impositelor: *Vicessima hereditatum* şi *Vicessima libertatum,* plătite numai de cetăţenii romanĭ, nu a acordat el, în bloc la toţĭ locuitorii imperiului, calitatea de cetăţian roman?

Eĭ bine! tot pentru acest motiv, Regulamentul Organic, în scop de a spori produsul capitaţiuneĭ, plătită numai de cetăţenii românı, de ţeranı şi mazîlı—românĭ prin excelenţă, ca unii ce sunt descendenţiĭ celor maĭ vechı locuitorĭ aĭ Românieĭ,—pe de o parte, supune la bir pe toţı locuitorii ţĕreĭ, iar, pe de altă parte, le recunoasce tutulor, aceleaşı drepturĭ ca şi plugarilor şi muncitorilor, adică ca şi băştinarilor acestor ţĕrĭ, (art. 92, combinat cu art. 71).

Am ḑis, că procesul de formaţiune al naţionalităţeĭ române nu era, încă, desevêrşit terminat.

Ţările române bântuite de invasiunile barbarilor, de năvalirile şi resbóele Turcilor, presentaŭ maĭ mult aspectul unor ţărı pustiite, de cât pe acela al uneĭ naţionalităţı deplin formată, complect înjghebată.

Suntem, încă, la epoca, când, ca şi Roma, deschidem

www.dacoromanica.ro

un asil pentru toţĭ aceĭ, ce vor să vină; îĭ primim cu braţele deschise, ba încă, pentru a'ĭ ademeni să vină, le creăm o situaţiune privilegiată.

«Sevîrşindu-se, zice, în adevĕr, art 108, din R.Or., odată cea dintâiŭ catagrafie, orí-ce *strein plugar şi muncitor va veni să se aşeze în pământurile Valachieĭ*, numaĭ de cât se va înscrie şi, afară din condiţiunile, ce îşı va face cu stăpânul moşieĭ la care-se va sălăşlui, în curgerea celor dintâĭ treı anĭ aĭ aşezăreı sale, va fi aparat de dajdia capitaţieĭ şi de cheltuelile satuluı. După săvêrşirea acestora, va fi aşeḑaţı între birnicıı ţăreı, şi în curs de şapte anı de rînd, va plăti dajdia capitaţieĭ pe jumătate şi acele câte patru parale la leŭ pentru foiosul cutieĭ satuluĭ; iar după ce se vor săvârşi şi acestia, şi va petrece zece anĭ deplın socotiţĭ din ziua venireı sale în Valahia, se va înscrie în obşteasca catagrafie şi va plăti dajdia sa întocmaĭ ca şi ceı-l'alţı birnicĭ»[1].

Iar, art. 4, din Cap. IV, vorbind de alegerile sfatuluĭ orăşenesc, conformându-se, în totul, vechiuluĭ obiceiŭ al pământuluı, zice, că dreptul de a alege se cuvine *tuturor de lege creştinéscă*, având vîrsta de 25 anĭ, aşezaţĭ cu locuinţa lor, într'acel oraş.

Dar, însuşı Art. 379, care fixează regulile dobândireĭ drepturilor politiceştı[2], face bine să reiasă, contrastul

1. «Avênd în vedere, zice, în adevĕr, Inaltă Curte de Casaţie S. II (No. 128,1887, Bul. 1887 p. 253) că, după art. 71 din Regulamentul Organic, strĕinıı, *de orĭ-ce naţionalitate*, carĭ s'au stabilit în ţară şi se ocupă cu munca pămêntuluı sunt consideraţĭ ca cetăţeniĭ românı.»

2. Să nu se confunde *naţionalitatea* cu *drepturile politicescĭ*: cea d'ântêiŭ póte aparţine cuĭ-va, fără ca el să aibă şi pe cele din urmă, ast-fel: femeile, minoriĭ, interḑişiĭ, ceĭ condamnaţĭ la o pedépsă infamantă, nu aŭ de sigur, drepturĭ politicescĭ; tot ast-fel, sub Regulamentul organic, *drepturile politicescĭ* nu aparţineaŭ de cât boerilor; ele eraŭ tăgăduite plugarilor, deşi

www.dacoromanica.ro

între regulile pe carĭ el le stabileşte, pentru viitor, şi între cele, din trecut.

«Orĭ-ce strein, de orĭ-ce rit creştinesc *va veni în ţară* şi va voi să dobândéscă drepturĭ politiceştĭ de pămêntén.....» zice el.

«Streinul *din noŭ venit*», adaoga al II-lea.

Prin urmare, aceĭ streinĭ deja veniţĭ, aceĭ streini deja aşezaţĭ în ţară, înaintea acestuĭ Regulament nu cad, şi nu puteau cădea, — fără a viola principiul neretroactivităţeĭ legilor, — sub previsiunile noueĭ legiuirĭ.

Cât pentru copiii acestor streinĭ, veniţĭ, în urma Regulamentuluĭ Organic, de aiurea, şi chiar de i-am presupune rĕmaşĭ nenaturalisaţĭ, eĭ născeaŭ Românĭ, căcĭ, pe de o parte, eĭ nu veniau de aiurea, ci născeau în pămêntul românesc, iar, pe de altă parte, naţionalitatea lor era guvernata de principiul *jus soli,* singur atuncĭ în vigóre în dreptul ginţilor.

Intr'adevĕr, termenii Art. 379, prin redacţiunea lor, nu 'i vizează, ba chiar 'i exclude[1].

---

eĭ eraŭ naţionaliĭ, prin excelenţă. Despre dobândirea, dar, a drepturilor politicescĭ, vorbesce art. 379, iar nu despre aceea a *naţionalităţeĭ*, care rĕmâne şi de aicĭ înainte sub imperiul vechilor principiĭ.

1) v. C. Buc. S. I. N. 89. 1891 ; Dr. N : 42, 1892 :

«Avênd în vedere, că din acte şi din desbaterĭ resultă că faptele în acest proces sunt : Cristodor Constantinescu, român din Macedonia, tatăl intimatuluĭ C. Constantinescu, venit în ţara românéscă inainte de Regulamentul organic, şi stabilindu-se aci, fără spirit de intórcere în Macedonia, se căsătoresce cu uă romancă Maria, şi fără a fi supus vre unei protecţiunĭ străine, se ocupă cu plugăria şi munca câmpuluĭ, plătind tóte darile, la cari erau supuşĭ pămènteniĭ;

«Încă din anul 1853, el a cerut Domnitoruluĭ recunóscerea drepturilor politice, şi Corpurile legiuitóre, în 1882, 'i-a recunoscut dreptul de cotăţean român ;

«Fiul seŭ, C. Constantinescu, intimatul în acest apel, născut la 1843, în oraşul Ploesci, crescut in ţară, trăind şi făcându'şi

www.dacoromanica.ro

Maı mult încă, aceşti copiii, privaţi de legislaţiunile streine, prin aplicaţiunea principiuluĭ *jus soli*, de patria lor de sânge, s'ar fi găsit fără nicĭ o patrie; ceea-ce, după cum am vezut, este imposibil.

Aceeaşĭ soluţiune se impune, prin *a fortiori*, în hypotesa când, din căsătoria unui strein cu o romăncă,— de exemplu, în urma Regulamentului Organic, — s'a născut, în România, un copil.

Tatăl,—dacă presupunem că el a perdut dreptul de naţionalitate în patria lui, prin faptul, buniόră, că a

---

educaţiunea între Românii, nicĭ o dată, nu s'a bucurat de vre o protecţiune străină. s'a supus, la timp, la tóte îndatoririle la carĭ sunt supuşĭ Româniĭ, şi, la 1863, se supune recrutăreĭ, fără a escipa calitatea de strain, iar de atuncĭ, s'a bucurat de drepturile civile şi politice până acum;

«Considerând că înainte de Regulamentul organic, după obiceiul pământului, şi faciă cu disposiţiunile carĭ regulamentaŭ condiţiunea străinilor în ţară, luate de diferiţĭ Domnitorĭ, străiniĭ de rit creştin, şi maĭ cu sémă Româniĭ din ţările locuite de Românĭ, supuşĭ altor state, veniţĭ şi stabiliţi în România, se bucuraŭ de tóte drepturile civile şi politice, ca şi pământeniĭ; copiĭ acestor streini, născuţi şi crescuţĭ în ţară, eraŭ Românĭ şi naţionalitatea lor română n'a fost de nimenĭ pusă la îndoială;

Considerând că Regulamentul organic, ocupându-se în articolu 379 şi regulamentând numai condiţiunea străinilor de orĭ ce rit creştinesc din nou veniţĭ în ţară, este evident că a recunoscut străinilor de rit creştin, carĭ la acea epocă eraŭ stabiliţĭ în ţară, fără spirit de întórcere şi fără a fi supuşĭ vre uneĭ protecţiunĭ, condiţiunea de care se bucurau, în virtutea obiceiului pământului şi a mesurilor regulamentare, luate după vremĭ şi diferiţĭ Domnitorĭ, şi a consfinţit naţionalitatea română a copiilor acestor străinĭ, născuţĭ şi crescuţĭ în ţară;

Considerând că din cele stabilite maĭ sus resultă în mod neindoios că intimatul C. Constantinescu, născut în ţară sub Regulamentul organic, din tată şi mamă creştinĭ şi Românĭ, fără a fi supuşĭ străinĭ, erau de drept pământenĭ, fără nevoe de nicĭ uă naturalisare sau recunóscere;

www.dacoromanica.ro

perdut spiritul de întórcere, în sistemul transmisiuneĭ naţionalităţeĭ *jure sanguinis*,—nu va putea da nicĭ o patrie fiuluı sĕŭ.

Pe de altă parte, mama, în neputinţă de a dobândi o nouĕ naţionalitate, tot pentru că bărbatul eĭ nu are nicĭ una, va conserva propria eĭ naţionalitate, căcĭ nimenĭ, cum am vĕzut, nu trebue să fie fără patrie.

In acest cas, copilul va urma naţionalitatea mameı, el va fi decĭ Român, şi *jure soli* şi *jure sanguinis*.

In acest sens s'a pronunţat în tot-d'a-una doctrina.

Ast-fel, Laurent: «nu se póte zice, că copilul va avea patria tatăluĭ, căcĭ acesta nu are nicí una. Dar mama avênd una, ea va transmite naţionalitatea sa copiluluı»[1].

Tot în acest sens se pronunţă şi D-l D. Alexandrescu [2].

• Acest principiu, însă, găseşte la noĭ, şi, în general, în Orient, o aplicaţiune fecundă, din causa aceleí numeróse clase de ómenĭ,—uniĭ sudiţĭ saŭ protegiaţĭ aĭ marilor puterı,—fără să fie cetăţeniĭ acestora,—iar alţiĭ, fără chiar nicĭ un fel de legătură juridică cu vr'un Stat.

Aceştia sunt aceia despre carĭ Aristote a putut zice, că eı sunt orí brute orĭ Zeí; eĭ constituesc cea maĭ mare anomalie în dreptul ginţilor.

Convenţiunea de la Paris, din 1858 August 7/19, prin art. 46, a schimbat încă o dată, cum prea bine zice D-l Petru Missir, unul din caracterele tradiţionale ale deosebireĭ, dintre cetăţeniĭ românĭ şi strĕinı.

Art 46. «Moldoveniĭ şi Valachiı vor fi toţı egalĭ înaintea legeı, înaintea impozituluĭ şi egalĭ admisibilĭ în funcţiunile publice, în unul şi cel-l'alt Principat.

1. Laurent, *Droit civil international*, tom. III, p. 182.

2. D. Alexandrescu, *Explicaţiune teoretică şi practică a Coduluĭ civil*, tom. I, p. 139.

www.dacoromanica.ro

«Moldovenii şi Valachii, *de ori-ce rit creştinesc*, se vor bucura de o potrivă de drepturile politice».

«Se operéză, deci, continuă D-l Missir, o strămutare a liniei de demarcare dintre Români şi streini. Preferenţa ce o dă legile române ortodoxilor se confundă cu preferenţa ce o dă acum convenţiunea *tuturor creştinilor*, şi rĕmân, numai, Evreii, căci alţi necreştini nu eraŭ în causă, în situaţia de mai înainte a neortodoxilor.

«Convenţiunea, prin acest text, face cu putinţă tuturor creştinilor, *născuţi* în principate, şi cari se puteaŭ investi ca denumirea regională de Moldoveni şi Valachi, fiind pământeni, să devină cetăţeni români cu drepturi politice şi cu acela de a cumpĕra moşii, ca ori ce alt cetăţean român» [1].

Dovadă încă, că acésta este singura interpretare sănătósa a cuvintelor din articolul de mai sus, «*de ori-ce rit creştinesc*», sunt şi urmĕtórele cuvinte, pronunţate de d-l B Boerescu, Ministrul afacerilor streine, în şedinţa adunărei constituante a deputaţilor, de la 1 Octombrie 1879:

«Când, la 1857, s'aŭ emancipat streinii, când, adică s'a declarat, că între creştini, diferenţa de secte creştine nu mai constitue o neegalitate, atunci toţi Armenii s'aŭ înscris în listele electorale şi aŭ votat, fără ca vre-unul din ei să fi fost supus votului Adunărilor».

In fine, Codul civil de la 1865, rupând ca şi codul Napoleon, cu tradiţiunile trecutului şi inspirându-se de noile principii, după cari patria este în liberul arbitru al individului, lasă copilului nascut în România opţiunea la majoritate între patria română şi patria de sînge a părinţilor lui.

---

1. Petru Missir, *Dreptul de succesiune al streinilor la imobilele rurale în România*, p. 76 şi 77.

www.dacoromanica.ro

Acéstă obţiune. el o acordă şi acelor născuţĭ şi deveniţĭ majorĭ, în momentul promulgăreĭ coduluĭ şi carĭ ar voi să fie Românĭ.

Observ, însă, că acest ultim aliniat nu este corect. Aceştia eraŭ deja românĭ, după cum am vĕzut; opţiunea lor trebuia, dar, să se manifeste în sens contrariŭ, adică în sens de a dobêndi cetăţenia streină, iar nu pe acea română.

Codul nostru, şi în acéstă materie, ca şi în multe altele, a mecunoscut dreptul nostru anterior şi nu a menajat, în destul de inteligent, transiţiunea de la unul la altul.

Orĭ cum ar fi. însă, codul civil neprescriind nicĭ o anume formalitate şi neindicând autoritatea la care trebue să se facă declaraţiunile prescrise de art. 8, cu drept cuvînt, jurisprudenţa a admis că ea se póte induce şi din fapte: ca satisfacerea legeĭ militare, tragerea la sorţĭ, *esercitarea continuă a dreptuluĭ electoral,* etc.

V. Cass. s. II, No. 16, 1887, Buletinul 1887 p. 225. C. s. I, No. 104, 1892; B. 1892 p. 214. Curtea Bucurescı s. I, No. 89, 1891; Dr. No. 42, 1892.

Dar, Regulamentul Organic, am vĕḑut că urmărea un îndoit scop, pe de o parte, să fixeze pe aceĭ ce sunt birnicĭ, iar pe de alta, să determine, o dată pentru tot-d'a-una, cine sunt aceĭ ce nu sunt birnicĭ, în special, carĭ sunt boeriı ţereĭ, eı fiind dispensaţĭ de orĭ-ce bir.

Acéstă misiune, el o conferă tot ziselor comisiĭ.

Art. 80. «Tot aceste comisiĭ ce sunt orânduite pentru fie-care judeţ, se vor îndeletnici de o dată şi întru facerea catagrafieĭ stărilor priviligiate; adică a neamurilor, postelnicilor şi mazîlilor, care se îndatoreaḑă să arate acturile ce 'ĭ împuternicează să aibă aceste numirĭ, precum şi orĭ-ce alt ducument întemeietor de a le lor privilegiurĭ săvârşindu-se şi catagrafia aces-

www.dacoromanica.ro

tora; toate numele priviligeaţilor se vor înscrie fără loc lăsat fără nicĭ-o răsătură, într'o condică şnuruită şi însemnată de visterie şi încredinţată cu pecetia Domnuluĭ. După aceasta totalul feţelor, ce se vor coprinde în fie-care dintr-aceste treĭ orânduelĭ, se vor cinui, scriindu-se cinul şi în slove, şi se va întări cu iscălitura Domnuluĭ».

Art. 81. «Drepturile neamurilor, cuviindu-se numaĭ celor ce coboară a lor neamurĭ din strămoşĭ din familiile nobile, vor avea aceleaşĭ căderĭ ce are şi nobleţea.

Prin Visterie nu se va putea slobozi, de acum înainte, nicĭ un document de neamurĭ, dar va alcătui vistierul pe tot anul catastih de numele celor ce vor dovedi al lor început, prin destoinice documenturĭ, şi 'l va supune Obşteşteĭ Adunărĭ, care după ce va cerceta căderile fie-căruea, va face al sĕu raport către Domn. Printr'acest mijloc numele celor din noŭ aşezaţĭ la neamurĭ, de vor fi, se vor înscrie la condică în urma celor lalţĭ, şi se vor întări asemenea prin iscălitura Domnuluĭ.

Raporturile Obşteşteĭ adunărĭ se vor păstra şi se vor alătura în condica priviligiaţilor ca să se adevereze. *în tótă vremea,* cercetarea ce se va fi făcut pentru căderile tutulor celor înscrişĭ într'această condică».

Din aceste disposiţiunı resultă: că o-dată constatarea făcută de comisie şi aprobată de Obşteasca Adunare, ea forma un drept dobêndit, un adeverat lucru judecat, în favoarea celuı admis de ele, pe care drept el, *în tótă vremea,* póte se 'l invóce.

Orĭ, independent de principiele generale, maı sus desvoltate, carĭ fixéză cetăţenia tutulor locuitorilor ţĕreı acestia, fără deosebire de clase, este un fapt constant în istoria nóstră, că Boerii sunt aceı carĭ au avut, în mod exclusiv, *optimum jus civitatis;* eĭ sunt aceia, carı datoréză serviciul militar, eĭ sunt aceia carĭ aleg pe Domn, eĭ numaı pot fi numiţĭ în dregătoriĭ publice, etc.

Cine sunt Boeriĭ? Toţĭ istoriciĭ ne spun că boeriĭ

www.dacoromanica.ro

sunt proprietarii solului, concepțiune care cadreaz fórte bine cu regimul feodal,— al iobăgiei la noĭ,—din acele timpurĭ[1].

«Le mot boyard, dice regretatul Blaremberg, signifie guerrier et c'est là aussi le caractère primitif de l'institution. Les boyards étaient les proprietaires, mais non exclussifs du sol, et la force armée du pays.»[2]

Cu timpul, boeria, transformându-se, este legată şi de dregătoriĭ, ea tinde a deveni o boerie de titluri.

Printre aceştia însă, Regulamentul Organic distinge: clasa boerilor de neam, — a neamurilor, — clasa postelnicilor şi clasa mazîlilor.

«Drepturile neamurilor, cuviindu-se numai celor ce se scobóră din strĕmoşi, din familiĭ nobile, vor avea aceleaşi căderĭ, ce are şi nobleța», (art.81) adică boerimea de dregătorie, de rang.

Cum vor putea eĭ constata aceste drepturĭ? Unde sunt censurile anteriόre? Unde sunt catastişele, în carĭ se fie înscrise numele autorilor lor?

Pentru a pune capet abuzurilor, în special, pentru a evita de a se sustrage de la plata biruluĭ, sub pretext de boerie, Regulamentul Organic a ordonat acéstă constatare; acésta are, cu drept cuvînt, caracterul uneĭ hotărîrĭ judecătorescĭ, asupra căreia nimenĭ nu maĭ póte reveni.

Maĭ mult încă, chiar de ar fi dovedit în fapt, că aceste boeriĭ aŭ fost acordate prin banĭ, votul Obşteştei Adunărĭ consfințindu-le, nu ne este permis a căuta maĭ departe origina lor, precum nu ne este permis se scrutăm motivele de consciință, carĭ dictéză hotărîrile judecătorilor: *Res judicata pro veritatem habetur.*

1. Xenopol, *ib. id.*, t. II. p. 200, ur.
2. N. Blaremberg, *Les institutions et les lois de la Roumanie*, p. 227.

www.dacoromanica.ro

Cu atât maĭ vêrtos, dar, trebue se înlăturăm simplele alegaţiunĭ, nesprijinite pe nicĭ o dovadă.

Pentru interese de politică militantă, pentru a isgoni din Cameră pe un duşman periculos, partidurile politice se pot purta la excese; acestea, însă, nu sunt permise judecătoruluĭ.

Unde este, însă, primejdia socială?

Prin faptul că aceştĭ, chiar pretinşĭ boerĭ,— ca şi noĭ ortodoxĭ, — s'aŭ aşezat în România, fără spirit de întórcere, nu aú devenit eĭ Românĭ?

Boeria însemna ceva sub vechiul regim, dar azí ea este un simplu suvenir istoric.

Singura ei utilitate este azĭ de a inlesni, acelor ce li se tăgădueşte cetăţenia, dovada aceştia.

Bine, dar, a judecat Inalta Curte de Casaţie, când a declarat că boeria de neam este nedespărţită de calitatea de Român.

«Considerând, zice Inalta Curte de Casaţie, că dipolma produsă e în condiţiunile art. 80 şi 81 din Regulamentul Organic, că fiind constant că Leonida Sterea e boer de neam, prin acésta se recunósce şi calitatea luĭ de român, căcĭ boeria de neam, ast-fel precum e definită prin art. 81. al. I din Regulamentul Organic, precum şi din art. 4, 5, 6 şi 8 acelaşĭ regulament, nu e deslipită de calitatea de român; că de aceea boerul de neam avea dreptul de a fi alegĕtor şi de a fi ales.»[1]

In fine, un fapt însemnat, pentru istoria desvoltăreĭ nóstre economice, este acela al presenţei unuĭ mare numĕr de ómenĭ pe teritoriul nostru, sub nume de supuşi saŭ protegiaţi aĭ marilor puterĭ.

---

1. v. Cass. Sect. II. 3 August 1876; Bul. 1876, 427. Tot în acest sens s'a pronunţat Inalta Curte de Casaţie şi pentru diplomele conferite de Domniĭ Moldoveĭ. V. Cas. S. II No. 16, 1888; Bul. 1888 p. 283.

www.dacoromanica.ro

Parte dintre aceştia eraŭ, chiar, Românii de baştină, născuţĭ în România, parte veniţĭ de aiurea, maĭ ales din Turcia. Maĭ toţĭ aceştia eraŭ neguţătorĭ şi mulţĭ din eĭ, póte ceĭ maĭ de frunte, eraŭ ceĭ maĭ marĭ comercianţĭ aĭ noştrĭ.

Ce împrejurărĭ îĭ obliga să recurgă la protecţia streină?

Doue rîndurĭ de consideraţiunĭ: unele de ordine internă, vexaţiunile, exacţiunile, la care eĭ eraŭ supuşĭ în ţară; altele, maĭ importante, de ordine externă: lipsa de ori-ce protecţiune, în afară, a avereĭ şi persóneĭ lor de către patria lor.

România, de şi, în teorie, se considera ca un Stat independent, în fapt, însă, pe de o parte, ea era sub suzeranitatea Porţeĭ Otomane, iar, pe de altă parte, slabele eĭ puterĭ nu puteaŭ opune un adăpost, în întrul graniţelor eĭ, incursiunilor Turcilor, necum să se gândéscă a organisa o flotă şi o representaţiune diplomatică, în afară,—lucru, de alt-fel, contrariŭ tractatelor internaţionale, în vigóre la noĭ.

Nevoiţĭ, dar, aŭ fost Românii să facă apel la protecţia streină. Orí cât de dureróşă ar fi, însă, acéstă mărturisire, trebue să o facem, ea este un fapt istoric.

Pentru a pune capăt acesteĭ stări de lucrurĭ, în contradicţie cu principiile dreptuluĭ ginţilor, Regulamentul Organic a dispus să se facă recensămîntul tuturor adeveraţilor sudiţĭ, făcând să reintre, în classa lor, pe aceĭ ce fără drept se susträseseră.

«Un mare numĕr de ómenĭ, zice art. 93, născuţĭ în Turcia saŭ în Principaturĭ, aŭ găsit, *în cele din urmă vremĭ*, *mijloc de a se alătura* subt o protecţie streină, şi de a se arăta ca nişte sudiţĭ aĭ cutăreia saŭ aĭ cutăreia Puterĭ, *ca printr'aceasta să dobândéscă apĕrarea şi slobodirea întărită prin tractaturĭ spre favorul celor adevĕraţĭ sudiţĭ* aĭ acestor puterĭ carĭ vin în ţară cu paşaportorĭ. Drept aceea este de trebuinţă ca co-

www.dacoromanica.ro

misiile catagrafieĭ sĕ se însărcineze de a face un catastih obştesc şi de toţĭ aceĭ aşeḑaţĭ în ţară, neguţĕtorĭ şi meşterĭ, care petrec sub numire de sudiţĭ streinĭ.

Intr'acest catastih se va însemna al lor nume, porecla, neamul din care ḑic că se trag, a lor orînduealǎ şi meserie, sălăşluirea de acum, avuturile nemişcătóre, de care ar fi proprietarĭ în ţară, şi în sfêrşit paşaporturile saŭ documenturile prin care se vor dovedi a lor început adevĕrat, şi vremea venireĭ lor în Principaturĭ.

Obişnuita Obşteasca Adunare, dupĕ ce va cerceta acest catastih, îl va supune, pe lângă ale sale băgărĭ de seamă, Domnuluĭ şi Domnul din parte-ĭ se va adresa către Inalta Poartă, ca dintr'o conglăsuire cu înfăţişetoriĭ puterilor Europenescĭ în Constantinopol, sĕ se orînduiasca în fie-care Principat câte o comisie într'adins, care să cerceteze şi să adevereze titlurile naţionalităţeĭ acestor ómenĭ, şi se'ĭ facă a intra de isnóvă întru ale lor firescĭ drepturĭ pre toţĭ aceea ce nu vor arăta paşaporturĭ în bună şi cuviincioasă formă, date lor de Guvernurile a cărora sudiţĭ se vor fi numind. Consoliĭ puterilor Europenescĭ şeḑĕtorĭ în Principat, vor fi chemaţĭ ca se intre la acéstă Comisie şi sĕ se îndeletnicească întru ceruta adeverire şi depărtarea de asemenea dobândite abuzive protecţiĭ, care sunt împrotivitóre înfiinţatelor aşeḑĕmânturĭ şi care aŭ pricinuit de multe orĭ prigonirĭ între stăpânirea loculuĭ şi între consulaturile puterilor Europenescĭ.»

Ast-fel fiind determinată, starea de drept a acestora, nasce întrebarea, care este naţionalitatea lor?

Dacă în regulamentul organic, saŭ în legislaţiunile anterióre coduluĭ civil, ar exista o disposiţiune concepută în termenii art. 17, lit. c:

«Calitatea de român se perde:

«Prin supunerea pentru orĭ cât de puţin timp la vre-o protecţiune streină». rĕspunsul ar merge de la sine.

Toţĭ aceştĭ sudiţĭ ar fi încetat de a maĭ fi Românĭ.

www.dacoromanica.ro

O atare dispositiune nu există în dreptul nostru anterior şi nicĭ că putea să existe, pentru motivele pe carĭ le-am arĕtat.

Sudiţenia era o necesitate socială, ea nu era un fapt voluntar al omuluĭ, de care el să fie responsabil.

In al douilea rând, ea ar fi isbit în mod nemeritat în clasa cea maĭ bogată şi cea maĭ numerósă a populaţiuneĭ.

Şi, în fine, tendenţa generală am vĕdut că era, nu de a exclude pe ómenĭ de la cetăţenie, ci din contră de a'ĭ atrage pentru a spori numĕrul birnicilor, în specie al patentarilor.

Sudeţenia, dar, prin ea însăşi, nicĭ nu dă, nicĭ nu ridică cuĭ-va naţionalitatea luĭ; aceasta rĕmâne intactă.

De alt-fel, dacă aceştí sudiţi ar fi încetat să fie Românĭ, eĭ nu deveneaŭ cetăţení aĭ Statuluĭ protector, eĭ nu erau de cât pro egiaţiĭ sĕĭ;—eĭ, dar, ar fi rĕmas fără patrie, consecinţă respinsă de dreptul ginţilor.

In orĭ-ce cas, sudiţenia nu exercita nicĭ o influenţă asupra copiluluĭ sudituluĭ, raportul de protecţiune fiind cu totul personal între aceştia şi Statul proteguitor.

Cu atât maĭ mult, acéstă sudiţenie nu putea influa întru nimic naţionalitatea copiluluĭ născut înaintea acesteia, personalitatea copiluluĭ fiind, din momentul nascereĭ, ba chiar al zămislireĭ pentru tată, independentă de a acestuia.

In acest sens s'aŭ pronunţat autorităţile nóstre vechĭ, şi politice şi judecătorescĭ, orĭ de câte òrĭ casul li s'a presentat.

(V. Adresul secretariatuluĭ de Stat al Moldoveĭ, din 1835 Oct. 29 No. 1760, prin care aŭ împărtăşit logofeţieĭ dreptăţeĭ, deslegarea sfatuluí «că familia proteguiţilor nu este datóre a urma calitatea părinţilor», în Adunarea de ofisurĭ şi deslegărĭ de Banul D. Hasnas. 1844. Iaşĭ.)

www.dacoromanica.ro

Art. 12 din Codul civil dispune: «Streina ce se va căsători cu un Român se va considera ca Româncă» şi Art 19: «Românca care se va căsători cu un strein va urma condiţiuneĭ soţuluĭ sĕŭ».

Care este fundamentul filosofic al acestor disposiţiunĭ?

«Acéstă maximă, a zis Boulay, vorbind în numele guvernuluĭ înaintea Tribunatuluĭ, este fondată pe natura însăşĭ a căsătorieĭ, care din doue fiinţe nu face de cât una, dând preeminenţa soţuluĭ asupra soţieĭ», şi Laurent adaogă, că «acest motiv este considerabil».[1]

«Daca orĭ-ce persónă, zice de asemenĭ d. André Weiss,[2] orĭ-care ar fi sexul saŭ orĭ-care ar fi locul, pe care ea îl ocupă în familie, are dreptul de a avea o naţionalitate şi dreptul de a o schimba, conformându-se regulelor stabilite de legislaţiunea de care ea relevă, este de dorit ca maĭ multe naţionalităţĭ să nu coexiste în acelaşĭ cămin. Buna înţelegere între soţĭ, gestiunea intereselor comune ale menajuluĭ ar suferi din diversitatea patrieĭ. De aceea legislatorul are datoria, neaducênd, de alt-fel, nicĭ o atingere libertăţeĭ de expatriaţiune, respectând individualitatea fie-căruia, din aceĭ carĭ compun familia, de a stabili între eĭ armonia iniţială, în ḑiua în care acéstă familie se fondéză, în ḑiua căsătorieĭ. Căsătoria trebue să dea soţilor o patrie comună, şi acéstă patrie nu póte să fie aceea a femeĭ, de óre-ce ea trebue să se supună bărbatuluĭ sĕŭ, şi să 'l urmeze în tóte schimbările de residenţă; acésta va fi, în tot-d'a-una, aceea a bărbatuluĭ însuşĭ, căruia natura şi legea conferă hegemonia domestică. Femeea împrumută numele şi domiciliul bărbatuluĭ seŭ. De ce nu ar împrumuta ea şi naţionalitatea luĭ?».

---

1. Laurent, *ib. id.*, t. III, p. 278
2. Weiss, *ib. id.*, t. I, p. 503.

www.dacoromanica.ro

Naționalitatea bărbatuluĭ se impune femeeĭ în mod imperativ; ea nu póte, nicĭ chiar în mod expres, să se sustragă de la aplicațiunea regulelor stabilite de lege: streină, ea devine română, română ea devine streină, după naționalitatea soțuluĭ seu, din momentul căsătorieĭ.

Acest principiu este de ordine publică, el este însușĭ temelia familieĭ, prima piatră fundamentală, cum am vedut, a societățeĭ și a Statuluĭ.

De aceea, doctrina generală este în acest sens [1].

In codul Caragea nu găsim un text, analog cu acela al art. 12 din codul civil.

Găsim, însă, în codul Calimach două disposițiunĭ de o importanță considerabilă:

§ 106 «Bărbatul este capul familieĭ sale».

§ 107 «Femeia primesce numele familieĭ bărbatuluĭ seŭ și dobêndesce driturile stăreĭ luĭ».

Din aceste disposițiunĭ resultă, dar, în mod invederat:

Pe de o parte, unitatea familieĭ, ca și în doctrina modernă; iar pe de altă parte, contopirea femeeĭ în bărbat, al căruĭ nume, a căruĭ stare socială ea o dobêndesce.

Naționalitatea fiind, însă, una din condițiunile sociale de căpetenie, fundamentul și sorgintea tutulor drepturilor sociale și politice,—cum s'ar putea, dar, susține că femeea nu a dobêndit-o, de îndată, cu trecerea eĭ în puterea bărbatuluĭ, cu schimbarea numeluĭ eĭ?

Dar, o asemenea suposițiune nu este confirmată în dreptul nostru vechiŭ de nicĭ un text de lege, de nicĭ un obiceiŭ local; ba, ea este contrazisă de fapte.

Am vědut, în adevěr, în istoria formațiuneĭ naționalitățeĭ române, numeróse exemple de căsătoriĭ între Românĭ și streine, și nicăerĭ nu am vědut că acestea ar fi

1. Laurent, ib. id., p. 279; Weiss, ib. id., 504; Cogordan, ib. id., 275 și ur.

www.dacoromanica.ro

continuat să 'şĭ păstreze, după căsătorie, naţionalitatea lor de origină.

Am putea, zice chiar, că din faptul că un strein devenea Român, luând în căsătorie pe o Româncă, resultă *a fortiori* că o streină, căsătorită cu un Român, devenea Româncă.

Bunul simţ, fundamentul filosofic însuşĭ, pe care se reazimă principiul absorbţiunei femeiĭ în condiţia de drept a bărbatuluĭ, resping o asemenea interpretare.

Maĭ mult încă, dacă principiul că simpla aşezare a unuĭ strein de rit creştin, în România, fără spirit de intórcere în patria luĭ, este suficient pentru a'l face Român; dacă faptul căsătoriei luĭ, cu o Româncă, nu însemna alt-ceva de cât că acéstă aşezare este fără spirit de intórcere, pentru ce să fie alt-fel când o femee streină s'ar fi căsătorit cu un român, s'ar fi aşezat, prin urmare, în România fără spirit de intórcere?

Nu există nicĭ o raţiune să distingem, şi nicĭ legile scrise orĭ nescrise ale ţěreĭ acesteia nu fac această distincţiune.

Se pretinde, însă, că în contra acestei teoriĭ s'ar împotrivi principiele de drept roman, carĭ principii ar fi singure hotărîtóre în vechiul nostru drept.

O asemenea aserţiune, însă, este contradisă de tot procesul de formaţiune al dreptuluĭ nostru istoric.

Nimenĭ maĭ bine de cât Ion Caragea VV. nu a depins starea de nedomirire a vechiuluĭ nostru drept.

Iată, în adever, ce constata el, în fapt, în însăşĭ prefaţa condiceĭ, cu care el ne-a înzestrat[1].

«Ţèrra românèscă avênd din vechime canóne, pentru cele în parte drepturĭ ale locuitorilor sěĭ, ale sale nescrise şi nedesluşite obiceiurĭ, şi ale condiceĭ sale puţine şi nedesěvârşitŭ

1. C. Caragea, pag. 196, (Ediţiunea Brăiloiu).

www.dacoromanica.ro

pravile înscris, care, şi nefiind destoinice nu putêŭ cumpăni, nicĭ dreptŭ a îndrepta dreptatea fie-căruĭ, de aceea şi era silită a năsui la pravilile împĕrătescĭ ale Românilor, şi a se sluji cu tótə aceste pravilĭ, fără deosebire. Aşia dar, uluindu-se în treĭ întocmirĭ de pravilĭ, adecă a obiceiurilor, a condiciĭ sale şi a Romanilor, urma a nu avea nicĭ uă pravilă, căcĭ obiceiurile prefăcându-se în multe chipurĭ, *adesea se împotriveaŭ pravililor Romane*, şi acestea *iarăşĭ unele fiind pricinuitóre de doĕ tâlcuirĭ*, şi altele cu *totul împotrivitóre între ele*, surpaŭ una pre alta, în cât dreptăţile tuturor mĕdulărilor politicescĭĭ oblăduirĭ, căḑĕnd neîncetat în amestecăturĭ şi învăluelĭ de multe cuvêntărĭ împrotivitóre, apururea eraŭ 'n primejdie, ca cum ar înnota în noénurĭ de ape turbure ce se tălăsuescŭ de multe vênturĭ împrotivitóre, şi în cele de pĕ urmă nicĭ se îndreptaŭ, ci se abătêŭ de pĕ voinţa celor maĭ tarĭ séŭ celor maĭ meşteşugareţĭ în vicleşugurĭ, care totŭ la o pricină puneaŭ înainte când obiceiulŭ, când condica ţĕriĭ, când pravilile împĕrătescĭ, de pĕ plăcerea lor.

Aceste dar fără orânduială strĕmutărĭ ale dreptăţiĭ voind Domnia mea a le osteia, maĭ ântêiŭ cu adâncă chibsuire amŭ socotitŭ, ce-felŭ de întocmire de pravilĭ se cuvine, şi câte sunt spre deplinŭ îndestule la cea de acum politicească oblăduire a ţĕriĭ românescĭ. Şi aşia priimind apoĭ unele din cele vechĭ, iar altele indreptând, şi cele maĭ multe adăogând, amŭ întocmit aceste pravilĭ ale Domniĭ mele cât s'a pututŭ cu bună orânduială şi fórte desluşite în cât şi ceĭ neînvĕţaţĭ fórte lesne sĕ le înţelĕgă.»

Dar, la Grecĭ, la Romanĭ, casătoria nu producea ea aceleaşĭ efecte, ca în dreptul modern?

Orĭ-cine cunósce strânsa organisaţiune a familieĭ romane, orĭ-cine 'şĭ aduce aminte că tatăl de familie era preotul cultului domestic şi judecătorul membrilor familieĭ luĭ, că femea, în anumite casurĭ, cădea în puterea bărbatuluĭ sĕŭ, întocmaĭ ca un fiŭ de familie, şi

www.dacoromanica.ro

ţinea locul acestora, *loco filiae* zic textele, că în acéstă calitate, ea venea în concurs cu proprii ei fiĭ la succesiunea bărbatului sĕŭ, etc., va recunósce de sigur, că dacă în familia modernă, mult maĭ resleaţă de cât cea romană, şi totuşi principiile nu îngăduesc fărămiţarea eí, cu atât maĭ mare cuvînt o asemenea discordanţă nu era compatibilă cu ideile antice.

Precum un strĕin nu póte asista, fără a comite un sacrilegiŭ, la cultul cetăţei, tot ast-fel nici o femee străină nu va putea participa, fără sacrilegiŭ, la cultul domestic al noueĭ ei familiĭ.

Şi aci, religiunea dădu primele norme: căsătoria se perfectă prin iniţiaţiunea solemnă a femei la cultul domestic al bărbatuluĭ şi printr'o abjuraţiune solemnă la acela al părinţilor eĭ [1].

Jurisconsulţiĭ romanĭ aŭ înţeles bine acest îndoit act, când aŭ definit căsătoria:

«*Nuptiae sunt,* zice Modestin, *conjunctio maris et feminae (et) consortium omnis vitae, divini et humani juris comunicatio*» [2].

Nici o dată, dreptul modern nu a putut mai bine cristalisa, la o l-altă, atâtea principiĭ fundamentale.

Viaţa în comun, comunicaţiunea dreptului divin şi a dreptuluĭ uman, iată ce constitue căsătoria, în epoca clasică, sub păgânism.

Cu creştinismul, idea, în loc să piardă din cohesiunea eĭ, devine din ce în ce mai cimentată.

«*Nuptiae sive matrimonium*, zice Justinian, *est viri et mulieris conjunctio, individuam vitae consuetudinem continens*» [3].

Din tóte acestea, Romanii aŭ admis că soţul comu-

---

1. Fustel de Coulanges, *ib.*, *id.*, p. 41 şi ur.
2. Digeste L. 1 lib., XXIII, tit. II.
3. Justinian, *Institute* lib. I, tit. IX, § 1.

www.dacoromanica.ro

nica condiţiunea luı socială femei sale. Este el *consularis*, devine şi ea *consularis ;* este el *clarisimus*, devine şi ea *clarisima*, etc.

Acésta este singura şi adevĕrata căsătorie ; ea singură produce puterea paternă; cele-l-alte sunt uniunĭ pe carĭ legea la început le ignora, pe carĭ, însă, cu timpul, ea le recunósce, fără însă a lega de dênsele efectele pe carĭ numaĭ *justae nuptiae* le puteaŭ produce.

Atât este de adevĕrat, că uniunea naţionalităţeí este însăşĭ basa familieı, că orí de câte orĭ o atare anomalie se presentă, legıslatorul este gata să o corecteze.

Ast-fel, un Roman ia în căsătorie pe o latină sau pe o peregrină, *jure civili*, căsătoria nu există ; femeea a remas streină de soţul eı.

Dacă, însă, ea are un copil, legea permite Romanuluı să alege înaintea Pretoruluĭ că el a luat, din eróre, în căsătorie pe o latină saŭ pe o peregrină, credênd'o romană, şi de îndată, atât femea cât şi copilul eı dobândesc *dreptul de cetate* şi cad, unul în puterea, cu saŭ fără *manu*, a bărbatuluí, cel-l-alt în puterea luı paternă [1].

In acest cas, chiar dupe căsătorie, soţul atrage către dênsul pe soţia sa şi 'ĭ imprimă naţionalitatea luı.

Acelaşı efect să producea, însă, *a fortiori*, orĭ de câte orĭ un Roman se căsătorea cu o latină saŭ o peregrină, care, însă, obţinuse *jus connubii.*

Iată, adevĕratul mod de fondaţiune al familieı romane; a voi să inducĭ din anomaliile, excepţiunile pe carı legislaţiunea romană, silită numaĭ, nu a continuat a le ignora tot-d'a-una, este a voi să rĕstornĭ realitatea faptelor; să ieĭ escepţia drept regulă; — ceea-ce de sigur, că nu este admisibil.

Să conchidem dar:

---

1. Gaius, Com. I, § 67.

www.dacoromanica.ro

Că, din cea maı adèncă antichitate şi până ađı, dreptul de acord cu raţiunea logică, a admis principiul, că femeia urméză condiţiunea bărbatului, că femeia se impărtăşesce de naţionalitatea acestuia.

Nu ignor, că unele legislaţiunĭ, plecând de la principiul, că naţionalitatea este indelebilă, că o dată dobândită, omul nu o maĭ póte schimba, — *l'allégeance perpétuelle*, — căsătoria, de sigur, în acest cas, nu exersa nici o influenţă asupra naţionalităţeĭ femeeĭ.

Ast-fel, Francesa, care ar fi luat în căsătorie pe un Engles, pe de o parte, în virtutea art. 19, cod. Napoléon, înceta de a maĭ fi Francesă, iar pe de alta, ea nu dobândea naţionalitatea englesă; vice-versa, Englesa, care se căsătorea cu un Frances, nu înceta de a fi Englesă, de şi devenea, conform art. 12, Francesă.

«Astă-đĭ, zice cu drept cuvînt, D-l Cogordan [1], nu maı există de cât suvenirul acesteĭ bizareriĭ. Bilurile din 1844, confirmate şi complectate, asupra acestuĭ punct, prin acela din 12 Maiŭ 1870, aŭ admis principiul, aprópe universal urmat în Europa».

De ce dar, când nicĭ un text de lege, din vechiul nostru Drept, când nicĭ un obiceiu, bine constatat, nu ne obligă,—să consacrăm, în loc de o disposiţie raţională, logică, morală, tocmaĭ o *bizarerie?*

O asemenea aplicaţiune a principielor de drept trebue, însă, înlăturată.

Dreptul positiv este presupus a nu fi de cât ecoul dreptuluì natural. al dreptuluĭ pe care raţiunea pură ni 'l revelă. In tăcerea luĭ, dar, trebue să inducem că el, principiele acestuia, a înţeles să le aplice.

Conform acesteĭ regulĭ de drept şi pentru a pune capĕt dissentimentuluĭ, doctrina a consacrat următorul principiu:

---

1. Cogordan, *ib. id.*, p. 280

www.dacoromanica.ro

«Im Zweifel, zice Bluntschli [1], wird angenommen, dass die Ehefrau durch die Heirath in die Staatsgenossenschaft ihres Ehemannes eintrete».

(In îndoială, este admis că femeia, prin căsătorie, trece în naţionalitatea bărbatuluí sěŭ).

Ce se întêmplă, însă, în cas de disoluţiune a uneí căsătoriĭ dintre un Român, şi o streină?

Să observăm că codul civil nu enumeră printre modurile de perdere a calităţeí de Român şi disoluţiunea uneĭ atarı căsătoriĭ.

Orĭ, acéstă perdere este o pedépsă, *une déchéance*, care nu se póte aplica prin deducţiune: *ulla poena, sine lege.*

Din faptul, că Romànca, devenită streină prin căsătorie, redevine Romàncă, în cas de vĕduvie, nu trebue să inducem că şi streina—romàncă va redeveni streină.

Legea a presupus, că acéstă Romàncă a conservat un viŭ amor pentru patria eı de origină; şi 'ĭ-a înlesnit, pur şi simplu, ajungerea la cetăţenie: acésta este o favóre, fără alte consecinţe.

Pentru aceste motive, doctrina şi jurisprudenţa se pronunţă în mod unanim în sensul conservaţiuneĭ naţionalităţeĭ, dobêndită prin căsătorie [2].

Iată acum şi decisiunea Onorateĭ Curţı de Apel din Bucurescı, secţiunea II-a, No. 234, din 28 Novembre 1896, data în procesul ce am avut onóre să pledez înaintea eĭ; ea confirmă, pe deplin, tóte propoziţiunile nóstre anterióre:

1. Bluntschli, *Das moderne Völkerrecht der civilisirten Staaten*, p. 213.

2. Laurent, *ib. id.*, t. III p. 301; Cogordan, *ib. id.*, p. 277, etc.

www.dacoromanica.ro

«Avênd în vedere, pe lângă acestea, ca în timpurile cele mai vechĭ, despre care istoria ne-a lasat urme, ţările cari forméza astă-ḑĭ România, aŭ fost adăpostul maĭ multor popóre, divisate în maı multe ramurĭ, pe cari Traian le reduse în provincii Romane, rĕmâind sub acéstă dominaţiune pàna la anul 270 dupa Cristos ; că, prin urmare, Dacia, cu tóte populaţiunile eĭ de la Dunàre, aflàndu-se sub acéstă dominaţiune, în timpul imperatoruluĭ Antonin Caracala, care a conferit, în mod nedistinct, dreptul de cetaţenie la toţĭ supuşiĭ imperiului, ele aŭ îmbraţişat naţionalitatea Romană ;

«Considerând, că, în adevĕr, în cursul timpurilor, care au urmat, mersul desvoltareĭ nóstre naţionale, întrerupt prin năvălirile diferitelor orde barbare, şi reluat cu descalicarea lui Radu Negru, în Muntenia şi Dragoş, în Moldova, s'a întrerupt din noŭ cu venirea Turcilor în Europa, şi că, din causa acestora, populaţiunile ţinuturilor, cucerite de eĭ, veniră catre ţarile de dincóce de Dunare şi, încetul cu încetul, se infiltrară în naţiunea Română, cu care avea legaturĭ de origină şi, chiar, de religie.

«Considerênd, că, în aceste vechĭ timpurĭ, nu gasim nici o urmă de formalitate asupra moduluĭ dobândireĭ impamântenireĭ, ci numaĭ, că streinul se putea casători cu o pământeancă, căpătând prin asemenea legătură în stăpânire moşiele, ce i se aducea ca zestre.

«Considerând, că Regulamentul Organic, prin art. 379, prevĕḑênd că însurarea cu pământéncă, nu póte, de acum înainte, să'ĭ dea drept streinuluĭ de naturalisaţiune, recunósce, în mod expresiv, că până la acésta dată obiceiul pamântului, fundamentul tradiţional al dreptuluĭ nostru, era ca căsătoria unuĭ strein de rit creştin cu o pamânténcă atrage după sine naturalisaţia luĭ

«Considerànd, în fine, ca daca în vechea nóstră legislaţiune, anterióră Regulamentuluĭ Organic, nu se stabilesce, în mod positiv, că faptul nascereĭ pe teritoriul Român ar conferi calitatea de cetăţean, cu tóte acestea obiceiul pământuluĭ ad-

www.dacoromanica.ro

misese, în un mod tacit, că streinii de rit creştin, născuţi în România, adoptând obiceiurile ţarei şi absorbindu-se în naţiunea română, să fie asimilaţi Românilor.

«Că aşa fiind, în vederea acestor consideraţiuni, unite cu cele din sentinţa Tribunalului, resultă în mod cert, ca atât Dimitrie Doxache tatăl, cât şi Belisarie D. Doxache, fiul, au fost cetăţeni români.

«Avênd în vedere, că din marturisirea Atheneĭ B. Doxache se constată ca tatul sĕu se numea Raicovici, iar, din actul sĕu de botez, cu data de 1837, presentat de dînsa, se vede ca a fost botezata cu numele de Atena sin Ştefan şi că acesta era din mahalaua Popescului.

«Considerând, ca certificatul No. 301 din 13 Aprilie 1895, liberat de direcţiunea generală a archivelor Statului, se constata ca Ştefan Raicovicĭ este trecut în condicele de catagrafie ale sudiţilor, facute conform Regulamentului Organic, în periodul II, anul 1838, No. 381, sub denumirea de supus austriac, de naţionalitate grec, de profesie băcan, în mahalaua Popescului, şi în condica sudiţilor, pe periodul III, anul 1844, sub aceea de bacan, nascut în Braşov, acum locuitor în Bucurescı, mahalaua Sf. Nicolae, neguţator cu pravalie, supus austriac, venit in ţara de 30 anĭ; or, din acestea resultă, ca acest Ştefan Raicovicĭ din mahalaua Popescului este tocmai cel prevedut în actul de botez, presentat de Atena, şi, prin urmare, el este tatal acesteia.

«Ca aşa fiind, presumţiunea destul de forte trasa prin faptul înscriereĭ în condica sudiţilor, necombătută cu nicĭ o proba sau document contrar, unita prin faptul ca dinsul nu era nascut pe teritoriul ţareĭ Românescĭ, dovedesce ca Ştefan Raicovici tatal Ateneĭ B. Doxache a fost de origina, de naţionalitate şi de protecţiune streina şi, prin urmare, şi acésta, născuta în urma Regulamentului Organic, a fost streină;

«Considerând, ca în legislaţiunile nóstre vechĭ, anterióre codului civil, nu găsim nicĭ o disposiţiune care să reglementeze condiţiunea femeeĭ streine, care s'ar căsatori cu un ce-

tațean român; că dacă, pentru acésta, ar trebui a ne raporta la dreptul Roman, apoi aci gasim *justae nuptiae*, în care cetațeanul roman, avênd de drept conubiul cu o latină veche, făcea pe soția sa cetațeana romana, și casıtoria *juris gentium*, în care Romanul, casătorindu-se cu o peregrina, nu comunica acesteia cetațenia; stare de lucrurĭ, care a durat până ce Antonin Caracal, prin o constituțiune, facênd pe toțĭ locuitoriĭ din Imperiul Roman cetațenĭ Romanı, a facut sa dispara și deosebirea dintre peregrine și latine și prin urmare și aceea dintre *justae nuptiae* și casatoriile *juris gentium;* ca, chiar, daca va maĭ fi rĕmas, câte-va rarĭ aplicațiunı de casatorie de drept al ginților, de la Justinian în colo, totușı nu póte maı fi admisibil, ca acéstă esceptiune să fi trecut la popórele cari au împrumutat Dreptul Roman, ci regula generalá, adica *justae nuptiae*, saŭ casatoria civila.

«Considerând, ca daca vechiul nostru obiceiu al pământuluı facea Român pe streinul de rit creștin, care se casıtorea cu o Românca, *a fortiori*, o streină casatorita cu un Român, trebue să recunóscem, că devenia Româncă.

«Considerând, ca deși chrisovul luı Ștefan Racovița, din 1764, interzicea căsătoriile dintre femeile romànce cu streinii, pedepsindu-ĭ pe părințiĭ lor cu surghiunul și confiscațiunea, cu tóte acestea, la căsatoriile Românilor cu femeı streine, el schimba tonul și sancțiunea, dând voe acestora a se casători cu pamîntenĭ, dar le recomandă de a nu încuiba pe aı lor în țară.

«Considerând, în fine, cà dreptul positiv nu póte fi de cât ecoul dreptuluĭ natural, al dreptuluı pe care rațiunea pura ni-l arată, și așa fiind, în tacerea luĭ, principiele acestuia trebue sa le aplicăm; orĭ, casătoria, prin natura eĭ, facând din doue ființe una singura, dînd preeminența soțuluı asupra soțieı, urméza că eĭ nu pot avea de cât o patrie comuna, și acésta patrie nu póte fi acea a femeiei, ci a bărbatuluı căruia natura, ca și legea, 'ı conferă hegemonia domestică, obligând pe femeie a-l urma și a i se supune, că așa fiind, femeia trebue să ia naționalitatea bărbatuluĭ, și, în tot casul, când dubiu

www.dacoromanica.ro

există, atuncĭ. prin căsătorie, femeia trece în cetăţenia şi naţionalitatea barbatuluĭ.

Pentru aceste motive, dară, şi pentru cele din sentinţa tribunaluluĭ Atena B. Doxache, deşi streina, prin nascere, însă, prin căsatoria eĭ cu Belisarie Doxache, de naţionalitate român, a devenit şi dênsa româncă şi nicĭ un text de lege nefacênd-o a perde acéstă naţionalitate, prin disoluţiunea casătorieĭ, urméză că dînsa a putut mosceni, prin testament, imobile rurale in România.

In fine, prin revisuirea art. 7 din Constituţiune, in anul 1879, se modifică, încă o dată, curentul de desvoltare al naţionalităţeĭ române.

De aci înainte, diferenţa de credinţe religióse, care, atâtea veacurĭ, a despărţit pe streinĭ în două mari, şi adânc desghinate între ele, categoriĭ, dispare.

Intrarea în naţionalitatea română, care, până la codul civil, deriva, pentru ceĭ crescinĭ, din simplul fapt al nascereĭ lor pe pămêntul românesc, iar, de la acesta încoa, din simpla manifestaţiune,—*omni modo*,—a voinţeĭ lor de a fi Românĭ, este pentru toţĭ streiniĭ, creştinĭ şi necreştinĭ, supusă unei grele încercărĭ.

De aci înainte, nimenĭ nu va maĭ intra în cetăţenia română, fără învoirea legiuitoruluĭ; o lege individuală este necesariă pentru fie-care cas de împămêntenire.

Art. 7 din Constituţiune: «Diferinţa de credinţe religióse şi confesiunĭ nu constitue, în România, o piedică spre a dobândi drepturile civile şi politice, şi a le esercita.

§ I. «Străinul, fără osebire de religiune, supus saŭ nesupus uneĭ protecţiunĭ străine, póte dobândi împămâutenirea cu condiţiunile urmĕtóre:

a. «Va adresa guvernuluĭ cererea de naturalisare, în care va arăta capitalul, ce posedă, profesiunea saŭ meseriea, ce exercită şi voinţa de a'şĭ stabili domiciliul în România;

www.dacoromanica.ro

b. «Va locui, în urma acesteĭ cererĭ, zece anĭ în ţară şi va dovedi prin faptele sale, că este folositor ieĭ.

§ II. «Pot fi scutiţĭ de stagiŭ:

a. «Aceĭ carĭ vor fi adus, în ţară, industriĭ, invenţiunĭ utile saŭ talente distinse, saŭ carĭ vor fi fundat aci stabilimente marĭ de comerciŭ saŭ de industriĭ;

b. «Aceĭ carĭ, fiind născuţĭ şi crescuţĭ în România, din părinţĭ stabiliţĭ în ţară, nu s'aŭ bucurat, nicĭ uniĭ nicĭ alţiĭ, vr'o dată de vr'o protecţiune strĕină;

c. «Aceĭ carĭ aŭ servit supt drapel în timpul rĕsboiuluĭ pentru independenţă, şi carĭ vor putea fi naturalisaţĭ, în mod colectiv, dupĕ propunerea guvernuluĭ, printr'o singură lege şi fără alte formalitaţĭ.

§ III. «Naturalisarea nu să póte acorda de cât prin lege şi în mod individual.

§ IV. «O lege specială va determina modul, prin care străiniĭ vor putea stabili domiciliul lor pe teritorul Românieĭ.

Strângând, acum, într'un singur curs tóte pâraile, carĭ aŭ alimentat curentul naţionalităţeĭ române, până azĭ, se ne întrebăm, în chip de conclusiune, cine, dintre locuitoriĭ stabiliţĭ actualmente în ţara acésta, sunt Românĭ şi cine sunt streinĭ?

1°. Sunt Românĭ: toţĭ aceĭ creştini, născuţĭ în România, înainte de 1 Decembrie 1865, data promulgăreĭ coduluĭ civil, orĭ carĭ ar fi fost naţionalitatea părinţilor lor, potrivit principiuluĭ *jus soli*, singur atuncĭ determinant.

2°. Sunt Românĭ: toţĭ aceĭ creştinĭ, născuţĭ în România, între acéstă dată şi aceia de 13 Octombrie 1879, data promulgăreĭ nouluĭ articol 7 din constituţie, carĭ aŭ optat pentru naţionalitatea română, în anul după majoritatea lor, potrivit art. 8 din codul civil.

3°. Sunt, încă, Românĭ: toţĭ aceĭ creştinĭ născuţĭ în România, din tată strein, care nu relevă de nicĭ o patrie,

www.dacoromanica.ro

— *Heimathlos*, — şi din mamă Română, potrivit principiuluĭ că, în acest cas, copilul urméză naţionalitatea mameĭ.

4⁰. Sunt Românĭ: copiĭ găsiţĭ pe teritoriul Românieĭ, fără tată şi mamă cunoscuţĭ, (art. 8 al III).

5⁰. Sunt Românĭ, copiĭ născuţi, chiar în ţară streină, din un Român, (art. Cod. Civ).

6⁰. Sunt Românĭ: femeile streine, căsătorite, chiar, după 13 Octombrie 1879, cu Românı, (art. 7 din Constituţie nu a visat modificarea art. 12 dtn Cod. Civ., care conţine un principiu fundamental de ordine socială).

7⁰. Sunt Românĭ: şi aceĭ carĭ, prin naturalisaţiune colectivă (1879) saŭ individuală, au dobêndit saŭ carĭ, potrivit art. 10 şi 18, 19, 20 din Cod. Civ., aŭ redobândit calitatea de Românĭ.

Şi, prin *a contrario*, sunt streinĭ :

1⁰. Chiar ceĭ născuţĭ în România, la orĭ ce epocă, însă, sunt de religiune necreştină.

2⁰. Toţĭ aceı creştini, născuţĭ în România din părinţĭ streinı, după 1 Decembrie 1865, dar carı nu aŭ optat pentru cetăţenia română, conform art. 8 din cod. civil.

3⁰ Toţĭ aceĭ născuţĭ aiurea, de şi creştinĭ şi aşezaţĭ în România fără spirit de întórcere, după 1 Decembre 1865, nu aŭ dobândit naturalisaţiunea lor, prin lege individuală saŭ colectivă.

4⁰. In fine, toţĭ aceĭ Românĭ, carĭ, după 1 Decembre 1865, aŭ perdut calitatea de Român, potrivit art. 17, 19 şi 20 din Cod. Civil.

Printre străinii, aflaţı în România, numerul considerabil al acelor carĭ, fără se adopte «moravurile» poporului român» ; fără să se dădea «obiceiurilor» ţereı acesteia; fără se contribue la formaţiunea «tradiţiunilor istorice» a naţiuneĭ române, (Funck-Brentano et Albert Sorel); fără să dovedéscă, într'un cuvênt, «acel mare şi

www.dacoromanica.ro

neperitor amor de patrie». (Ed. Caro), fundamentul orĭ căreĭ naţionalităţĭ, presentă, de sigur, un mare şi iminent pericol pentru desvoltarea caracteruluĭ naţional român.

In douĕ rândurĭ, acestia aŭ cercat se surpe valul opus incursiuneĭ lor, în naţionalitatea română: la 1866 şi la 1879; în amândouĕ rândurile, fără succes, însă.

La 1866, mişcarea lor a produs art. 7, din vechia constituţiune, care, în mod formal, le a interzis accesul la cetăţenie.

La 1879, eĭ aŭ provocat modificarea acestuĭ articol, şi ne au adus la actualul art. 7.

Art. 7 din constituţiune apare, dar, ca un *rempart* al naţionalităţeĭ nóstre.

Tótă lumea este de acord asupra principiuluĭ, în sine.

Dar, tocmaĭ, raţiunea, care a făcut să se edicte acest principiŭ, tocmaĭ ea va determina întinderea sfereĭ luĭ de aplicaţiune, căcĭ:

„Cessante ratione legis, cessat et ejus effectus“.

A extinde, maĭ departe, rigoarea acesteĭ disposiţiunĭ este a depăşí, chiar, scopul pentru carĭ ea a fost dictată.

Maĭ mult încă. este a merge în potriva ţinteĭ clare, în potriva vointeĭ, intime şi pururea nestrămutată, a legislatoruluĭ român.

Iată, în adevĕr, ce zicea D-l I. C. Brătianu, Ministrul de Finance, în şedinţa Adunăreĭ Constituante, din 21 Iunie 1866[1], în momentele cele maĭ grele a consolidăreĭ nóstre naţionale:

«Grija, şi a dumnévóstră şi a guvernuluĭ, este ca să nu devina ţara nóstră o colonie de toţĭ leneşiĭ, de toţĭ vinovaţiĭ osândiţĭ şi de toţĭ proletariĭ din Europa întrégă, (*aplause*). In contra tutulor *proletarilor*, dar, guvernul va lua măsurĭ, şi dacă va fi trebuinţă, chiar

1. V. *Desbaterile Adunăreĭ Constituante din 1866*, publicate de Imprimeria naţională, 1883, pag. 109.

www.dacoromanica.ro

de ajutorul Camereĭ,—cu tóte că nu cred acésta,—dar sunt încredinţat, că şi Camera întrégă va voi să pună o stavilă, *nu venireĭ sciinţeĭ, nu venireĭ ómenilor, carĭ ar putea să fie la noĭ iniţiatoriĭ agricultureĭ şi aĭ comerciuluĭ, căcĭ pe* acestia noĭ tot-de-una 'i-am bine *primit*, 'i-am chemat chiar, *dar acelora carĭ vin să ne exploateze şi nu aduc cu dênşiĭ de cât miseria, conrupţiunea şi ignoranţa,* (prea bine).»

Aceléşĭ vederí şi sentimente aŭ predomnit şi la revisuirea, din 1879, a art. 7.

Intr'adevĕr, printre numeroşiĭ streinĭ, carĭ vin să adopte ţara nóstră ca patrie, sunt un însemnat numĕr de comercianţí, industriaşí, agricultorĭ, capitaliştí, ómenĭ de sciinţă, de arte, de litere, etc. etc, carĭ aŭ dat, în tot-d'a-una, şi dau, încă, ţăreĭ aceştia un concurs nepreţuit pentru propaşirea şi desvoltarea eĭ economică şi culturală.

Pe de altă parte, asimilaţiunea, absorbţiunea lor, în massa naţională, să face cu o ast-fel de repeziciune, în cât, deja, la a doua generaţiune, eĭ nu se maĭ pot deosebi de Românii de sânge, copiiĭ lor uită, până şi limba părinţilor lor.

Acestea sunt elemente utile, indispensabile chiar, la înflorirea Românieĭ; lor, tóte ţările, până şi cele maí inaintate in cultură, le deschide braţele, cu grăbire.

«Streiniĭ, zicea, în adevĕr, d-l Paul Leroy-Beaulieu în *Journal des Dabats*, din 1 Iulie 1887, — carĭ se aflâ la noĭ (Francia) sunt eĭ óre neocupaţí, se conduc eĭ ca trântoriĭ ? Nu, de sigur. Aceia carĭ sunt bogaţí vin să consume la noĭ veniturile lor şi să dea impuls industriilor nóstre. Aceia, cari sunt săracĭ lucréză. Nu li se impută de cât, că lucréză mult şi nu cer o plată prea mare.

«Să presupunem, că ar fi în putinţa nóstră de a alunga, de pe solul nostru, pe ceĭ 1.115,214 strĕini, a căror presenţă în Francia a constatat'o ultimul recen-

www.dacoromanica.ro

sământ de la 1886; ar fi acesta pentru ţara nóstră un avantagiu? Sĕ reflectăm la consciinţele acestuĭ exodiu Populaţiunea specifică a Franciei, care nu este de cât de 72 locuitorĭ pe kilometru pătrat, ar cădea la 70, şi ar fi, abia, equivalentă cu aceia a Elveţieĭ, care este o ţară muntósă.

«Departamentui Seneĭ ar perde, de o dată, 213,000 de suflete; animaţiunea capitaleĭ nóstre, deja cam adormită de cât-va timp, ar cădea într'un mod ciudat. Departamentul Nordului ar vedea scăpându-ĭ 305,524 de suflete; el ar perde, aprópe, un locuitor la cincĭ; în óre cari districte, chiar, un locuitor la doui saŭ la treĭ. Se cutremură cine-va la aceste golurĭ. Exodiul acestuĭ fel de armată laboriósă, de 1.115.000 lucrători, ar aduce o lovitură teribilă industriei Franciei. *Ţările, cari prosperă, au dovedit maĭ multă îngrijire de a atrage la eĭ pe lucrătorĭ, orĭ carĭ ar fi eĭ, de cât de a'ĭ alunga.*

«Nu, de sigur; aceşti 1.115.000 óspeţi nu sunt trântori.

«Infiltraţiunea streinilor în Francia nu va avea de cât avantagii, de óre-ce, de la a doua generaţiune, eĭ se vor fi transformat în Francesĭ. Va fi, dar, pentru noĭ un crescământ de forţe. *Să nu punem, dar, taxe pe strĕinĭ, se avem grijă, numaĭ, de a ni-i asimila.* Acésta este o operă pentru care avem aptitudinĭ hereditariĭ; geniul nostru naţional se mlădiază admirabil. Am perdut vocaţiunea nóstră naturală uitând de a o face. Se ne întурnăm, dar, la dânsa; şi, de óre ce cifra nascerilor nóstre este insuficientă, să ne îmbogăţim, în fiecare an, cu un bun numer de copii adoptivĭ.»

Şi, în *Journal de Droit international privé*, (1888 p. 178), D-l Paul Leroy-Beaulieu revine, din nou, cu maĭ multă stăruinţă.

«Să ne preocupăm, zice D-sa, de numĕrul populaţiunei nóstre. Şi de óre ce, noĭ nu ne înmulţim prin

www.dacoromanica.ro

propria nóstră mişcare, să ne înmulţim ca Statele Unite ca la Plata, păstrând bine înţeles măsura, prin imigraţiune. De óre-ce, nu facem destuĭ copiĭ, se facem cel puţin recruţĭ. Filiaţiunea naturală fiind insuficientă, se practicăm adopţiunea. Se facem, de o cam dată, fórte lesnicióså naturalisaţiunea voluntară. Se practicăm, încă, naturalisaţiunea din oficiu. Să declarăm Francesĭ pe toţĭ aceĭ străinĭ, carĭ sunt născuţĭ în Francia, cari aŭ locuit aicĭ până la majoritatea lor. Vom face, ast-fel, recruţĭ naţionalităţeĭ nóstre, bunı recruţi, ómenĭ tarĭ, laborioşĭ, obicinuiţĭ cu muncele grele, dar utile, pe carĭ noi le am uitat: acesta va fi un excelent aliagiu, acest aliagiu în proporţiunĭ modeste, de un metal maı puţin strălucitor, maĭ puţin apreciat, dar care,amestecându-se cu aurul, dă acestuĭ din urmă, maĭ multă consistenţă, maĭ multă forţă».

Acest apel a fost ascultat. Projectul de lege, depus de d. Batbie, încă din 1882, a fost reluat, amendat şi transformat, în legea din 26 Iunie 1889.

Această lege face o largă şi importantă aplicaţiune a principiului *jus soli*. Copilul, născut pe teritoriul frances din părinţĭ domiciliaţĭ în Francia, nasce Frances, cu drept de opţiune pentru cetăţenia streină, în anul după majoritate (art. 4). Copilul născut în Francia, din părinţi născuţi în Francia, nasce Frances (art. 3), şi nu se póte sustrage de la naţionalitatea francesă, de cât conform dreptuluı comun, adică pierḑând'o, potrivit art. 17 şi 19 din Cod Civil.

Pe de altă parte, înlesnirea, prin simplu decret presidenţial, cu care se acordă în Francia naturalisaţiunea, sporeşte, pe zi ce trece, numĕrul streinilor, carĭ devin Francesı.

Ast-fel citesc, în «*Le Petit Temps*», din 10 Ianuarie 1896, urmetoarea instructivă statistică:

In 1894, aŭ dobêndit naţionalitatea francesă, prin na-

www.dacoromanica.ro

turalisaţiune, 5759 de persoane, pe când în anul precedent, numai, 4,212. de şi în 1890, numérul lor se urcase până la 5984.

Printre aceşti 5759 sunt: 4402 bărbaţi şi 1357 de femeï; eï aparţin la urmetoarele naţionalităţi: 948, Alsacienï-Lorenï; 1553, Italienı; 288 Germanï; 896 Belgienı; 173, Luxemburgesï; 166, Elveţianï; 66, Spaniolı; 81, Austro-Ungari; 102, Ruşı şi Polonesi; 129, diverşï. După profesiunï, numérul de 5739 se împarte ast-fel: 46, rentierï; 161, exersând profesiunı libere; 340, industriaşí şi comercianţï; 367, impiegaţï de comerciu; 2165, impiegaţï în mica industrie; 334, lucrători în usine, chantieurï, etc.; 130 muncitorı agricolï; 104 marinarï pescarï; 685 oamenï cu ziua; şi 80, neexrcitând nicı o profesiune.

Iar, numerul copiilor streinilor naturalisaţï şi carï potrivit, art. 12, pot deveni şi eï Francesi, dacă voesc, in acelaş timp şi fără noŭ decret, s'a urcat la 6,255, în anul 1894, în loc de 5014, în 1893.

Ţinênd compt de reintegraţiunile de naţionalitate, în total, 12,409 persoane aŭ devenit francese, în anul 1894; adăogênd şi 10,233, copiï minorï, acquisaţiunile Franciei sunt, dar, de 22,642 de persóne, în tot.

Pe când, în anul 1893, nu aŭ fost de cât 15,241 de nouï deveniţï Francesi.

Daca, dar, uneï naţiunï ca Francia, căreia nu-ï lipsesc nimic, care are şi capitalurï şi talente şi braţe, cu tóte acestea, ómeniï de bun simţ, patrioţiï luminaţï 'ı consiliază, o largă toleranţă, o cordială şi promptă îmbrăţişare, a orï căruï element util, care vine sě 'ï ofere concursul luï, acésta este pentru tînĕra Românie, o datorie, o imperiósă exigenţă a politiceï eï de conservaţiune şi de propăşire naţională.

Nu, şi o spunem pe faţă, România nu are, nicí în destule capitalurï, pentru a pune în valóre bogăţiile

www.dacoromanica.ro

eĭ naturale; România nu are nicĭ destule inteligenţe industriale, comerciale, agricole etc., pentru a utilisa aceste bogăţiĭ; nicĭ destule braţe, pentru a smulge natureĭ darurile nepreţuite, cu care ea a înzestrat'o.

Orĭ, fără muncă, fără capital, fără inteligenţe, carĭ se combine şi se utilizeze sforţările tutulor acestor factorĭ, producţiunea avuţielor nu este de gândit.

Nu este, însĕ, de gândit, fără avuţiĭ, nicĭ un progres cultural.

Avuţia este pârghia orĭ-căruĭ progres; ea singură, permite naţiunilor, ca şi individelor, se-şĭ desvolte însuşirile, cu carĭ Dumnedeŭ le-a împodobit.

Nu voiŭ putea, dar, îndestul, sĕ mĕ ridic contra tutulor acelor mĕsurĭ şi disposiţiunĭ, carĭ aŭ ca resultat de a împedica se vină la noĭ capitalurile şi inteligenţele streine.

Căcĭ, pe când lumea întrégă, şi în special ţările vecine noue: Ungaria, Rusia, Bulgaria, etc., graţie acestor puternicĭ auxilarĭ,—capitalurĭ şi intelegenţe,—merg tot înainte, România, condusă, de un şovinism rĕŭ înţeles, va sta pe loc; câmpiele eĭ, fără irigaţiune, vor continua a fi arse de sóre; rîurile eĭ vor continua a mugi sălbatic şi devasta semănăturile; pădurile eĭ vor fi nimicite de foc şi de pară, orĭ vor cădea în putredĭciune; bogăţiele eĭ miniere vor continua a fi perdute pentru noĭ; comerciul nostru, industria nóstră, agricultura nóstră etc., vor lâncezi orĭ vor remânea tot în starea rudimentară în care se află şi azĭ; cu un cuvênt, România, de nu ne vom trezi cu toţiĭ, va rĕmânea isolată, în mijlocul progresuluĭ uimitor al lumeĭ întregĭ.

Cuvintele luĭ Ion C. Brătianu, de la 1866, să fie vii în mintea nóstră; *«se nu punem stavilă venireĭ sciinţiĭ, venireĭ ómenilor carĭ pot fi la noĭ iniţiatoriĭ agri-*

www.dacoromanica.ro

culturei, ai comerciului, etc., pe aceştia, în tot-d'a-una, bine să'i primim, ba chiar să'i chemăm».

Pentru acest sfârşit va trebui, dar, să suprimăm, orĭ să modificăm, cât maĭ în grabă, disposiţiunĭ ca cele următóre:

Art. 122 din codul comercial, după care *unicul* administrator saŭ cel puţin *jumĕtate plus unul* din numĕrul administratorilor, în societăţile în comandită pe acţiunĭ şi în cele anonime, se fie Românĭ; cea-ce în propriĭ termenĭ echivaléză cu o interdicţiune absolută, pentru capitalurile streine, de a se constitui în România, sub formă de societăţi pe acţiuni. Cine, în adever, va încredinţa paza şi administraţiunea pungeĭ luĭ, pe mâna altuia?

Tot ast-fel, art. 237 şi următoriĭ din Cod. comercial, carĭ supun societăţile streine la, atâtea şi atâtea, dificultăţĭ, piedicĭ, străgănirĭ şi arbitrariu, în cât, de sigur, că atât timp, cât ele vor rĕmânea în vigóre, nicĭ o societate streină, importantă, nu 'şĭ va stabili sediul seŭ secondar, orĭ verĭ-o sucursală în România.

Teama, că streinii,—sub formă de societăţĭ pe acţiunĭ,—ar putea pune mâna pe solul naţional, nu este întemeiată; căci societăţile comerciale, fie naţionale, fie streine, fiind creaţiunĭ ale legeĭ. nu pot avea alte atribute de cât acelea cu carĭ acésta le-a înzestrat; li s'ar putea, decĭ, prea bine, interzice facultatea de a dobândi imobile, precum s'ar putea, cu drept cuvânt, interzice, ori limita, şi facultatea societăţilor de asigurare de a dobândi, maĭ ales, imobile rurale, pe carĭ ele le sustrag din comerciŭ, în potriva tutulor principielor economice moderne. [1]

1. Uniĭ, din ignoranţă şi nesocotinţă a principiilor economice, cred că este patriotic a zice: România să se îndestuleze pe ea însăşĭ, precum Italieniĭ, la 1859, strigaŭ *Italia farà*

www.dacoromanica.ro

Tot ast-fel, trebuesc înlăturate şi suprimate ori-ce taxe speciale, carĭ nu grevează de cât pe streinĭ, cum

da sè; nu avem nevoe, zic eĭ, nicĭ de capitalurile, nicĭ de inteleginţele streinilor; maĭ mult încă, ele sunt perniciόse existenţeĭ nόstre naţionale.

Acesta, în adevĕr, trebue să fie idealul orĭ-căreĭ ţărĭ, — de a ajunge să se îndestuleze din tόte,—prin ea însăşĭ.

România, însă, nu a ajuns la a est stadiu. Dovadă, cá pe când State, ca Anglia, Francia, Germania etc. se împrumută cu capitalurĭ naţionale, Statul român caută, încă, aiurea, capitalurile de cari el are trebuinţă, şi bine face.

Noĭ nu avem capitalurĭ disponibile; capitalurile nόstre nu sunt, încă suficiente pentru a face faţă cererilor comerciuluĭ, industrieĭ, agricultureĭ nόstre; dobânda excesivă, ce el o exige, dovedeşte acéstă îndestul.

Ori-un Stat, care ar face un împrumut cu din capitalurĭ naţionale indisponibile, — adică cu capitaluri, cari sunt angajate în comerciu, în industrie, etc.,—produce o maĭ mare perturbaţiune şi iniquitate, de cât dacă ar preleva un împrumut forţat, de asupra tutulor contribuabililor.

Demonstraţiunea este uşόră: împrumutul forţat grevéză, de o potrivă, pe toţĭ cetăţeniĭ; nimenĭ nu suportă o sarcină maĭ grea de cât altul.

Impromutul, cu din capitalurĭ naţionale indisponibile, ’ĭ isbesce în mod inegal, şi isbesce to-maĭ pe ceĭ maĭ săracĭ.

Căcĭ, capitaliştii, carĭ concură la efectuarea împrumutului, găsesc deja un equivalent, o despăgubire a noueĭ sarcinĭ, în dobânda superiόră, pe care capitalul lor le-o produce, în raport cu aceia pe care el le o da anterioramente.

Sarcina, greutatea împrumutuluĭ va apăsa, dar, exclusiv pe aceĭ cetăţenĭ, cari nu aŭ participat la împrumut.

Maĭ mult încă, eĭ vor resimţĭ acéstă povară şi maĭ tare, — prin faptul că de acĭ înainte eĭ vor plăti uă dobândă maĭ urcată, — urcare care, necessarmente, se va produce, prin pomparea şi rareficarea capitalurilor naţionale de către Stat.

Pe când, din contră, un împrumut extern, nu turbură în nimic relaţiunile economice interne; el apasă, în mod egal, asupra tuturor cetăţenilor, şi, prin faptul introducereĭ luĭ în economia naţională, capitalurile naţionale vor devenĭ maĭ eftine.

Iată, graţiă, căror conjuncturi, România, de şi grevată cu

www.dacoromanica.ro

sunt de exemplu unele taxe şcolare, şi carı 'i împedică de a căuta cultura în şcólele române, şi. prin urmare, le ridică mijlocul de a se asimila şi confunda în massa naţiunei.

Nu sunt pentru modificaţiunea art. 7 § I, II, III, şi IV din Constituţie, pe care încă, pentru mult şi îndelungat timp, 'l consider ca cel mai sigur paladiu al naţionalităţeí nóstre, dar, sunt în drept să cer de la corpurile legiuitóre, o maí mare sârguinţă, în cercetarea şi votarea naturalisaţiunilor.

Nu este drept, ca aceĭ carĭ vin la noı,--acei carí se oferă nouĕ se astepte ani, până ce sórta lor să se hotăréscă.

De îndată, ce cererea lor este adusă în desbaterile Adunărilor, acestea sunt datóre se o resolve, precum datori sunt şi judecătoriĭ să'şĭ dea hotărârea lor.

O justiţie dréptă este numaí o justiţie promptă.

Iată pentru ce un mare numer de streini, póte cei mai folositori, nu cer naturalisaţiunea lor.

Intârzierile, dificultăţile, de tot felul, pe carí ei le întâlnesc, călătoriile nesfârsite catre Dealul Mitropoliei, 'i exaspera şi 'ı face sa preferă a trăi, în mijlocul nostru, ca streinĭ,—de cele mai multe ori, chiar, fară nicĭ o patrie,— patrie pe care póte eĭ aŭ perdut'o prin aşezarea lor aici fără spirit de întórcere (art. 17 c. civ.) ;—iată de ce, ei constituesc adevérate coloniĭ şi State în Stat,

---

un împrumut extern considerabil, nu a avut se culeagă, până acum, de cât avantagiĭ.

Negreşit, că aceste împrumuturĭ aŭ şi inconvenientele lor, pe carĭ nu ni le disimulăm; ele sunt grave; dar, nu le putem evita cu totul, de cât atuncĭ, când noĭ vom putea găsi, la noĭ înşine, *disponibile* sumele, de care Statul român are nevoe. Orĭ, acésta nu se va putea, de cât atuncĭ când economia nóstră naţională, sprijinită şĭ ajutată de toţĭ factorĭ, utilĭ desvoltărĭ eĭ, va ajunge pe acea tréptă înaltă, pe care cu toţiĭ dorim să o vedem.

www.dacoromanica.ro

spre dauna unităţiĭ naţionale, şi în contra tutulor principiilor, dreptuluĭ ginţilor.

Nu numaı, în interesul uneĭ bune justiţiĭ, dar, încă, în interesul proprieĭ nóstre desvoltărĭ economice şi culturale, în vederea unor consideraţiunĭ, de ordine cu totul superióră, o largă şi liberală interpretaţiune a tutulor disposiţiunilor nóstre legale, privitóre la streinı, specialmente a disposiţiunilor art. 7 din Constituţiune,— se impune.

Am examinat, deja, art. 7, în prima luĭ parte, se trecem acum la § 5, dintr'acest articol.

www.dacoromanica.ro

ART. 7 § 5 DIN CONSTITUȚIUNE

www.dacoromanica.ro

ART. 7 § 5 DIN CONSTITUŢIUNE

«Numaĭ Româniĭ saŭ ceĭ naturalisaţĭ românĭ pot dobêndi imobile rurale în România.

«Drepturile, până acum, câştigate sunt respectate.

«Convenţiunile internaţionale, astă-ḑĭ existente, rĕmân în vigóre, cu tóte clausele şi termenul coprins intr'ênsele».

Nu exsistă controversă maĭ ardentă, în tot dreptul nostru, de cât aceea pe care a stârnit'o căutarea adevĕratuluĭ înţeles al acesteĭ disposiţiunı.

Nu există, pe de altă parte, chestiune maĭ importantă, care să intereseze, maĭ de aprópe, un imens numĕr de ómenĭ,—carĭ aŭ căutat adăpost în ţara acésta; care, în fine, să bulverse maĭ adânc, să rĕstórne, din temeliĭ, tóte principiile, — cele maĭ fundamentale, — ale întreg dreptuluĭ nostru.

De la început, trebue să recunóscem, însă, că tótă acéstă furtună a isbucnit, după părerea nóstră, nu atât din causă că disposiţiunea legislativă, de maı sus, ar fi greŭ de tălmăcit şi de înţeles, dar, maĭ ales, din causă, că, de cele maĭ multe orı, alte patimĭ, alte pasiunı, alte pornirĭ şi interese, de cât cercetarea adevĕratuluĭ eĭ înţeles, aŭ mişcat pe uniĭ, din aceia, carĭ s'aŭ îndeletnicit cu cercetarea eı

Din aceste împrejurărĭ, atât în doctrină, cât şi în jurisprudenţă, domnesce o gravă învălmăşélă, care ameninţă să pună în primejdie buna nóstră reputaţiune internaţională, ba, póte chiar, liniscea nóstră externă.

www.dacoromanica.ro

Călĕuzit, numaĭ, de interesul superior al descopeririĭ adevĕruluĭ, fără nicĭ o preocupaţiune alta, de cât de a'l afla,—singura călĕuză a interpretuluĭ,—voiŭ păşi în studiul de faţă.

Să ne întrebăm, maĭ întâĭ, carĭ sunt regulele, pe carı sciinţa dreptuluĭ ni le prescrie, pentru a afla adevĕratul înţeles al legeĭ ?

«Pentru a determina adevĕratul sens al termenilor legeĭ, zic D-niĭ Aubry et Rau, trebue să ne ataşăm, maı mult, la semnificaţiunea technică, în carĭ eĭ sunt întrebuinţaţĭ de legislator, de cât la accepţiunea, pe carĭ eĭ o aŭ în limbagiul vulgar, şi, maĭ ales, să ţinem compt de spiritul şi objectul textuluĭ, unde eĭ se întâlnesc *(secundum subjectam materiam)*.

«Legea este aplicabilă la tóte casurile, carĭ, de şi nu literal, indicate în redacţiunea sa, se găsesc, cu tóte acestea, virtual coprinse, *în spiritul sĕŭ*. Acéstă regulă este basa interpretaţiuneĭ extensive.

«In sens invers, *o disposiţiune legală nu este aplicabilă casurilor pe carĭ textul sĕŭ pare, în adevĕr, că le coprinde, dar carĭ se găsesc excluse de spiritul sĕŭ*. Cessante ratione legis, cessat ejus dispositio.

«Acéstă maximă nu este de loc în oposiţiune cu regula: *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debeums*, care nu exclude, într'un mod absolut, orĭ-ce interpretaţiune restrictivă. Dacă, ın general, o lege, concepută în termenı generalı, nu trebue restrânsă, este totuşı permis de a o face când aplicaţiunea sa, în tótă întinderea termenilor sĕı şi fără distincţiune, întrece, evident, scopul seŭ, sau se găsesce în oposiţiune, manifestă, cu motivul seŭ»[1].

1. v. Aubry et Rau, *Cours de droit civil français*, t. I § 40 p. 130.

www.dacoromanica.ro

Iată, în adever, singurul criteriŭ, singura călăuză a interpretuluĭ: *spiritul legeĭ, rațiunea supremă a legiuitoruluĭ.*

Carĭ sunt, acum, mijlócele prin carĭ interpretul póte descoperi *spiritul legeĭ?*

Tot D-niĭ Aubry et Rau le resumă, ast-fel:

«1. Căutarea motivelor saŭ a scopuluĭ legeĭ *(ésprit de la loi, ratio legis,)* fie în lucrările preparatoriĭ, carĭ aŭ determinat redacțiunea eĭ sau în dreptul anterior.

«2. Apropierea textuluĭ de interpretat de alte disposițiunĭ legale, relative la aceeaşĭ materie saŭ la materiĭ analóge.

«3. Apreciațiunea consecințelor, la carĭ ar conduce aplicațiunea legeĭ, fie extindênd, fie restrângênd, întinderea eĭ.»

Din aceste regulĭ de interpretare, consacrate de sciință şi de ințelepciunea jurisconsultuluĭ, din tóte veacurile şi din tóte țările, interpretul nu póte eşi,—sub pedeapsă de arbitrar. Afară din ele, interpretul numaĭ interpretă legea, el o face; orĭ, în acéstă hypotesă, el comite un adevĕrat exces de putere.

Să examinăm, dar, din aceste treĭ puncte de vedere, § 5 al art. 7 din Constituțiune.

I

Maĭ întêiŭ, sĕ cercetăm dreptul anterior, acestuĭ articol, şi lucrările preparatoriĭ, din carĭ el a eşit.

Nicĭ înainte, nicĭ dupĕ codul civil nu a existat în România,—între streiniĭ creştinĭ şi între Românĭ, — nicĭ una din acele distincțiunĭ, carĭ aŭ făcut odiósă şi i-aŭ imprimat, stigmatul barbarieĭ, legislațiuneĭ feodale din Apus.

Ast-fel, că atât codul civil, — când, prin art. 11, a

www.dacoromanica.ro

declarat că «streiniĭ se vor bucura în România de aceleaşĭ drepturĭ civile de carĭ se bucură şi Româniĭ» — cât şi Constituţiunea, — când a proclamat principiul, pus în art. 11 că : «toţĭ streiniĭ, aflătorĭ pe pămêntul României, se bucură de protecţiunea dată de legĭ persónelor şi averilor, în genere», — nu aŭ făcut de cât să consacre o stare de lucrurĭ existentă.

Intr'adevĕr, tóte drepturile civile eraŭ recunoscute streinilor creştinĭ; in special, dreptul de a se căsători, de a adopta, de a transmite şi de a culege ori-ce fel de moşteniri, etc.; odiosul *droit d'aubaine* nu a existat, la nicĭ o epocă în România[1].

---

1. D-l Alexandru Xenopol (*ib. id.*, IV, p. 107 şi ur.), dupĕ ce constată că, deja, în secolul XVI, strĕiniĭ, nu numaĭ ceĭ boeriţĭ, dar şi ceĭ neboeriţĭ, până chiar şi Turciĭ, aveaŭ dreptul de a cumpĕra moşii, în Principate, (vezĭ *ib. id.*, un curios document din 1560, care constata că Hamza Turcul şi străbuniĭ luĭ fuseseră proprietari aĭ moşieĭ Aninósa), adaogă, (p. 107), că o singura garanţie exista în obiceiul pămêntuluĭ, contra înstrăinareĭ proprietăţĭ, şi în deobşte, a avereĭ căştigată în ţară de catre strĕinĭ, anume, aceia că moştenirea strĕinuluĭ era învoită numaĭ copiilor luĭ, iar, tóte cele-l'alte rudeniĭ ale sale ereŭ excluse prin dreptul domnuluĭ ,de a 'şĭ însuşi atare moştenire. Era, decĭ, cunoscut, conchide D-sa, şi în ţările române, aceia ce Franceziĭ numesc *le droit d'aubaine*, dreptul de alibinagiu.

Pentru a dovedi acósta asertiune, D-l Xenopol citéză un chrisov al luĭ Mihail Racoviţa, în care se spune că Dracea armaşiul, om strĕin de acéstă ţară, în viaţa luĭ cât a trăit, 'şĭ a fost cumperat o moşie pe Bîc şi a făcut o móră în apa Bîculuĭ, lângă târgul Chişănăuluĭ, întâmplându-se *mórte*, şi *neavênd pe nimenĭ aicĭ in ţară*, şi fiind obiceiŭ, pentru ceĭ streini, când li se întâmpla mórte şi nu aŭ copiĭ, ce ar avea, să se ia pe séma gospod, Domnul, cu tóte acestea, socoteşte, cá măcar că există acest obiceiu, el nu a voit să 'şĭ aproprie moşia acestuia, ci a dăruit'o împreună cu móra monastireĭ Neamţuluĭ.

Sa observam, maĭ ântâĭ, că însuşĭ D-l Xenopol, în nota 56

www.dacoromanica.ro

Un singur drept a fost, dupé vremĭ, când recunoscut, când tăgăduit, streinilor, chiar de rit creştin : *dreptul de a cumpĕra moşiĭ.*

(p. 110), recunóşte că Domnul, când dăruia moşia luĭ Dracea, monastireĭ Neamţul, *nu 'şĭ da seama de operaţia juridică pe care o făcea.*

Să observăm, în al doilea rând, că D-l Xenopol nu s'a îndeletnicit să ne aducă *o singură dovadă*, că, în adevĕr, acest obiceiŭ s'ar fi aplicat, vrĭ-o-dată ; presentul document, excluzând, din contra, aplicaţiunea luĭ.

O asemenea dovada putea resulta, bunióră, din convenţiunile încheiate de Principate cu Statele vecine ; unde s'ar fi putut găsi regularea aplicaţiuneĭ luĭ, cu privire la supuşiĭ lor.

Nicĭ o vorbă, însă, în atarĭ convenţiunĭ ; pretutindenĭ şi în tot-d'a-una, ele proclamă, în favorul supuşilor ţărilor contractante, cea maĭ deplină libertate de comerciŭ, libertate de ducere şi venire, ba chiar de aşeziare (afară de Turcia), fară ca un cuvênt, dar, absolut, nicĭ o menţiune să nu se facă de o instituţiune, atât de exorbitantă şi care ar fi fost de natură a turbura bunele lor raporturĭ.

Ast-fel, în tractatul din 1499, dintre Ión Albert, Regele Polonieĭ, şi Ştefan cel Mare, Domnul Moldaveĭ, se stipulează :

«Neguţătorilor Voevoduluĭ Ştefan, le va fi de asemenea permis de a veni. circula şi a se duce, şi de a exercita comerciul lor în Statele nóstre în deplină siguranţă, *achitând numaĭ drepturile de vamă*, dupĕ vechea lege şi obiceiurile loculuĭ. De partea sa, Voevodul Ştefan va permite, cu bună voinţă, neguţătorilor Statelor nóstre, de a circula şi trafica în deplină siguranţă, achitând drepturile de vamà dupe vechea lege şi dupĕ obiceiurile loculuĭ» ; decĭ, o perfecta egalitate, între supuşiĭ celor doué ţărĭ.

Tot ast-fel, în tractatul, din 1518, între Sigismud I, Regele Polonieĭ, şi Ştefan VI, Domnul Moldoveĭ ; în cel, din 1539, încheiat de acelaşĭ cu Stefan VII ; în acela din 1583, între Petru VII şi Regina Elisabetha a Angliei ; în regulamentul de raporturile de vecinatate, stabilit de Sigismund, Regele Polonieĭ, în 1519 ; în tractatul din 1520, între Radu de la Afumaţi, Domnul Munteniei, şi Ión Zapolia, Prinţul Transilvanieĭ ; în acela, din 1698, dintre Rudolf şi Mihaĭ Bravul ; în

www.dacoromanica.ro

Două preocupațiunĭ marĭ aŭ dominat popórele române, este adevĕrat, în tot decursul istorieĭ lor tre-

acela, chiar, din 1658, între Moldova și Muntenia, nicĭ un cuvênt despre dreptul de alibinagiu.

O atare suposițiune este cu atât maĭ inadmisibilă, cu cât este sciut, că dreptul de alibinagiu forma, și aiurea, objectul unor stipulațiunĭ internaționale, speciale orĭ incluse în tractate generale.

Ast-fel, Francia încheiase tractate, excluzând, în mod reciproc, dreptul de alibinagiu, cu: Holanda, deja sub Henric IV· în 1760, cu Sardinia; în 1762, cu Spania și cu cele două Siciliĭ; în 1766, *cu Austria;* în 1768, cu Toscana; în 1772, cu Elveția; în 1773, cu Danemarca; în 1773, cu Țările de jos; în 1777, cu *Polonia;* în 1778, cu Portugalia; 1778, cu Statele Unite; în 1787 cu *Rusia,* (v. mes Etudes de droit international privé, du conflit des lois en matière de succesion *ab intestat,* Paris, 1884, p. 27); deci, chiar, cu vecinile nóstre, *Austria, Polonia, Rusia.*

Este, óre, admisibil că aceste țărĭ, la rândul lor, să nu fi cercat a ne impune acelaș tratament în raporturile lor cu noĭ? Este, óre, admisibil ca ele să fi abandonat pe supușiĭ lor, spoliațiuneĭ, Domnilor românĭ, fără protecțiune?

O atare suposițiune devine, cu atât maĭ inadmisibila, cu cât scim, că dreptul de alibinagiu chiar în Francia și în Anglia, unde el a fost cel maĭ aspru, — nu se aplica în mod brutal și indistinct la toțĭ streiniĭ; că, în special, eraŭ sustrașĭ luĭ, toțĭ comercianțiĭ, carĭ veniaŭ la anumite bâlciurĭ internaționale (v. studiele mele suscitate p. 25 și 26);

Nu este, în adevĕr, de crezut, că Principatele române, carĭ aveau de principiĭ, libertatee absolută a comerciuluĭ, a ducereĭ și venireĭ, a așezăreĭ, chiar, în principate, a folosințeĭ de tóte drepturile de către streinĭ, până și de acela de a cumpĕra moșiĭ, că în aceste țĕrĭ, zic, carĭ eraŭ asilul tutulor nenorociților și al tutulor urgisiților, din lumea întrégă, că în ele, tocmaĭ, un drept, atât de straniŭ, să fi existat, în potriva lor, fară ca nimenĭ să nu pomenéscă de el, în mod explicit?

In fine, acéstă conjectură trebue înlaturată cu desăvârșire, pentru motivul ca țĕrile române,— de și în potriva tractatelor lor cu Turciĭ, — în fapt, aŭ fost guvernate de regimul Capitulațiunilor, încheate de Pórta Otomana, cu Francia (1528,

www.dacoromanica.ro

cute: apararea independenţeĭ ţăreĭ lor, în contra puternicilor şi periculoşilor lor veciniĭ, şi păstrarea neştirbită a *legeĭ* străbune, a credinţeĭ religióse.

Acéstă îndoită preocupaţiune, singură, a dictat mĕsurĭ de rigóre, în potriva acelora, de unde pornea primejdia.

Ast-fel, pe când imigraţiunea streinilor creştiniĭ, de rit

1535, 1740), cu Anglia (1580, 1675), cu Austria (1718, 1733, 1784, 1791), cu Prusia (1761, 1862), cu Rusia (1783) etc., Capitatulaţiunĭ, carĭ aŭ fost şi sunt, încă, în vigóre în Turcia, până azĭ, şi carĭ au fost, de fapt, în vigóre la noĭ până la tractatul de la Berlin (1879).

Orĭ, aceste Capitaluţiunĭ, aŭ stipulat, în mod formal. respectul persóneĭ şi avereĭ streinilor în tot coprinsul imperiuluĭ otoman; maĭ mult încă, ele au sustras pe streinĭ de sub puterea şi jurisdicţiunea autoritaţeĭ locale, punându-ĭ exclusiv sub aceia a consululuĭ naţiuneĭ lor.

Aceştia singurĭ au competenţa de a regula succesiunea lor.

Dacă, dreptul de alibinagiu ar fi existat în Turcia, în trecut, ar exista şi astazĭ, de óre-ce Capitulaţiunile sus citate, — în special, aceia încheiata cu Francia, la 1740, care a servit, de model tutulor celor-l-alte,—sunt şi azĭ în vigóre, în acésta ţara, neschimbate; tótă lumea scie, însă ca dreptul de alibinagiu nu există în Turcia.

Documentul, citat de D-l Xenopol, se explică, însă, fórte bine: Domnul Mihaĭ Racoviţa zice ca Dracea nu avea pe nimenĭ, aicĭ în ţară, de unde, de sigur, resultă suposiţiunea legitimă, că Dracea murise fără moştenitorĭ cunoscuţĭ, ca, ast-fel, moştenirea luĭ devenise vacantă, şi ca acósta, ca atare, conform *obiceiuluĭ pămêntuluĭ,* aparţinea, de sigur, Gospoduluĭ, precum asemenĭ succesiunĭ aparţin, şi astăzĭ, Statuluĭ.

Pentru ce să forţam textul uneĭ simple declaraţiunĭ? O instituţiune, de natura aceleĭ ce ne preocupa, este atât de importantă în cât istoriciĭ de sigur, că ar fi enunţat'o. în mod explicit, profitele, derivând pentru fisc din aplicaţiunea eĭ, ar fi lăsat óre-carĭ urme în notele de veniturĭ şi de cheltuelĭ ale Statuluĭ orĭ ale Prinţilor, după vremĭ, carĭ ar fi învederat fiinţa eĭ, în mod neîndoelnic.

Să conchidem, dar, ca spre marea onóre a acesteĭ ţerĭ, odiosul *droit d'aubaine* nu a existat, la nicĭ o epoca, în ţările române.

www.dacoromanica.ro

ortodox, era, chiar, favorisată, precum, am vĕzut, pe când aşezarea lor, aicĭ, şi însurarea lor cu pământeancă le acordă, chiar, dreptul de naţionalitate şi 'ĭ confundă în masa naţională, neclintit a stat ochiul poporuluĭ român asupra Turcilor, şi, câte o-dată, şi asupra Muscalilor, precum şi asupra Ereticilor şi a Evreilor.

In tóte tractatele nóstre cu Turcii, am căutat să obţinem interdicţiunea lor, de a calca în pământul românesc, fără scirea şi învoirea autorităţilor; interdicţiunea pentru eĭ, de a face comerciu în detaliŭ şi prin sate, de a se aşeza, de a face moschee, şi de a cumpĕra *moşiĭ*, etc.

Ast-fel, în tractatul din 1470, dintre Vladislav Basarab şi Pórta Ottomană, se zice: «Turciĭ ce vor veni în ţară pentru comerciŭ vor fi datorĭ se arate de unde vin şi din ce loc sunt, şi dupĕ ce vor cumpèra saŭ vinde marfa cu deridicata, numaĭ în oraşe, iar nu şi în alte locuri, se vor întórce fără întârziere îndărăt; eĭ nu vor fi liberĭ a lua nicĭ servitori, nicí servitóre, dintre Românì, nicĭ se aibă loc deosebit pentru închinăciunea lor».

«Se maĭ zăbăvesc pentru neguţătorie, zice, de asemeni, «Cantemir, în descrierea Moldoveĭ, (Cap. XVI) şi Turci «mulţĭ în Iaşĭ, şi prin alte târgurĭ, însĕ, nu le este «slobod se-şí *cumpere moşiĭ, nicĭ într'un loc,* cu cât «maĭ puţin, sĕ-şĭ facă casă la têrg, saŭ la verĭ un sat, «saŭ sĕ-şĭ zidéscă moschee, adică casă de rugăciuni, «saŭ sĕ-şĭ facă la vedere rugăciunile şi închinăciunile, «măcar, că nicĭ Pórta nu aŭ silit, ca sĕ le dee voe nicĭ «la unele din acestea, şi, măcar, de ar da Dumnedeŭ, «ca sĕ aibă pentru acest lucru tăcere, de a pururea.»

In tractatul, încheiat de Bogdan Incrucişatul cu Selim, către 1514, la punctul al IX, se stipuléză, în mod formal, că «Turciĭ nu *vor putea cumpĕra* pământurĭ în

www.dacoromanica.ro

Moldova, orĭ a avea, saŭ a aşeza, nicĭ a avea saŭ a face geamiĭ, nicĭ într'un chip.»

O disposiţiune, analogă, în parte, exista şi în tractatul încheiat, între Dimitrie Cantemir cu Petru cel Mare, al Rusieĭ: «Din Moscalĭ sĕ nu se amestice la boeriele Moldoveĭ, dice acesta, nicĭ sĕ se însóre în ţară, *nicĭ moşiĭ sĕ nu cumpere* [1]).»

Pentru a apĕra credinţa religiósă, eĭ aŭ interdis căsătoria dintre creştinĭ şi necreştinĭ, ca o *amestecare rea* şi *lucru ruşinat* (codul Calimach § 91; codul Caragea, Partea III, Cap. 16, § 2); iar, pe de altă parte, printr'o serie, neîntreruptă, de disposiţiunĭ, în mod categoric, le a tăgăduit dreptul de a cumpĕra moşiĭ, ba, mult timp, chiar, şi imobile urbane.

Ast-fel, codul Calimach, (art. 1430), dispune: «Armenii şi jidovii sunt opriţi de a pururea *de a cumpăra moşiĭ de vecĭ*»; art. 1431, «jidovii aŭ voe *se cumpere case şi dughene prin oraşe*»; tot ast-fel şi codul Caragea, legea din 15 Martie 1849, «Dobândirea proprietăţeĭ de moşiĭ, viĭ şi ţiganĭ nu se póte cuveni de cât feţelor de rit creştinesc, (P. III cap. II § 1, din legea din 15 Martie 1849).

In fine, prin legea din 20 August 1864, «Strĕiniĭ de ori ce rit crestinesc, domiciliaţi în România, vor avea dreptul *de a cumpăra proprietăţĭ imobiliare*, sub condiţiunea, însă: a) de a se supune, în cea-ce se atinge de asemenĭ, proprietăţĭ, lalegi le pămĕntuluĭ, şi b) numaĭ pe cât şi Româniĭ se vor bucura de asemenea drept în ţĕrile lor» (art. 1)

«Tóte disposiţiunile, contrariĭ acesteĭ legĭ, sunt şi rĕmân abrogate» (art. 3).

Cât pentru strĕiniĭ necreştinĭ, eĭ, dupĕ acéstă lege nu mai puteaŭ cumpĕra nicĭ măcar imobile urbane, necum

1. Neculcea în *Letopisiţele Moldoveĭ* II p. 337.

www.dacoromanica.ro

imobile rurale, pe carĭ, nicĭ o dată, nu le-aŭ putut cumpĕra.

Nicĭ codul civil, prin art. 11, nicĭ Constituţia de la 1866, prin art. 11, nu aŭ adus verĭ-o atingere acesteĭ legĭ, de óre-ce este de principiŭ, în drept, că legile generale posterióre nu abrogă legile speciale anterióre: *Legi speciali per generalem non derogatur;* ast-fel, că legea de la 1864 a rĕmas necontestat în vigóre şi după codul civil şi după Constituţia de la 1866.

La acéstă distincţiune, între streiniĭ necreştinĭ şi streiniĭ creştinĭ, se maĭ adaogă şi acea din art. 7 din Constituţia de la 1866, după care «numaĭ streiniĭ de riturĭ *creştine puteaŭ dobêndi împămêntenirea*».

In aplicaţiunea legeĭ din 1864,—la baza careia stă principiul reciprocităţeĭ internaţionale,—România a încheiat convenţiunĭ comerciale, cu câte-va State vecine: cu Austria, la $^{10}/_{22}$ Iunie 1875, cu Rusia, la $^{5}/_{17}$ Martie 1876, cu Germania la $^{14}/_{26}$ Noembrie 1877, cu Grecia la $^{6}/_{18}$ Aprilie 1878.

In convenţiunea încheată cu Austria, se zice:

«Românii în Austro-Ungaria, şi Austriaciĭ şi Ungurii în România, vor avea reciproc dreptul de a dobândi şi poseda bunurĭ, de orĭ-ce natură şi de orĭ-ce fel, mobiliare sau imobiliare, şi vor putea dispune liber de dênsele prin cumpărătóre, vênzare, donaţiune, permutaţiune, contract de căsătorie, testament, succesiune şi prin orĭ-ce alt act, în aceleaşĭ condiţiunĭ, ca naţionaliĭ, fără a plăti drepturĭ, contribuţiunĭ şi taxe altele sau maĭ urcate de cât acelea la cari sunt supuşĭ naţionaliĭ, în virtutea legilor (art. IV)[1].

1. Uniĭ cred că, de óre-ce în acéstă convenţiune (art. I) se zice, că nu se derógă «în România la legile şi prescripţiunile relative la prohibiţiunea de a dobândi şi transmite imobile rurale», prin convenţiunea de faţă supuşiĭ Austro-Ungarĭ necreştinĭ nu aŭ dobândit dreptul de a cumpăra asemenea imobile în

www.dacoromanica.ro

In convențiunea cu Rusia, se zice, de asemenì: «Românii, în Rusia, și Rușii, în România, vor avea deplină libertate de a cumpera, de a poseda și de a înstreina, pe tótă întinderea teritorielor și posesiunilor respective, orĭ-ce fel de proprietate ce legile țĕreĭ permit saŭ vor permite supușilor orı-cărei națiuni streine, de a cumpĕra saŭ de a poseda.

«Vor putea a le dobândi și a dispune de dênsele prin vânzare, donațiune, schimb, casătorie, testament saŭ în orı-ce alt mod ar fi, în aceleașı condițiunĭ, carĭ sunt saŭ se vor stabili în privința supușilor orĭ-căreí națiunĭ streine, fără a fi supușı la taxe, imposite saŭ sarcinı, sub orı-ce denumirı ar fi, altele saŭ maı ridicate de cât acelea carì sunt saŭ vor fi stabilite asupra naționalilor.» (Art. II)

In convențiunea cu Germania, așișderea:

«In cât privește dreptul de a câștiga, de a poseda saŭ instreina, orı-ce soiŭ de proprietate mobilă saŭ imobilă, Germanii în România și Româniĭ în Germania, se vor bucura de drepturile supușilor Statuluĭ celuĭ maĭ favorisat.

«Eı vor putea în aceste limite și sub aceleașı condițiunĭ ca și supușii Statuluı celuĭ maı favorisat a ob-

---

România. In acest sens, D-l Flaișlen, (Dreptul No. 65 din 1885); C. Buc. S. II, No. 64 din 1878, Dr. No. 3 din 1878/79; C. din Focșanĭ S. II, No. 55 din 1881, Dr. No. 28, 1881/82.

Cu drept cuvênt, însă, Inalta Curte de Casație, prin decisia cu No. 12 din 1877 (B. 1877 p. 50). cât și prin aceia No. 8, din 1878 (B. 1878 p. 79). dată în secțiunĭ unite, a respins o asemenea restricțiune, contrariă spirituluĭ convențiuneĭ și textuluĭ eĭ; nicăerĭ, în adevĕr, acéstă distincțiune între supușiĭ Austro-Ungari nu este făcută; ea ar fi fost, însă, d'o extrem de mare importanță, de óre ce prin ea se derógа la legile fundamentale austro-ungare, carĭ reguléză capacitatea supușilor lor, în cât, numaĭ, din simp'a tăcere a convențiuni, nu o putem infera.

www.dacoromanica.ro

ţine şi a dispune, prin cumpĕrare, vânzare, donaţiune, schimb, contract de căsătorie, testament, moştenire saŭ prin orĭ-ce alt chip, fără a fi supuşĭ la taxe, imposite saŭ sarcinĭ, sub orí-ce denumire ar fi, altele saŭ maĭ ridicate de cât acelea, carĭ sunt saŭ vor fi stabilite asupra naţionalilor.» (Art. II)

In fine, în convenţiunea cu Grecia:

«Românií în Grecia şi Elenií în România, vor avea deplină libertate de a cumpĕra, de a poseda şi de a înstreina, pe tótă întinderea teritorielor respective, orĭ-ce fel de proprietate, ce legile ţĕreĭ permit saŭ vor permite supuşilor orí căreĭ alte naţiunĭ streine, de a cumpera saŭ de a poseda.

«Vor putea a le dobândi şi dispune de dênsele prin vânzare, donaţiune, schimb, căsătorie, testament saŭ prin orĭ-ce alt mod ar fi, în aceleaşĭ condiţiunĭ, carĭ sunt saŭ se vor stabili în privinţa supuşilor orĭ-căreĭ alte naţiunı streine, fără a fi supuşĭ la taxe, imposite saŭ sarcinı, sub orí-ce denumire ar fi, altele saŭ maĭ ridicate de cât acelea, carĭ sunt saŭ vor fi stabilite asupra naţionalilor.

«Vor putea asemenea exporta liber produsul din vênzarea proprietăţilor şi bunurilor, în general, fără a fi supuşĭ să plătéscă ca streinı, pentru exportaţiune, alte drepturı saŭ maı ridicate de cât acelea, ce naţionalii ar respunde în asemenea circumstanţe.» (Art. II)

Din tóte aceste texte, resultă, în modul cel maĭ neîndoelnic, că supuşiĭ Statelor contractante dobândiaŭ, la urma urmeĭ, în România dreptul de a cumpĕra imobile rurale, singurul drept civil, care fusese reservat, prin legea de la 1864; tóte cele-l-alte drepturĭ civile, eı le dobândiseră, deja, prin art. 11 din codul civil şi prin art. 11 din Constituţiune.

Iată, dar, care era starea Dreptuluı nostru, în preziua modificăreĭ art. 7 din Constituţiune:

www.dacoromanica.ro

De o parte, streinii de rit creştin, domiciliaţi în România, şi supuşiĭ Statelor, cu carĭ avem convenţiunĭ, asimilaţĭ, întru tóte, naţionalilor,—avênd, chiar, dreptul de a cumpĕra proprietăţĭ imobiliare, rurale şi urbane — cu condiţiune de a se supune legilor române,—iar, de partea cea-l-altă, streinii de rit necreştin şi supuşii Statelor, cu carĭ n'aveam reciprocitate de drepturĭ nici de fapt nicĭ de drept, privaţĭ numaĭ de facultatea de a cumpĕra asemenĭ proprietăţĭ.

In fine, streinii creştinĭ avênd singurĭ posibilitatea de a ajunge la cetăţenie.

In aceste împrejurărĭ, se reuneşte congresul din Berlin, din 1878.

Importă să vedem, în ce mod şi în ce termenĭ, s'a pus, în discuţiunea acestuĭ congres, modificarea art. 7, din Constituţiunea nóstră, de la 1866.

Iată, în adevĕr, ce citesc în protocolul al 10-lea de la 1 Iulie 1878, al lucrărilor acestuĭ congres:

«Principele de Bismarck observă, că este vorba de a se sci, dacă puterile înţeleg să recunóscă independenţa Românieĭ.

«Alteţa Sa Serenismă aduce aminte că în 1856 Unirea principatelor nu fusese admisă; dar că, de atuncĭ, situaţiunea s'a schimbat, căcĭ Valahia şi Moldova s'aŭ format într'un singur Stat; maĭ multe puterĭ aŭ recunoscut acéstă stare de lucrurĭ, încheiind cu România convenţiunĭ comerciale. Cu tóte acestea, Europa singură are dreptul să sancţioneze independenţa: ea trebue dar a se întreba, sub ce condiţiunĭ va lua acéstă importantă decisiune şi daca ea înţelege, ca condiţiunile să fie aceleaşĭ ca cele stabilite de Congres pentru Serbia.

«D. Waddington declară că, fidelĭ principiilor de cari s'aŭ inspirat până acum, plenipotenţiariĭ Franciеĭ cer ca Congresul să pună *(pose)* independenţeĭ Românieĭ aceleaşĭ condiţiunĭ ca independenţeĭ sêrbe. Ex. Sa nu'şĭ ascunde dificultăţile locale, cari există în România; dar, după ce a examinat cu maturi

www.dacoromanica.ro

tate argumentele, carĭ se pot aduce într'un sens şi într'altul, plenipotenţiariĭ Franciei aŭ judecat preferabil de a nu se depărta de la marea regulă a *egalităţiĭ drepturilor şi a libertăţiĭ cultelor*. Este, apoĭ, dificil ca guvernul român să respingă, de pe teritoriul sĕŭ, principiul admis în Turcia pentru chiar supuşiĭ sĕĭ. Ex. Sa crede că nu trebuie a şovăi, şi că România, cerînd să intre în marea familie europeană, trebuie să priméscă sarcinele şi chiar neplăcerile situaţiuneĭ de care doresce a beneficia; şi că nu se va găsi mult timp o ocasiune atât de solemnă şi decisivă de a afirma din noŭ principiile, care fac onórea şi siguranţa naţiunilor civilisate. Cât despre dificultăţile locale, d. întâiu plenipotenţiar al Franciei crede că vor fi maĭ lesne învinse, când aceste principiĭ vor fi recunoscute în România şi când neamul evreesc va sci că nu are a maĭ aştepta de cât de la propriele sale silinţe şi de la solidaritatea intereselor sale cu acelea ale poporaţiunilor indigene. D. Waddington termină stăruind ca aceleaşĭ condiţiunĭ de ordine politică şi religiósă, arĕtate pentru Serbia, să fie egal impuse şi statuluĭ român.

«Prinţul Bismarck, făcând alusiune la principiile de drept public în vigóre după constituţiunea imperiuluĭ german şi la interesul ce are opiniunea publică, ca aceleaşĭ principiĭ urmate în politica interiórǎ să se aplice şi la politica strĕină, declară că se asociéză. în numele Germaniei, la propunrea francesă.

«Comitele Andrassy aderă la propunerea francesă.

«Lordul Beaconsfield zice că dă o complectă adesiune, în numele guvernuluĭ engles, propunerĭ francese. Ex. Sa nu póte să presupună, un singur moment, că Congresul va recunósce independenţa Românieĭ, fără acéstă condiţiune.

«Plenipotenţiariĭ italienĭ fac aceiaşĭ declaraţiune.

«Prinţul Gorciakoff, referindu-se la expresiunile cu care s'a motivat propunerea francesă şi carĭ daŭ cea maĭ mare întindere libertăţiĭ religióse, se unesce, cu totul, cu acéstă propunere

«Comitele Schouvalow adaogă că adesiunea Rusieĭ la inde-

www.dacoromanica.ro

pendenţă este, cu tóte acestea, supusă acceptăriĭ de către România a retrocedăriĭ reclamată de guvernul rusesc.

«Plenipotenţiariĭ otomanĭ nu ridica nicĭ o obiecţiune contra principiilor presintate de plenipotenţiariĭ francesĭ.

«Şi preşedintele constată că Congresul *este unanim* a nu acorda independenţa Românieĭ de cât cu aceleaşĭ condiţiunĭ puse Serbieĭ».

«Prin urmare, zice D-l B. Boerescu, Ministrul afacerilor streine în şedinţa Camereĭ, din 1 Octombre 1879, raportând acest protocol[1], vedeţĭ, d-lor, că nu póte fi îndoială asupra moduluĭ de a vedea al puterilor, în ceia-ce privesce egalitatea de drepturĭ civile şi politice. Spre a vĕ areta, însă, cum noi, de acum înainte, suntem singurĭ rĕspundătorı de faptele şi de greşelile nóstre, *când am aprecia rĕŭ aceste vederĭ,* vĕ maĭ pot citi aceia ce, la finele aceleĭ şedinţe, adăoga comitele Andrassy, vorbind de Munte-Negru şi de principatele declarate independente.

«Écă cuvintele sale semificative :

«Ex. Sa adaogă, că este de un interes general, ca statele recunoscute independente să fie stăpîne pe destinele lor şi să pótă vieţui prin propria lor viaţă.

«Numaĭ dobîndind convincţiunea, că *ele sunt responsabile de politica lor*, şi că vor culege fructele bunelor relaţiunĭ, precum şi că se vor supune consecinţelor unor rele raporturĭ, va putea acest stat, ca şi statele limitrofe, avea garanţia uneı convieţuirĭ posibile».

Consecinţa acesteı deliberaţiunı a fost celebrul art. 44, din tractatul, din 1 Iulie 1878, tractat, care a fost notificat Românieĭ, cu nota din $^{4}/_{16}$ August 1878, de către Ministrul afacerilor streine al Imperiuluĭ Germanieĭ, şi pe care România l'a acceptat şi executat în totul.

1. V. «Românul , din 5 Octombre, 1879 p. 920.

www.dacoromanica.ro

Ori, în acest art. 44, se zice categoric:

«In România, distincţiunea de credinţe religióse şi de confesiuni nu va putea fi opusă nimĕruĭ, ca un motiv de exclusiune sau de incapacitate, în cea ce concerne bucurarea de drepturĭ civile sau politice, admisiune în funcţiunile publice, funcţiunĭ şi onorurĭ sau exerciţiŭ al diferitelor profesiunĭ şi industriĭ, în ori-ce localitate ar fi.

«Libertatea şi practica exterióră a tutulor cultelor va fi asigurată supuşilor Statuluĭ român, ca şi streinilor, şi nicĭ o piedică nu va fi adusă, fie organisaţiuneĭ hierarhice a diferitelor comuniunĭ, fie în raporturile lor cu şefii lor spirituali.

«Naţionalii tutulor puterilor, comercianţiĭ saŭ alţii, vor fi trataţi în România, fără distincţiune de religiune, pe piciorul uneĭ perfecte egalităţĭ».

Cerinţa Europei era dar, — redusă la cea din urmă expresie, — ca distincţiunile, până aci existente, între streinĭ necreştini şi streiniĭ creştinĭ, să dispară; — ca toţi, de aci înainte, să fie trataţi pe piciorul celeĭ maĭ perfecte egalităţi.

Din doue lucruri, unul: orĭ streinii necreştinĭ erau puşi, de odată, pe picior de egalitate cu streiniĭ creştini, şi, prin urmare, chemaţi la folosinţa tutulor drepturilor civile, şi între altele, şi la acela de a cumpĕra imobile rurale; orĭ, streinii creştini eraŭ adstrânşi, să sufere şi ei, sórta celor d'întâiŭ, şi, prin urmare, să fie, şi eĭ, privaţi de facultatea, pe care o avéŭ, de a cumpĕra proprietaţi imobiliare.

Dupe o luptă lungă şi înverşunată, s'a hotărît şi admis, —după opiniunea nóstră —cea de a doua soluţiune, îndulcind'o, însă: incapacitatea streinilor s'a mărginit numai la imobilele rurale, nu şi la cele urbane.

Unii, însă, pretind că acéstă incapacitate nu este privitóre numai la actele de cumperare, ci că ea trebue

www.dacoromanica.ro

extinsă şi aplicată şi la tóte cele-l'alte modurı de dobândire a proprietăţeĭ rurale?

Aci stă controversa.

In orĭ-ce cas, din cele ce am vĕḑut, până acum, o asemenea extensiune nu este conformă cu dreptul anterior, căcĭ, sub legislaţiunea cea maı restrictivă, strĕinii, chiar, de rit necreştin, eraŭ declaraţĭ incapabilı numaĭ *de a cumpĕra* proprietăţĭ imobiliare, şi, nicı odată, eĭ nu s'aŭ înlăturat de la succesiunile *ab intestat*, de exemplu, saŭ testamentare.

In cât, acéstă încapacitate, generală şi absolută, ar fi o inovaţiune în dreptul nostru.

Inovaţiunile, însă, de importanţa acesteia, nu se introduc într'o legislaţiune, în mod subrepticiu, pe sub ascuns.

Pentru a cunósce, într'adever, gândul, spiritul, raţiunea legeí, trebue să ne repurtăm, cum, prea bine, ne sfătuesc D-niĭ Aubry et Rau, la lucrările preparatorii a art. 7 din Constituţiune.

Maĭ întâiŭ, conform art. 129 din Constituţiune, puterea legiuitóre avea dreptul să declare că este trebuinţă a se supune revisuireĭ disposiţiunile din Constituţiune, *anume arătate.*

Potrivit acestuĭ text, şi dupe o indelungată luptă, în contra acelora, carĭ voiaŭ să extındă revisuirea şi la alte disposiţiunı, Adunarea Deputaţilor, în şedinţa sa din 25 Februarie 1879, cu 71 contra 21 voturı, şi Senatul, în şedinţa din 28 Februarie 1879, cu 41 contra 6 voturı, a votat următórea declaraţiune:

Declaraţiune Constituţională de revisure.—«Senatul, (Adunarea Deputaţilor), pe basa art. 129 din Constituţiune, declară că este trebuinţă de a se supune la revisuire art. 7 din Constituţiune».

Prin urmare, nu s'a supus revisuireĭ, şi Constituanta

www.dacoromanica.ro

din 1879 nu a putut să modifice, de cât principiul încris în art. 7 din Constituţiune; adică numaĭ principiul relativ la naturalisaţiune, —ea nu se putea atinge de cele-l'alte disposiţiuni constituţionale, sub pedépsă de a viola însăşı Constituţiunea şi de a fi incompetentă, mandatul seu fiind fost anume limitat la art. 7.

In special, ea nu putea, precum vom vedea, nicĭ direct nicı indirect, sa isbéscă în principiile marı înscrise în art. 11, dupe care persónele şi averile străinilor, aflatorı în România, sunt puse sub protecţiunea, dată de legı persónelor şi averilor în genere, *id est* Românilor, şi nicĭ în acel proclamat de art. 17, care, în mod categoric, defînde ca prin lege chiar să se înfiinţeze pedépsa confiscareı averilor.

Acest reproş, însa, nu trebue facut legiuitoruluı de la 1879, pentru că el nu'l merită.

Pentru a ne da bine sémă de votul Adunărilor constituante, adică al mandatarilor naţiuneı, este indispensabil să cunóscem voinţa însăşı a acesteia,— a mandantuluı,—voinţă pe care ea a fost chemată să o exprime în comiţiele electorale, în carı ea era, *ad-hoc*, convocată.

In suplimentul «Românuluĭ», din 13 Maiŭ 1879, stă discursul rostit de Dl. Emil Costinescu, primul redactor al «Românuluı», în întrunirea electorală, de la 1 Maiŭ, în sala Atheneuluı.

Acest discurs este, netăgăduit, cel maı important, din câte s'aŭ pronunţat în timpul acesteĭ campaniĭ electorale, nu, numaı pentru că el îmbrăţişéză tótă chestiunea, dar, şi maĭ ales, pentru că el exprimă, el este manifestul-program al mareluı partid liberal, stăpân atuncĭ pe situaţiune şi care a eşit şi maĭ victorios, ıncă, din aceste alegerı. Avem, dar, în acest discurs, *gândul* celuĭ maı mare numĕr, *gândul* imenseı majorităţĭ a alegetorilor.

«Cu sinceritate, zice, în adevĕr, «Românul» în primul seŭ Bucurescĭ, din 24 Maiŭ 1879, voim se aflăm o solu-

www.dacoromanica.ro

ţiune pentru chestiunea Isdrailiţilor, care se impace *spiritul liberal al instituţiunilor şi al usurilor nóstre*, cu interesele economice ale patriei.

«Pentru ajungerea acestuĭ scop, noĭ am emis cu claritate şi precisiune unele ideĭ, pe carí le credem fundate pe base solide.

«Acele ideĭ sunt coprinse, desvoltate şi discutate într'un discurs al D-luĭ Costinescu, prim redactor al acestuĭ ziar, discurs publicat într'un supliment al «Românului» şi *cu care acest ḑiar a luat, în modul cel maĭ categoric, o deplină solidaritate.*»

Pentru a cunósce adevĕrata importanţă a acestuĭ discurs şi a ideilor în el coprinse,—cu carĭ «Românul» ia o deplină solidaritate, — trebue, încă, se ne aducem aminte că «Românul» este organul oficios al guvernuluĭ D-lui I. C. Brătianu şi organul personal al D-luĭ C. A. Rosetti, viitorul president al Adunarei deputaţilor, sufletul partidului liberal.

Orĭ, iată ce citesc în acest discurs-program, cu privire la chestiunea nóstră:

«Dar ce se face cu proprietatea rurală atât de rĕŭ ameninţată? se întrébă Dl. Costinescu.

«Domnii carĭ aŭ propagat inaintea D-vóstre ştergerea pură şi simplă a art. 7,—şi printre aceştia, cel maĭ cu vaḑă este Dl. B. Boerescu, viitorul ministru al afacerilor streine, care a efectuat revisuirea art. 7 (veḑi opiniunea acestuia în Senat, şedinţa din 20 Maiu 1879)—n'aŭ ḑis nimic despre acésta, n'aŭ arătat că ar voi să ea verĭ-uă garanţie spre a opri ca proprietatea rurală, a ţĕranilor mai cu osebire, se nu caḑă în mâna Evreilor.

«Dobândind Evrei egalitatea tutulor drepturitor civile şi politice, *eĭ vor cumpĕra peste Milcov*, prin sate,tote pămênturile ţĕraniior, — şi cum rĕmâne atuncĭ proprietatea rurală?»

www.dacoromanica.ro

Şi maı departe.

«Apoı, fiind-că trebue să dăm timp poporaţiunilor nóstre rurale, de a se descepta şi ajunge la acel grad de cultură, prin care să 'şı pótă apăra singure interesele, în contra cămătarilor şi exploatatorilor de tot felul, trebue se cerem ca pământurile ţéranilor să fie declarate prin lege, *nealienabile* încă pentru 30 anĭ, *saŭ vênderile se nu se* pótă face în acest period de cât între foştiı clăcaşı, şi fiind-că Evrei şi streinii, în genere, nu au fost nicı o-dată clăcaşı, eı nu vor putea se *cumpere pământurile* sătenilor.

«Prin acésta a doue garanţie salvăm moşióra ţeranuluı, singura luı avere.

«Remâne acum proprietatea rurală.

«In alte ţerı, în Anglia spre exemplu, proprietatea rurală este un drept polıtic. Nu póte se fie proprietar rural de cât cetăţénul Engles. Ar trebui se facem şi noĭ acelaşı lucru, cu atât maı mult, că la noĭ, dreptul electoral, primul între tóte drepturile, se reguléză în colegiĭ dupe proprietate. Zicêndu-se representantul proprietăţeĭ marı saŭ proprietăţeı micı, se zice representantul pământuluı; ar trebui, dar, ca pământul se nu aparţină de cât cetăţénuluı român, pentru ca să nu fie lipsit de dreptul politic, ce este legat de dênsul. Preved, însă, că anevoe se va putea dobândi acésta; greutatea cea mare avem se o întîmpinăm, tocmaı din partea proprietarilor marı. Aceı, carĭ aŭ să se ridice contra acesteı disposiţiunı, au se fie tocmaı conservatoriı, carı fac atâta paradă de patriotism astă-zı; deja, 'í am auzit zicênd că, prıntr'o asemenea mĕsură, moşiele, ar perde din valórea lor.

«*Mĕ tem, dar, că acêstă garanţie va fi fórte anevoe de luat. Afară de acésta, ea nu este de cât o jumĕtate de garanţie:* din nenorocire se găsesc ómenı, tocmaĭ din aceĭ ce strigă maı tare, ce vor se monopo-

www.dacoromanica.ro

liseze tot patriotismul în acéstă chestiune, *carĭ se fac mijlocitorĭĭ Evreilor şi cumpĕră moşiĭ pentru dênşiĭ.*

«Prin urmare, chiar dacă am dobândi-o, acésta garanţie nu va fi de cât o jumĕtate de garanţie; garanţia reală şi eficace va fi numai cea luată în privirea proprietăţeĭ ţeranului, care are, în adevĕr, şi cea mai mare trebuinţă pentru a fi protejat».

In resumat, pericolul care trebue conjurat este ca nu cum-va Evreii *să cumpere* atât proprietăţile ţărănescĭ, cât şi marile proprietăţi rurale.

Iar, garanţiile, de luat *contra acestuĭ pericol*, sunt de a se declara *inalienabile*, încă pentru un period de 30 ani, proprietăţile foştilor clăcaşĭ, iar, pentru cele mari, de a lega dreptul, de a le cumpera, de calitatea de cetaţén a cumpĕrătoruluĭ.

Nicĭ o altă preocupaţiune nu a intrat în spiritul corpului electoral din 1879;

Nimeni nu s'a gândit, că ar fi un pericol, pentru ţară faptul că aceĭ străinĭ cari, de exemplu, în basa legilor în vigóre aŭ cumperat imobile rurale, le ar transmite urmaşilor lor streini, fie *ab intestat*, fie testamentar.

O asemenea preocupaţiune nu a intrat în mintea nimĕnui, pentru că ea nu era şi nu putea constitui un pericol naţional.

Pericolul, încă o dată, nu putea veni de cât din partea Evreilor şi numai din faptul ca ei ar fi putut cumpĕra proprietăţile rurale, micĭ şi marĭ; în contra acestuĭ pericol şi în contra luĭ numai, s'aŭ îndreptat tóte strĕduinţele alegetorilor şi aleşilor naţiuneĭ.

Neputênd să asimileze pe Evrei creştinilor, — tocmaĭ din causă că aceştia în basa legeĭ din 1864, puteaŭ cumpera imobile rurale, — legiuitorul s'a vedut nevoit să asimileze pe creştini Evreilor, spre a nu maĭ face distincţiune între dènşiĭ, ridicându-le şi lor dreptul

www.dacoromanica.ro

de a cumpera proprietăţĭ imobiliare, dar limitând, încă, şi acéstă incapacitate, numaĭ la imobilele rurale.

In acest sens, în adevĕr, s'a pregătit şi efectuat revisuirea art. 7.

Ast-fel, proiectul majorităţeĭ comisiuneĭ Camereĭ zice categoric :

«Aceĭ ce nu se bucură de plenitudinea de cetăţean român nu pot, în alt mod, dobêndi imobile rurale de cât numaĭ prin moştenire *ab-intestat*».

Orĭ, comisiunea respinsese, deja, un amendament al D-luı raportor Mârzescu şi Teriachiu, dupĕ care «streiniĭ chiar şi aceĭ născuţĭ şi crescuţı în ţară, daca nu vor dobândi impămêntenirea, nu au dreptul de a dobândi proprietăţı imobiliare prin acte între viĭ, disposiţiunı testamentare saŭ usucapiune.

«Prohibiţiunea acésta nu se aplică la aceĭ streinĭ carĭ dupĕ legile anterióre aveaŭ dreptul de a dobândi imobile».

Pe de altă parte, D-l P. P. Carp, membru în comisiunea de revisuire, pentru a exprima şi maı limpede ideia generală asupra acestuĭ punct, a propus, pur şi simplu, că :

«In privinţa drepturilor civile pentru streinĭ, se menţine legea din 19 August 1864» ; care va să dică, în alte cuvinte, că de aci înainte streinii de orı-ce rit să nu maĭ pótă *cumpĕra* imobile în România, de cât conform acesteĭ legı.

In fine, d-l Codrescu propusese, şi D-sa, un amendament ın următórea coprindere:

«Numaı aceĭ, ce se bucură de plenitudinea drepturilor de cetăţean român, pot dobândi imobile în România».

Dar, atât amendamentul D-lor Mărzescu-Teriachiu, cât şi amendamentul D-luı Codrescu aŭ fost respinse de comisiune; amendamentul D-luĭ Carp, — care făcea parte din o întreagă propunere de revisuire, — a fost

www.dacoromanica.ro

respins, nu din causa dispozițiunei de maĭ sus, ci din causa acelora, relative la naturalisațiune.

Din cele ce preced, însă, resultă, în modul cel maĭ învederat, că comisiunea nu a înțeles și nicĭ a voit să proclame, în mod absolut și fără nicĭ o excepțiune, incapacitatea absolută a streinilor, de a dobândi imobile rurale [1].

Daca ea ar fi înțeles acésta, ea ar fi trebuit să adopte amendamentul D-luĭ Codrescu.

Daca din contră, ea ar fi înțeles să extindă acéstă incapacitate și la orĭ-ce acte între viĭ, la dispozițiunile testamentare și la usucapiune, ea ar fi admis amendamentul D-lor Mărzescu și Teriachiu.

Orĭ, cum ar fi, însă, nicĭ propunerea de revisuire, făcută de Camera deputaților, nicĭ aceea, fórte pe scurt, făcută de Senat, și pe care însășĭ membrii comisiunei de inițiativă 'șĭ reservaseră să o maĭ extindă saŭ restrângă prin amendamente, nu aŭ fost agreate de guvern.

Acesta,—atât prin organul autorisat al D-luĭ C. A. Rosetti, președintele Adunăreĭ deputaților, cât și prin acela al propriuluĭ seŭ șef, I. C. Bratianu,—a declarat în ședința Adunăreĭ deputaților, din 4 Iuliu 1879, textual cele ce urméză:

D-l C. A. Rosetti: «D-lor deputațĭ, după lucrarea făcută în secțiunĭ (*căcĭ propunerile de maĭ sus nicĭ nu aŭ ajuns în discuțiune publică*), în privința revisuireĭ Constituțiuneĭ, vĕḑênd că nu maĭ am onórea de a representa majoritatea Camereĭ, și fiind peste putință ca un președinte să pótă conduce lucrările Adunăreĭ, când

---

1. «Cutez a afirma, a zis D-l G. Mârzescu, raportorul și unul din factoriĭ ceĭ maĭ importanțĭ aĭ revisuireĭ, în ședința Senatuluĭ din 10 Februarie 1886, că n'a trecut prin gândul și cugetul nicĭ al unuĭ membru al Camereĭ de revisuire, de a lipsi și de a alunga pe copil de la moștenirea părinteluĭ seŭ».

www.dacoromanica.ro

nu mai are onórea de a representa ideile majorităţeĭ, de aceea depun demisiunea mea de preşedinte».

Declaraţiune identică şi din partea D-luĭ I. C. Brătianu, care a anunţat Cameret că 'şi depune demisiunea în mâinele A. S. Regale, demisiune care a şi fost primită.

Insărcinat, din nou, cu formarea cabinetuluĭ, D-l I. C. Brătianu 'şi-a asociat, ca ministru al afacerilor streine, pe distinsul jurisconsult B. Boerescu.

In programul, cu care noul Cabinet s'a presentat înaintea Camerilor, citesc, cu privire la chestiunea ce ne preocupă :

«Guvernul D-vóstră crede a corespunde atât la cerinţele diplomaţieĭ Europene, cât şi la preocupările legitime ale ţěreĭ, când pe recunóscerea principiuluĭ egalităţeĭ religióse şi libertăţeĭ cultelor, el va admite şi va susţine pentru revisuirea art. 7, în partea relativă la interesele nóstre interióre, o soluţiune basată pe principiul naturalisăreĭ individuale, care exclude orĭ-ce categoriĭ, precum şi pe *restricţiunĭ speciale* pentru dobêndirea proprietăţeĭ rurale», nu, însă, generale şi absolute, cum se pretinde.

Iar, Camerile aŭ fost, în urma propunereĭ nouluĭ Minister, prorogate până la 11 August.

Inainte, însă, de a merge maĭ departe, trebue să vedem de ce guvernul precedent era, el, în disensiune cu Camerile şi nu accepta, el, operele comisiunilor lor.

Strâns, pe de o parte, între intransigenţa Camerilor, iar, pe de alta, constrâns la imediata executare a tractatuluĭ din Berlin de marile puterĭ, — guvernul nu a putut găsi alt mijloc, de cât să demisioneze, să se reconstitue cu alte elemente şi, în fine, să proroge Camerile până ce se vor maĭ linisci şi pregăti spiritele.

Să nu se uite un singur moment, că, în aceste restimpurĭ, sórta, viitorul, independenţa Românieĭ, eraŭ în

www.dacoromanica.ro

mâinile marilor puterı, şi că acestea, — dupe cum toţı agenţiĭ noştrii diplomaticí informaŭ cabinetul,— se pregătiau, chiar, să exercite o presiune colectivă în contra nóstră, spre a ne obliga să înscrim, pur şi simplu, în Constituţiune art. 44 al tractatuluĭ din Berlin.[1]

Programul nouluĭ cabinet este comunicat tutulor guvernelor strĕine, prin agenţiĭ noştrii în streinatate.

«Programul nostru, zice d-l B. Boerescu, în telegrama sa circulară din 12/23 Iulie 1879, conţine declaraţiunea formală, că ne vom conforma tractatuluĭ din Berlin şi că vom introduce în Constituţiunea nóstră principiul art. 44, că religiunea nu mai este un obstacol la dobândirea şi folosinţa de drepturı politice şi civile. Dar trebue să asigurăm ţara şi să calmăm spiritele, declarând că guvernul va căuta să salvgardeze interesele naţionale şi economice, susţinând soluţiunea revisuireı, prin naturalisarea individuală, fără categoriĭ *şi cu óre-care restricţiuni pentru dobândirea proprietăţeĭ rurale*».

Şi, prin nota explicativă, din 12/25 Iulie 1879, d-l B. Boerescu adaogă:

«Cât pentru restricţiunile, pe cari le admitem, în cea ce privesce dobândirea proprietăţilor rurale, se înţelege uşor că *acéstă chestiune nu atinge nicĭ un principiu de ordine exterióră.* Ea nu ar provoca de cât măsurĭ conservatoriĭ, în acord cu instituţiunile nóstre politice».

Cum au fost primite aceste propunerĭ în streinătate?

Agentul nostru la Berlin, d-l G. Vârnav Liteanu ne o spune în raportul sĕŭ din 16/28 Iulid 1879:

«In resumat şi pentru a conchide d-l de Radovitz, (se-

---

1. Vezĭ în *Cartea verde,*: Documente oficiale din corespondenţa diplomatică, de la 2/14 Septembre 1878, până la 17/29 Iuliŭ 1880, presentate corpurilor legiuitóre în sesiunea anuluĭ 1880—1881, notele d lor agenţı diplomaticĭ, Liteanu de la Berlin, Calimaki Catargiu de la Paris, etc. p. 54 şi ur.)

www.dacoromanica.ro

cretarul de stat *ad-interim* la departamentul afacerilor streine al Imperiului German), este de părere că, dacă voim să scăpăm de diplomaţia europeană şi să ne reluăm libera disposiţiune a destinatelor nóstre, nu este alt mijloc de cât să înscrim în constituţiune principiul egalităţeĭ de drepturĭ, să chemăm la cetăţenie un numer óre-care dintre eĭ, să acordăm la toţĭ accesul la naturalisaţiune, cu dispensă de stagiu pentru unii dintre eĭ. *El adaogă că, cu aceste condiţiunĭ, dreptul de a cumpĕra proprietăţĭ rurale ar putea să fie rataşat la drepturile politice*».

Cu tóte aceste asigurărĭ, însă, causa Românieĭ nu făcea un pas în streinătate. Guvernul hotărăsce, — în cele din urmă,—ca d-l B. Boerescu să plece, singur, în misiune şi să pledeze marele nostru proces, înaintea diplomaţiei europene.

Nu voiŭ repeta, în destul, că revisuirea art. 7 a eşit dintr'un adeverat compromis cu Europa,—prin urmare, pentru a'l înţelege trebue să asistăm la discuţiunile, cari aŭ adus acest compromis.

Plecând din Bucurescĭ, d-l Boerescu s'a oprit la Viena, unde a fost primit de Baronul Calice,— însărcinat special cu chestiunea nóstră isdrailita,—şi de Baronul d'Orczy.

«Am urmat a expune celui d'întâi,— zice d-l Boerescu în raportul ce'l face colegilor sei din Bucurescı[1], dificultăţile locale si interesele economice ale ţerei, cari sunt legate de soluţiunea chestiuneĭ isdrailite, *'ĭ am explicat motivele carĭ ne fac a introduce restricţiunĭ, pentru cumpĕrarea moşiilor de către strĕinĭ.*

«Baronul 'mĭ-a rĕspuns, că acesta ne póte vĕtăma întru cât-va, căci preţul moşiilor şi exploatarea lor ar suferi, dacă am rĕduce numerul cumpĕrătorilor. Îĭ am explicat că, ast-fel, am înlătura alte inconveniente mai

1. v. *Cartea Verde*, citată, p. 80.

www.dacoromanica.ro

marı; şi, pe lângă acésta, am maı adăogat: vom sci în tot-d'a-una a da dreptul de a cumpera la aceı dintre streinĭ, carı ar fi folositorí țereĭ. In orĭ-ce cas, 'l am făcut să observe, că acest principiu pare a fi primit de tóte puterile şi că nu maı presintă greutățı.»

«Cât pentru intrevederea cu Baronul d'Orczy, acesta a fost maĭ reservat în convorbirea sa, nu a avut nimic de însemnat, continuă d-l Boerescu, afară de câte-va observațiunı, ce 'mı-a făcut asupra restricțiunılor relative la proprietatea rurală, pe carı d-sa le găsea cam exagerate, pentru că, zicea d-sa, aceleaşĭ temerı existaŭ în Ungaria în 1868, când a emancipat pe isdrailițí şi, cu tóte acestea, experiența a probat că isdrailițiı *nu au cumpĕrat prea multe proprietățĭ rurale.*

«Mi-a fost uşor a respunde la acéstă obiecțiune, făcĕnd cunoscut Baronuluĭ starea economică a țereı nóstre şi pericolul, ce ar resulta, dacă tóte imobilele hipotecate isdrailiților, maı cu sémă, ar fi puse în vınzare forțată şi *cumperate cu prețurĭ minime*. Când vom avea destule instituțiı de credit, i'am zis, când capitalurile vor fi eftine, nu ne vom maı teme de acest pericol, dar, pentru un moment, instinctul nostru de conservare, ne face a ne teme de el».

Din tóte cele ce preced resultă, dar, în mod neîndoelnic, că în mintea guvernuluı, care pregătea revizuirea art. 7, era, pur şi simplu, idea de a se lua mĕsurĭ în *contra cumpĕrăriĭ de către streinĭ de imobile rurale.*

Ast-fel, a resunat, pretutindenĭ, glasul organuluı nostru autorisat, şi nimenuĭ nu este permis azı a'l desavua, azı, când reforma, pregătită de el, a fost acceptată, *tale-quale*, şi de noĭ şi de puterile streine.

Pentru a da, însă, un corp acestor ideĭ, D-l Boerescu a elaborat o mică schiță, în carı se coprindea basele viitóreĭ revizuirĭ.

Orĭ, în aceste base, se vede, deja, simburele art. 7 § 5.

www.dacoromanica.ro

«Dreptul de a *dobândi* proprietăţĭ rurale în România va fi legat de drepturile politice, *respectându-se însă drepturile streinilor, carĭ vor fi dobândit asemenea bunurĭ in virtutea legilor anterióre»*.

Iată, dar, cuvêntul de *a dobândi* intrebuinţat şi de D-l B. Boerescu, autorul,—cum o să vedem,—al proectuluı de revisuire, proect care a şi fost votat.

In ce sens, însă, a înţeles D-l Boerescu acest cuvênt?

El a spus'o. fără înconjur: în sensul de «*a introduce restricţiunĭ pentru cumperarea moşiilor de streinĭ*», cum a spus'o, în mod formal, Baronuluı Calice, cu alte cuvinte, de a estinde prohibiţiunea din legea din 1864 şi la streiniĭ creştinı, pe carı, până acum, acéstă lege 'ı ocrotea.

Acéstă schiţă a fost immânată de D-l Boerescu conteluı Andrassy şi însoţită de explicaţiunile ce cunóscem, deja, şi pe carı D-sa le-a expus şi acestuia.

Mergênd la St. Petersburg, D-l Boerescu a fost primit de către generalul Chanzy, Ambasadorul Franciei, şi, cu acéstă ocasiune, D-sa, care avea ante-proectul seŭ în carnet, explică, fără nicı o umbră, adeverata sa gândire.

«In Algeria, 'i spune generalul Chanzy[1]. Evreiı, fac ceva maĭ mult, şi consecinţele pot fi grave pentru viitor. Eı acaparéză, gradat, tóte pămênturile. Imprumută banı nenorociţilor de Arabĭ, pe carı 'ĭ exploatéză în tóte modurile. Termenul datorieı vine. Arabul nu póte plăti. Evreul, în calitate de cetăţean 'l expropiază, *şi cumperă pămêntul sĕŭ.* Unde vom ajunge cu acésta, eŭ nu sciŭ».

«*Tocmaĭ aci*, rĕspunseı eu, raportă D-l Boerescu colegilor sĕı, *e primejdia pe carĭ voim să o înlăturăm*

---

1. *Cartea Verde*, citată, p. 102.

www.dacoromanica.ro

la noĭ, prin restricţiunile pe carĭ voim să le punem dreptuluĭ de a dobândi imobile rurale».

Scopul, dar, al disposiţiunei din art. 7 § 5 a fost, precum am spus'o deja, de a înlătura pur şi simplu acésta primejdie. Orĭ, *cessante ratione legis, cessat et ejus dispositio.*

La objecţiunea D-luĭ de Radovitz, că asemenĭ restricţiuni ar micşora valórea pămênturilor nóstre, D-l Boerescu se grăbesce a respunde că, «acésta nu este de cât o mĕsură de conservaţiune, *pe care vom sci să nu o exagerăm;* nu 'ı vom da o întindere maĭ mare de cât reclamă interesele; şi, în acéstă limită, vom sci să acordăm înlesniri pentru dobândirea proprietăţilor rurale, acelora dintre streini şi dintre supuşii români, cari vor merita, saŭ ale căror capitaluri vor fi de folos pentru exploatările agricole».[1]

Prin urmare, dar, nu este şi nicĭ nu putea fi vorba de a proclama un principiŭ atât de absolut în cât, precum vom vedea, consecinţele luĭ ar duce ori la absurd, ori la odios; ci, pur şi simplu, o mesura de conservaţiune, gradată dupe interesele in primejdie şi destinata, chiar a fi atenuată cu timpul.

In nici un cas, şi nicăeri, nu a fost vorba de a se restrânge verĭ un alt drept, pentru streini, de cât acela de a cumpera imobile.

D-l Boerescu cunoscea, însă, fórte bine diferitele amendamente, diferitele proposiţiunĭ şi propunerile făcute de comisiunile de iniţiativă; d-sa scia, prea bine, că uniĭ voiaŭ să ridice streinilor facultatea de a dobêndi imobile rurale, într'un mod absolut, iar alţii, numaĭ prin unele moduri de aquisiţiune. D-sa era un jurisconsutl consumat, care aprecia, la justa lor valóre, întinderea cuvintelor ce întrebuinţa, şi nu este de admis, un singur

1. v. *Cartea Verde,* citată, p. 108.

www.dacoromanica.ro

moment, pentru onórea și demnitatea acesteĭ țĕrĭ, că representantul saŭ în streinătate, investit cu o misiune specială, să fi avut impudența, una se spună Europeí, de la care ceream recunoascerea idependențeĭ nóstre, și alta să facă în realitate.

Nu, nu se póte susține, cu cinste și sincer cà acest mare om de Stat, care a bine-meritat de la patrie, s'a făcut culpabil de un act de duplicitate, atât de josnic.

Indată, dupe întórcerea D-luĭ Boerescu din streinĕtate, la 4 Septembrie 1879, s'a început discuțiunea asupra proectuluĭ de revisuire, presentat de D-l B. Conta,— proectul D-luĭ Mârzescu a rĕmas în cartóne și nu a venit, nicĭ o dată, în discuțiune.

Intre proectul D-luĭ Conta, însă, și acela a d-luĭ Marzescu nu este, în fond, nicĭ uă deosebire.

Guvernul a respins acest proect pe motivul, arĕtat de D-nul B. Boerescu, ministrul afacerilor streine, în ședința de la 10 Septembrie 1879, și anume, că el nu este o soluțiune, ci o desfidere aruncată Europeĭ.

Adunarea deputaților 'l-a respins, în fine, și dènsa, cu o majoritate de 75 contra 53 voturĭ.

Terenul fiind, ast-fel, netezit, guvernul, în ședința Adunăreĭ din 12 Septembrie, presintă propriul seu proect, pe care el 'l și comunica representanților seĭ în streinetate, însoțindu-l de óre-carĭ explicațiunĭ; iată-l:

§ 2 «Nu vor putea dobândi, *sub verĭ ce titlu* ar, fi proprietățĭ rurale, afară de viĭ, locurĭ și case în orașe, de cât aceĭ, carĭ vor fi cetățenĭ românĭ, respectându-se, însă, drepturile acelora carĭ le aŭ dupĕ legile anterióre sau în virtutea tractatelor internaționale, existente între România și alte Staturĭ».

Și D-l Boerescu, în nota sa diplomatică din 12/24 Septembrie [1] zice, chiar, așa:

1. *Cartea Verde*, citată, p. 148.

www.dacoromanica.ro

«Dreptul de a dobârdi imobile rurale este declarat drept politic. Totuşi, veţi observa că acest drept,— *adică de a dobândi imobile rurale,—este conservat streinilor*, ast-fel precum eĭ 'l aveaŭ *după vechile legĭ saŭ ast-fel, precum el resultă din tractatele existente între România şi diversele Staturĭ*»[1]).

Acest proect a fost uşor modificat de comitetul delegaţilor.

«Aceste modificaţiuni nu alteră, insă, spune D-l Boerescu representanţilor seĭ în streinătate, nicĭ esenţa, nicĭ economia proectuluĭ guvernuluĭ».

§ 2 a fost înlocuit cu § 5, în urmetórea coprindere:

«Numai Româniĭ, saŭ ceĭ naturalisaţi românĭ, pot dobândi imobile rurale în România.

«Drepturile, până acum câştigate, sunt respectate.

«Convenţiunile internaţionale, asta-zĭ existente, rĕmân în vigóre cu tóte clausele şi termenul coprins într'ênsele».

Intre vechiul § 2 şi acest § 5 nu există de cat acésta deosebire esenţială, ca cuvintele, *sub verĭ ce titlu ar fi*, din § 2 aŭ fost suprimate; ele, într'adever, nu concordau cu adeverata intenţiune a autorilor seĭ,—a guvernuluĭ, — a căruĭ voinţă o avem, cred, deplin despicată.

Orí, cu acéstă voinţă se acorda, fórte bine, şi acea a comitetuluĭ delegaţilor, de óre-ce D-l Giani, raportorul, declară, în mod formal, că, fără sa se fi alterat esenţa proectuluĭ primitiv, se presenta cel actual, modificat.

Camera deputaţilor, în şedinţa din 11 Octombrie 1879, cu 133 voturi contra 9, a admis acest proect; Senatul de asemenĭ, tot în aceaşĭ şedinţă, 'l a votat cu unanimitatea voturilor, maĭ puţin doue.

D-l Boerescu se grăbesce a comunica agenţilor noştri

1) Tot în acest sens vezĭ şi raportul D-luĭ Mârzescu precum şi proectul seŭ de lege, pag. 90

www.dacoromanica.ro

în streinĕtate aceste îmbucurătóre ştirĭ, adăogând, cu privire la chestiunea nóstră:

«S'a menţinut restricţiunea pentru proprietăţile rurale şi s'a repetat că drepturile existente vor fi respectate, precum şi tractatele actualmente în fiinţă

«Am suprimat numaĭ cuvintele case şi locurı în oraşe, de unde resultă că streiniĭ vor putea dobândi veri-ce imobil urban».

Şi pentru a accentua, şi maĭ bine, că modificările introduse eraŭ de pură formă ; că ele nu alteraŭ, de loc, esenţa şi economia proectuluı original, D-l Boerescu, prin nota sa din 12/24 Octombrie 1879, revine din noŭ asupra declaraţiunilor sale anterióre.

«Importă se vĕ semnalez că Guvernul a reuşit se conserve esenţa proectuluı sĕŭ original şi'a obţinut, aprópe unanimitatea, în camerile de revisuire.

«Raportul, prin care noul proect a fost depus pe biuroul Camereĭ deputaţilor, a constatat, prea exact, că modificările *de pură formă*, acceptate de guvern, preservaseră adevĕratele fondamente a primuluĭ seŭ proect

«Proectul amendat formuléză, *ca şi cel vechiŭ*, *restricţiunĭ* la dreptul streinilor de a dobîndi imobile rurale ; dar, el reservă, expres, respectul drepturilor câştigate şi convenţiunile internaţionale încheiate de România».

In fine, după maı multe tergiversaţiunĭ şi noui asigurărı, carĭ s'aŭ dat puterilor, acestea, prin notele lor din 8/20 Februarie 1880, se hotărăsc să ne recunóscă independenţa, nu însă, fără reserve, ce importă să cunóştem;

Iată acest important document:

«A. S. Exc. M. Boeresco, ministre des affaires étrangères. Note identique remise, le 8 (20) Février 1880, par chacun des Représentants d'Allemagne, d'Angleterre et de France, à Bucarest :

www.dacoromanica.ro

«Le soussigné . . . . . (Gérant du Consulat Général d'Allemagne,—Représentant d'Angleterre,—Secrétaire d'Ambassade, Gérant l'Agence et Consulat Général de France) a reçu l'ordre d'adresser au nom du Gouvernement (d'Allemagne, d'Angleterre, de France) à Monsieur le Ministre des Affaires étrangères de Roumanie la communication suivante:

«Le Gouvernement (Impérial,—de Sa Majesté Britannique,—de la République Française) a èté informé par les soins de l'Agent de Son Altesse Royale, le Prince de Roumanie (à Berlin,-à Paris), de la promulgation, sous la date du 25 Octobre 1879, d'une loi votée par les Chambres de révision de la Principauté et destinée à mettre le texte de la Constitution Roumaine en accord avec les stipulations insérées dans l'article 44 du Traité de Berlin.

«Le Gouvernement (Impérial,—de Sa Majesté la Reine, de la République Française), ne saurait considérer comme répondant entièrement aux vues qui ont dirigé les Puissances signataires du Traité de Berlin, les dispositions constitutionnelles nouvelles, dont il lui a été donné connaissance, et, en particulier, celles d'où résulte pour les personnes de rite non chrétien domiciliées en Roumanie, n'appartenant d'ailleurs à aucune nationalité étrangère, la necessité de se soumettre aux formalités d'une naturalisation individuelle.

«*Toutefois, confiant dans la volonté du Gouvernement Princier de se raprocher de plus en plus, dans l'application de ces dispositions, de la pensée libérale dont s'étaient inspirées les Puissances, et prenant acte des assurances formelles qui lui ont été transmises à cet effet,* le Gouvernement (Impérial, — de Sa Majesté Britannique,--de la République Française), afin de donner à la nation Roumaine un témoignage de ses sentiments d'amitié, a décidé de reconnaître sans plus de retard la Principauté de Roumanie, comme État indépendant. En conséquence, le Gouvernement (Impérial,— de Sa Majesté Britannique — de la République Française) se déclare prêt à entrer en relations diplomatiques règulières avec le Gouvernement Princier. Le soussigné, en donnant avis à Monsieur le Ministre des Affaires étrangèrs de la résolution adoptée par son Gouvernement, à l'hon-

www.dacoromanica.ro

neur de Lui renouveler l'assurance de sa haute considération.»

Iată, trista istorie a recunóscereĭ independenţeĭ nóstre; ea fost obţinută, cum ziceam, printr'un adevĕrat compromis internaţional, şi dispoziţiunile art. 7 fac, în adevĕr, parte din dreptul nostru convenţional, cum prea bine, şi fără să şi-o disimuleze a, spus-o atât D-l raportor D. Giani, cât şi D-l B. Boerescu în Cameră.[1]

«Astă-zi guvernul, zice D-l Giani, ne presintă un proect care conţine fructul unor laborióse trudirí, pentru a combina ambele elemente, cerute in resolvarea acesteĭ chestiunĭ, adică interesele nóstre naţionale şi exegenţile diplomaţíei europene.

. . . .

«Venind acum la aplicaţiunea principiuluí . . . . şi *fără a nesocoti caracterul internaţional al acestuĭ fruct*. . . . . »

Din cele ce preced resultă în mod invederat:

Că pericolul naţional, pe cari atât alegătorii în comiţiile electorale, cât si Camerile şi guvernul în pregătirea revisuireĭ art. 7, 'l aŭ avut în vedere, era acela, ca, nu cum-va, Evreiĭ să cumpere imobilele rurale, fie mici, fie mari.

Că, eí, acest pericol aŭ înţeles să-l înconjure

Că, in acest, scop s'a înscris în Constituţiune § 5 din art. 7.

Tot din cele ce preced, resultă, însă, din contră: că streinii aŭ remas capabili se dobândéscă imobile rurale,

---

1. Vezĭ Discursul D-luĭ B. Boerescu, în «Românul» pe 1879 p. 845 şi maĭ jos p. 120.

www.dacoromanica.ro

prin orĭ ce alte modurĭ, în special, prin succesiune, fie *ab intestat*, *fie testamentară*, tóte restricţiunile şi distincţiunile, făcute în sens de a prohibe şi aceste modurĭ de aquisiţiune, fiind fost înlăturate, atât de camere cât şi de guvern, în tóte voturile, actele şi vorbele lor.

Maĭ resultă, în fine, un punct fórte important, că aceĭ streinĭ, carĭ după legile anteriόre aveaŭ dreptul de a dobîndi imobile rurale, aŭ conservat acest drept, — *adică dreptul de a dobîndi asemenea imobile*, — şi dupe revizuirea art. 7 [1].

Că acésta este înţelesul aliniatelor ultime, nu póte fi îndoială.

Intr'adevĕr, dacă zicem că streiniĭ, carí în virtutea legilor anteriόre deveniseră proprietarĭ de imobile, aŭ conservat drepturile lor asupra acestor proprietăţĭ, zicem un non-sens.

Căcĭ, în principiŭ, legile nu aŭ efect retroactiv şi constituanta, din 1879, nu a ataşat un atare efect legeĭ sale ; că, prin urmare, şi fără nicĭ uă disposiţiune de lege, atarĭ drepturi câştigate, pe baza legilor în vigóre, eraŭ şi rĕmâneaŭ, — în orĭ ce chip, — respectate.

Legiuitorul, însă, a avut, un alt principiu de echitate, în vedere :

Eraŭ în România la 1879 o mulţime de streini creştinĭ, aflătorĭ aci de zecĭ de ani, — uniĭ chiar născuţĭ şi crescuţi aicĭ, — şi carĭ toţi se bucuraseră de acest drept ;— ar fi fost dureros, dacă nu şi inic, ca aceştí ómenĭ — din capabilĭ ce eraŭ,— să fie, fără nicĭ un cuvânt, declaraţĭ, de o dată, incapabili.

Pentru a obvia la acest grav inconvenient, s'a pus

1. v. Nota D-luĭ B. Boerescu din 12 Septembrie 1879, în *Cartea Verde*, citată, p. 148.

www.dacoromanica.ro

dispositia al. II § 5, şi, în acest sens, ea a şi fost înţelésă, atuncĭ, de toţĭ fără discuţiune [1].

Pentru a se sci, decĭ, cine sunt capabilí, după 1879, să cumpere imobile rurale, trebue sĕ ne repurtăm la legea din 1864.

Orĭ, după acéstă lege, eraŭ capabilĭ de a cumpĕra atarı bunurí, sub condiţiunea reciprocităţeı diplomatice, orı a uneĭsimple reciprocităţı de fapt, numaí streiniĭ *de rit creştin, domiciliaţĭ în România.*

Toţí aceĭ streinĭ de rit creştin, prin urmare, carĭ, la 1879, se găseaŭ în aceste condiţiunĭ, aŭ conservat, şi după 1879, dreptul de a cumpĕra imobile rurale în România.

Din contră, aceĭ streinı de rit creştin, carí, la 1879, nu întruniaŭ aceste condiţiunĭ, de sigur, cá eĭ cad sub prohibiţiunea art. 7 § 5 şi nu pot cumpĕra imobile rurale.

Cât pentru strĕiniĭ de rit necreştin, asimilaţĭ de aci înainte cu ceĭ din urmă, eĭ aŭ fost şi aŭ rĕmas incapabilı de a cumpĕra imobile rurale; eı aŭ dobândit, însă, dreptul de a cumpera imobile urbane, precum am vedut.

Iată adevĕrata, şi singura interpretaţiune sănătoasă, care se degajéză din precedentele art. 7 § 5 şi din lucrările preparatoriĭ

Nicăerĭ, — repet, — nu se vede că cine-va să fi îndrăsnit să susţină şi să voteze incapacitatea absolută.

II

Dar, fie că am înţelege art. 7 § 5, în sensul restrîns, ce i l'am dat, — fie-că l'am înţelege, în sensul larg al unora, — trebue să ne întrebăm care este adevĕratul seŭ ca-

1. Vezĭ maĭ sus p. 90 amandamentul Mârzescu-Teriachiu, precum şi la p. 68 şi 99 nota D-luĭ B. Boeresou, din 12/24, Septembrie 1879,

www.dacoromanica.ro

racter? Care este sancţiunea sa? Cine, în fine, póte pune în mişcare acéstă sancţiune?

Pentru a putea rĕspunde la aceste chestiunĭ me voiu servi, pe de o parte, tot de lucrările preparatorii, iar pe de alta, de cea de a doua regulă de interpetaţiune, pe care, am vĕḑut, că ne-o dă sciinţa dreptului: *apropierea textuluĭ de interpretat de alte disposiţiunĭ legale relative la aceeaşĭ materie saŭ la materiĭ analoge.*

D-l B. Boerescu, în importanta sa misiune, a publicat la Paris un memoriŭ,—reprodus în Cartea verde,—în care cu aprobarea întreguluĭ cabinet apĕra, înaintea Europeĭ, vederile guvernuluĭ în materie de revisuire a art. 7.

Dupĕ ce reproduce vechiul art. 7 din Constituţiune şi art. 44 din Tractatul de la Berlin; dupĕ ce arată ca deja art. 11 şi 21 din Constituţiune dă, în parte, satisfacţiune exigenţelor art. 44, D-l Boerescu ḑice:

«Rĕmâne dar să introducem în Constituţiunea Principatuluĭ, principiul exprimat de prima condiţiune.

«Este în drept cine-va să ne céră mai mult?

«Nu, căcĭ puterile nu aŭ cerut maĭ mult prin tractatul de la Berlin; nu, *căcĭ aplicaţiunea unuĭ principiŭ înscris în Constituţiune se face prin legĭ organice posterióre acesteĭ constituţiunĭ».*

Şi mai departe:

«Execuţiunea art. 44 exige disposiţiunĭ de douĕ naturĭ diferite: Unele se raportă la viitor, altele la trecut.

«In ceea-ce concerne pe cele d'ânteiŭ, aplicaţiunea art. 44 trebue să se facă, prin o serie de noui legi organice şi prin modificaţiuni introduse in acelea din legile existente, cari ar conţine óre-carĭ disposiţiuni, contrariĭ nouluĭ principiŭ introdus în Constituţiune.

«Ca compliment necesariŭ şi logic al mĕsurilor de aplicaţiune a art. 44, guvernul român 'şĭ propune asemenea de a face *să se declare* prin proectul sĕŭ de re-

www.dacoromanica.ro

visuire, că dreptul de a dobândi imobile rurale este un drept politic».

D-l Boerescu, atât la Viena cât şi la Berlin şi la Paris a accentuat caracterul revisuireĭ, tot în acest sens, susţinênd ca în Constituţiune nu se póte înscrie de cât o simplă declaraţiune de principiŭ; iar, aplicaţiunea luı cată să se facă prin legı ordinare.

D-l raportor D. Giani, în expunerea sa de motive, nu se sfiesce sa afirme, «că nu prin disposiţiunı constituţionale, orı cât de prevedĕtóre ar fi ele, dacă nu ar fi desvoltate prin legı posteriórе, puse în armonie cu principiele stabilite într'ênsa, *se póte consolida o naţiune pe tĕrâmul economic şi naţional».*

In resumat, în Constituţiune se înscrie principiul; legea ordinară 'l aplică, 'l pune în armonie cu tóte cele-l-alte principiĭ de drept, cu carĭ el, lăsat în voia luĭ, s'ar putea găsi în conflict.

Legea este pentru Constituţiune, acea că este regulamentul pentru lege.

In specie, constituantul de la 1879, declarând că «numaı Românii saŭ ceĭ naturalisaţı Români pot dobândi imobile rurale in România», nu a făcut de cât să proclame, pur şi simplu, principiul, lăsând legiuitoruluĭ ordinar sarcina de a regula aplicaţiunea luĭ.

Orı, acéstă aplicaţiune este complicată şi câte o dată împinsă la exces, devine atât de odiósă, în cât reportata la spiritul legeı, precum am vĕḑut, repugnă acestuia şi este respinsă de dênsul.

O asemenea lege, însă, până în present nu există.

Toţı recunóscem urgenţa eı, miniştriĭ deputaţiı, simpliĭ muritorı strigă că, cu o ḑi maĭ de vreme, o asemenea lege să se confecţioneze, pentru a scăpa lumea, pe justiţie şi pe justiţiabili de excesele arbitraruluı; căcĭ, să nu se uite, că cea maĭ rea lege este aceea care lasă cea maı mare latitudine judecătoruluĭ.

www.dacoromanica.ro

Cu drept cuvênt, dar, D-l P. P. Carp zicea, în şedinţa Senatului, din 14 Decembrie 1892:

«Asupra textuluĭ Constituţiuneĭ nimeni nu discută; asupra *intenţiuneĭ* Constituţiuneĭ, cum că streinul nu are drept de a stăpâni o mică părticică a teritoruluĭ nostru, iarăşĭ nu e nici o discuţiune.

(D. Carp se inşală, căcĭ, precum am vĕdut, există o întrégă serie de streinĭ carĭ stăpânesc, adi, imobile dobândite anterior 1879 saŭ carĭ, având dobêndit acestă facultate, anterior 1879, aŭ putut cumpĕra moşiĭ în urmă).

«Discuţiunea începe, când, în contra acestor tendinţe, se încercă un strein de a stăpâni o părticică din teritoriul nostru.

«Şi atuncĭ se nasce urmĕtoarea controversă: cum înpedicĭ pe streini a deveni stăpân pe o părticică a teritoriuluĭ nostru. D. Vernescu zice: eu confisc în favórea Statului. Eu zic, nu; 'l silesc să vêndă. In teorie respectăm amêndouĭ art. 7 şi în spiritul şi în tendinţa lui.

«Când venim însă la sancţiune, D-ta aĭ ca sancţiune spoliaţiunea, din partea Statului; eŭ am ca sancţiune, obligaţiunea pentru strein să vîndă; cum am dovedit în Camerá, era ea sub tóte formele şi în întréga eĭ procedură în art. 7? Evident că nu. Şi atuncĭ am zis şi repet şi astă-zĭ, acésta e treaba Corpurilor Legiuitoare de a pune în concordanţă textul civil cu textul constituţional, de a 'mĭ da mie mijlócele fără a comite o spoliaţiune şi fără a lăsa pe strein să stăpânească, de a împedica pe strein de a poseda în ţară la mine».

Iată, încă o dată, mărturisit de unul din constituanţĭ, chiar, şi de unul care luase o parte însemnată la revisuire, care, de şi propusese un proect personal al seŭ, faţă de proectul guvernului din 12 Septembrie,

www.dacoromanica.ro

'l a retras şi a votat pentru acest din urmă, motivând, chiar pe larg, votul sĕŭ.

Dar numaĭ § 5 din art. 7 se găsesce în Constituţiune purtând acest caracter, pur declarativ? Nu, ci o serie întreagă de disposiţiunı.

In special maĭ tóte acelea, carĭ sunt coprinse în Titlul II, «Despre drepturile Românilor».

Nu voiŭ releva, pe acelea carĭ sunt privitóre la drepturile publice şi carı, dacă Codul Penal saŭ alte legi nu ar veni să le dea o sancţiune, de sigur că nimánuí nu 'i ar trece prin minte că violarea lor ar putea fi pedepsită, căcı «*ulla poena sine lege*».

Dar, să mĕ opresc numaĭ la un alt articol, care are o mare analogie cu art. nostru, şi ca origină şi ca redacţiune; voesc să vorbesc de art. 22 al. II.

«Actele stăreı civile, zice acest articol, sunt de atribuţiunea autorităţeĭ civile şi întocmirea acestor acte va trebui să preceadă, în tot-d'auna, benedicţiunea religiósă, care pentru căsătorii va fi *obligatorie*, afară de casurile ce se vor prevedea prin anume lege».

Redacţiunea acestuĭ articol a fost propusă de D-l M. Kostachi Epureanu.

Cu tótă oposiţiunea şi combaterea logică ce i s'a făcut de D-l raportor al Constituţiuneĭ, D-l Ar. Pascal şi de D-l C. Boerescu, el a fost primit.

Din textul sĕŭ clar, din discuţiunile parlamentare întinse, carí aŭ precedat votarea luí, resultă, în mod neîndoelnic, că legiuitorul a voit, ca căsătoria să nu fie valabilă, numaĭ prin simplu fapt al celebrăreĭ eĭ de către oficerul de stare civilă; el a cerut,— şi a cerut acésta în mod imperativ,—ca ea să fie urmată şi de celebrarea religiósă.

Acest principiŭ, însă, nu s'a întrupat într'o lege de aplicaţiune, chemată, maĭ ales, să pună în armonie co-

www.dacoromanica.ro

dul canonic cu codul civil, relativ la efectuarea căsătoriilor, dat fiind numerósele conflicte și nepotriviri dintre ele.

Jurisprudența, după o óre-care esitațiune, a găsit adeverata și singura logică soluțiune: Hotărârea Inaltei Curți de cassație fiind o hotărâre de principii, merită să fie reprodusă aci în întregul eĭ, considerantele ei, în adevĕr, se pot, *mutatis mutandis*, invoca neschimbate, în casul nostru [1].

«Curtea deliberând:

«Asupra motivuluĭ de casare basat pe «violarea art. 22 din Constituțiune.»

«Vĕḑênd art. 22 și 132 din Constituțiune, precum și art. 151 cod. civil:

«Considerând că Consituțiunea română din 1866, ca cele maĭ multe legĭ constituționale a diferite state, conține, sub două rubricĭ distincte, două felurĭ de dispozițiunĭ: 1° disposițiunĭ avênd de obiect o declarațiune de drepturĭ, 2° disposițiunĭ tinḑênd a organisa puterile Statuluĭ; ca aceste două felurĭ de disposițiunĭ diferă unele de altele, prin aceia că, pe când cele din urmă sunt nisce disposițiunĭ precise de drept constituțional, în vederea organisăreĭ Statuluĭ și a corpurilor menite d'a-ĭ servi drept organe aĭ putereĭ sale, și ca atarĭ purtând în ele înșile puterea de a înlocui pe deplin și imediat disposițiunile constituționale anterióre și a le abroga, fie formal fie virtual, cele d'ântêiŭ nu sunt de cât nisce declarațiunĭ de principiŭ, avênd de obiect drepturile omuluĭ și ale cetățénuluĭ, și ca atarĭ nu pot avea deplin și imediat efect în aplicațiunea lor, când ele sunt contrariĭ saŭ incompatibile cu disposițiunile legilor existente, la data promulgareĭ Constituțiuneĭ, de cât în casul când Constituțiunea, de o-dată cu declarațiunea unuĭ noŭ principiŭ, prescrie ea însășĭ sensul și întinderea aceluĭ

1. v. Inalta Curte de Casație s. I, No. 1, din 9 Ianuarie 1884. B. 1884, p. 2 și ur.

www.dacoromanica.ro

noŭ principiŭ, precum şi modul şi condiţiunile aplicaţiuneĭ luĭ, ceea ce nu póte avea loc de cât atuncĭ când Constituţiunea îndeplinind ea însăşĭ misiunea uneĭ legĭ ordinare, prescrie un noŭ sistem legislativ complect, menit a înlocui, pe deplin, sistemul deja existent, pe basa vechiuluĭ principiŭ;

«Că acésta a fost şi cugetul constituanţilor românĭ, din 1866, în privinţa efectelor principielor proclamate în titlul constituţiuneĭ: «Despre drepturile Românilor,» resultă din următórele consideraţiunĭ: 1º faptul ca Constituţiunea în ultimul alineat al art. 132 cere ca legile existente în momentul promulgăreĭ séle să se revizuiasca, spre a se pune in armonie cu Constituţiunea, nu se póte explica de cât prin consideraţiunea, că în ideia constituanţilor noştrii din 1866, legile existente atuncĭ şi contrariĭ principiilor din Constituţiune nu sunt tóte abrogate prin simplul fapt al proclamăreĭ acelor principiĭ constituţionale, căcĭ nu se póte atribui voinţeĭ constituanţilor d'a se revizui şi a se pune în armonie legile vechĭ cu Constituţiunea, dorinţa uneĭ revisuirĭ de forma şi de stil, a uneĭ armoniĭ literare în momentele nóstre legislative; 2º Dreptul timporal şi transitoriŭ, dar cu totul exorbitant, acordat prin art. 102 înalteĭ Curţĭ de casaţiune şi justiţie, ca, în ceea ce privesce pe ministriĭ daţĭ în judecata eĭ, ea să póta, fără existenţa uneĭ legĭ prealabil promulgata, sa caracterize delictul şi să determine pedépsa, în alte cuvinte, dreptul dat unuĭ corp al Statuluĭ d'a fi în acelaşĭ timp şi legiuitor şi judecător în materie penala, acest drept, creat în vederea necesitaţeĭ d'a organisa imediat o responsabilitate eficace a miniştrilor, nu se póte esplica de cât prin consideraţiunea că, în ideia chiar a constituanteĭ, o simpla declaraţiune a principiuluĭ că miniştriĭ vor fi responsabilĭ, nu putea să facă în realitate responsabile penalmente şi civilimente pe nisce persóne, care, dupĕ principiile legilor în vigóre, în momentul promulgareĭ Constituţiuneĭ, nu eraŭ responsabile ca miniştriĭ, nicĭ penalmente, nicĭ civilimente; 3. A se admite regula că proclamarea unuĭ principiŭ în Constituţiune are de efect abro-

www.dacoromanica.ro

garea imediată a unor legi bazate pe un principiŭ contrariu, ar fi maĭ în tóte casurile şi în special în materie, de atât de mare interes social, ca aceia a casătorieĭ, a lăsa instituţiunile sociale în incertudine, a le desorganisa;

«Considerând ca în materie de casătorie, contrariu principiului coduluĭ civil, care face din acésta instituţiune o instituţiune pur civila şi o organiséza în consecinţa într'un mod detaliat şi complect, sub acest punct de vedere Constituţiunea proclamând obligativitatea ceremoniei religióse, a facut o simpla declaraţiune a unui principiu nou, fara însa a-l reglementa, fără a spune care e sancţiunea neobservăreĭ formalitaţeĭ ceremonieĭ religióse, fie din voinţa ambilor soţi, fie din voinţa unuia din eĭ, fie din refusul bisericeĭ d'a da benedicţiunea nupţială, fie în fine din neputinţa d'a se face actul religios prin mórtea ambilor saŭ unuia din soţĭ, survenita in urma celebrăreĭ casătoriei de catre oficerul starei civile:

«Ca nepronunţându-se asupra tutulor acestor casurĭ şi altora ce se mai pot presinta în practică, el a voit sa lase legislaturei ordinare sarcina d'a legifera asupra întregeĭ materiĭ într'un mod complect şi armonic, cu singura restricţiune ca legea viitóre sa aibá drept basá principiul nou al obligativitaţei ceremoniei religióse, a admite acest principiu în lege ca regula generala şi a prevedea ca escepţiune casurile în care casatoria se va putea face şi fără acea ceremonia, precum anume o şi spune art. 22 citat;

«Ca aşa fiind, bine şi drept decisiunea atacata, adoptând motivele primilor judecatorĭ, a respins cererea de nulitate a casatoriei facuta de Panait Dumitrescu contra femeieĭ Vota Constantinescu, cerere de nulitate fundata pe motivul ca casatoria celebratá între aceste douĕ persóne de catre oficerul starei civile, n'a fost urmată de benedicţiunea religiósa».

Din considerantele precedente urméză, dar, că dispoziţiunile coprinse în Titlul II sunt simple declaraţiuni de drepturĭ; că aplicaţiunea acestor disposiţiuni şi, în

www.dacoromanica.ro

special, acea a disposiţiuneĭ art. 22 şi a tutulor celor carĭ sunt identice cu dênsa. este lăsată în sarcina legiuitorului ordinar, singur chemat a pune în armonie diferitele legiuiri contradictorii.

Şi, că atât timp cât o asemenea lege nu s'a făcut,— art. 22, ca şi cele analóge lui, sunt şi remân simple injoncţiuni, adresate de constituant legiuitorului ordinar.

Instanţele judecătoreşti, însă, nu pot usurpa rolul legiuitoruluĭ; ele nu pot face legile, pe cari tot ele sunt chemate ale interpreta şi aplica.

Intr'un cuvênt, aceste disposiţiunĭ nu aŭ nicĭ o sancţiune, ele sunt *nuda praecepta* constituţionale.

In ce consistă, într'adevĕr, acéstă sancţiune? Cine póte pune în mişcare penalitatea, edictată de lege? In ce termene? Cu ce condiţiunĭ? etc., tóte chestiuni, de cea mai înaltă gravitate, şi pe cari judecătorul nu le póte resolva, de cât împietând asupra roluluĭ reservat puterei legiuitóre.

Dar, o atare concepţiune a roluluĭ judecătoruluĭ constitue cea maĭ flagrantă anarhie.

Faţă, dar, cu tóte aceste împrejurări, de fapt, cu declaraţiunile formale ale D-lui B. Boerescu, Ministrul Afacerilor Streine, faţă cu asigurările date de D-l raportor D. Giani, faţă cu mărturisirile reiterate ale înşuşĭ constituanţilor, că art. 7 nu are alt object de cât a proclama un simplu principiu, faţă cu argumentele de drept date cu privire la art. 22, şi asupra cărora Inalta Curte de Casaţiune nu a variat, până acum, cum putem înţelege următorul considerant, pe care 'l citesc în dec. sa No. 564/91, 16 Oct (B 1891 p. 1084)?

«Considerând, zice Inalta Curte de Casaţiune, s. I, că nu s'ar putea opri aplicarea disposiţiunilor art. 7, § 5, precum a tutulor disposiţiunilor ce decurg, nici prin motivul că constituţiunea ar fi proclamat numai un principiu a căruı reglementare ar trebui să se efec-

www.dacoromanica.ro

tueze prin o lege specială, la elaborarea căreĭ principiul enunciat să serve de normă, fiind-că prin nimic nu se revelează rezerva reglementară posterióră, şi fiind-că disposiţiunea din § 5 are caracterul unor disposiţiunĭ imperative, aplicabile în viitor fără deosebire; că orĭ-care ar fi deosebirea, între complexul normelor ce constitue dreptul public şi între complexul normelor ce constitue dreptul privat şi natura lor varie, acésta e discuţie zadarnică în sine, fiind-că nu póte avea de resultat a lua disposiţiuneĭ din § 5, în chestiune, caracterul ce 'l are.

«Considerând ca, asemenĭ, nu se póte înăltura obligativitatea disposiţiuneĭ prin consideraţiunea că nu ar avea sancţiune, căcĭ sancţiunea disposiţiuneĭ e suficient a o căuta şi constata în caracterul imperativ şi în preocupările, ce le a avut legiuitorul pentru preservarea proprietăţeĭ rurale».

Inconsecinţa Inalteĭ Curţi de Casaţiune este flagrantă.

Intr'adever: Tot atât de imperativ, ba am putea zice, chiar, şi maĭ imperativ, este şi art. 22, de óre-ce el dispune că: *«benedicţiunea religiósă pentru căsătoriĭ este obligatorie»*; de óre-ce din desbaterile lungĭ, clare,— iar nu obscure ca în casul nostru,— resultă în mod categoric, că legiuitorul constituant, tot într'un interes de ordine publică,— ba aşı putea zice şi aci de ordine superióră, chiar,— aceleia care a dictat disposiţiunea art. 7 § 5,— în interesul organisaţiuneĭ familieĭ, fundamentul însuşı al societăţeĭ,—legiuitorul, zic, a edictat disposiţiunea art. 22, şi, cu tóte acestea, Onorata Inalta Curte de Casaţie nu a esitat, cum am vĕzut, a judeca că legiuitorul nu a făcut alt, de cât să proclame un simplu principiu constituţional.

Motivul dat de Inalta Curte că, «prin nimic nu se revelează rezerva reglementară posterióră» adică, maĭ clar, ordinul intimat de constituant legiuitoruluĭ, de a

www.dacoromanica.ro

reglementa acest principiŭ prin o lege de aplicaţiune, nu este de cât un *color,* căcĭ, Inalta Curte nu avea de cât se examine, cu atenţiune, lucrările preparatoriĭ, pe cari mai sus le am raportat, pentru a vedea expresă, tocmaĭ voinţa, a căreĭ fiinţă ea o tăgăduesce.

Tot atât de puţin întemeiată, este şi cea de a doua consideraţiune, pe care Inalta Curte o dă pentru a prevede cu o sancţiune positivă art. 7 § 5.

Da, este exact, în drept, că disposiţiunile de lege interesând ordinea publică atrag, după ele, în cas de violaţiunea lor, nulitatea actuluĭ, împotrivitor eĭ.

Dacă, însă, acest principiŭ este adevĕrat, el nu trebue totuşi aplicat fară discernement.

In specie, judecătorul isbind de nulitate, în mod absolut, tóte titlurile de acquisiţiune ale strĕinuluĭ, va, infirma, dupe împrejurări, nu numaĭ acte voluntare făcute de strêin, dar, încă, şi texte formale de lege, pe cari legiuitorul ,prin art. 7 § 5, nu a înţeles se le atingă

Ast-fel, precum vom dovedi maĭ la vale, el va infirma. tóte disposiţiunile de lege privitóre la succesiunĭ legitime, la succesiunele testamentarii, la usucapiune, etc., tóte disposiţiunĭ legale, interesând, dacă nu într'un grad superior, cel puţin într'un grad egal, ordinea publica, de a căreĭ paza Inalta Curte se arată atât de gelósă.

Arbitrariul este invederat ; nu există nicĭ o raţiune, de a distinge ; judecătorul, dar, dupĕ capriciul seu, va menţine sau va infirma cutare titlu de acquisiţiune, dupe cum i se va părea luĭ, că acesta trebue se prevale sau să se subordone principiuluĭ din art. 7 § 5.

Acésta este, din nenorocire, sórta tutulor theoriilor aprioristice, tutulor theoriilor absolute, cari, sclave ale textuluĭ, refusă se pătrundă în inima şi în mintea legiuitoruluĭ ,pentru a scruta, acolo, motivele intime ale consciinţeĭ luĭ, ale determinaţiuneĭ luĭ.

www.dacoromanica.ro

III

Să apreciem, acum, consecințele la cari conduce interpretarea extensivă a art. 7 § 5; acesta este cel de al treilea criteriŭ, pentru a afla adeveratul sens al legeĭ.

«*A dobêndi* este un termen generic, — a zis D-l Zenide, Procuror la Curtea de Apel din Bucurescĭ, în discursul sĕu de inaugurare al anuluĭ judecătoresc 1884—85, — 'l găsim întrebuințat în titlul cărțeĭ III-a a coduluĭ civil, care se ocupă despre deosebitele modurĭ, cu cari se câştigă proprietatea bunurilor; el coprinde tóte modurile aquisitive de proprietate, cu titlul oneros saŭ gratuit. Românii, şi ceĭ naturalisațĭ românĭ, sunt capabilĭ de a dobêndi prin tóte aceste modurĭ, tóte bunurile ce sunt în comerciu, fără osebire; streinii sunt oprițĭ a dobêndi numaĭ imobile rurale, adică nu pot deveni proprietarĭ prin nicĭ unul din aceste modurĭ Ast-fel, o succesiune compusă din imobile rurale se deschide în România; dacă printre moştenitorí se află şi un strein, el trebue depărtat, ca incapabil, dupe § 5 al art. 7 din Constituțiune.

«Ce se face cu partea luĭ? O va lua comoştenitorul român saŭ succesibilul dupe el, şi în lipsă, şi a unuia şi a altuia, succesiunea trebue declarată vacantă».

Iar, D-l Prim-Preşedinte al Curțeĭ de Apel, Adolf Cantacuzino, 'ĭ respunde: «maĭ ales împărtăşesc, întru tóte, părerea D-vóstră, că streinii sunt incapabilĭ de a dobêndi o succesiune compusă din imobile rurale situate în România» [1].

Acésta opiniune a găsit un ecoŭ deplin, într'o recentă decisiune a Curțeĭ de Apel din Bucurescĭ, § I [2].

«Considerând, dice acéstă Onor. Curte, ca în virtutea art. 7 § V din Constituțiune, numaĭ Românii, saŭ ceĭ na-

---

1. Dreptul, 1884, No. 58.
2. Dreptul, 1896, No. 47.

www.dacoromanica.ro

turalisaţĭ românĭ, pot dobêndi proprietatea imobilelor rurale.

«Că art. 7 din Constituţiune, servindu-se de termenul generic, *dobêndi*, şi nefăcênd nicĭ o distincţiune între deosebitele modurĭ de dobêndire a proprietăţeĭ, a arĕtat destul de lămurit, că streiniĭ nu pot deveni proprietarĭ pe imobile rurale, prin nicĭ unul din mjlócele, prin carĭ se póte dobêndi proprietatea, dupĕ codul nostru civil.

«Considerând, prin urmare, că streinul nu este privat, în principiu, de dreptul de a succede, art. 7 din Constituţiune 'ĭ ridică, însă, dreptul de a dobêndi proprietatea imobilelor rurale şi prin succesiune, căcĭ successiunea, fiind şi ea unul din modurile de dobândire ale proprietaţeĭ, arătate de codul civil, e coprinsă în termenul generic de care se serva art. 7 al Constituţiuneĭ.

«Considerând că, dacă s'ar distinge între dobândirea cu titlul universal şi dobândirea cu titlul particular, care singură ar fi în art. 7, s'ar introduce in acel articol o distincţiune pe care textul nu o face;

«Ca o asemenea distincţiune este contrarie şi spirituluĭ disposiţiuneĭ art. 7, căcĭ dacă numaĭ dobêndirea cu titlu particular ar fi coprinsă în art. 7, ar trebui să decidem ca streiniĭ pot deveni proprietarĭ pe imobile rurale şi prin testament, şi prin donaţiune şi *chiar prin vîndare*, când transmisiunea ar avea de obiect, nu un imobil particular, ci o universalitate de bunurĭ, in carĭ s'ar gasi coprinse şi imobile rurale, soluţiune care ar fi, de sigur, în oposiţiune cu scopul art. 7»[1].

---

1. Tot în acest sens, s'a pronunţat şi Tribunalul de Suceava (sentinţa din 7 Noembrie 1891, Dreptul No. 75, 1891) şi Curtea de Apel din Iaşĭ (decisia din 5 Decembre 1891, Dreptul No. 13, din 1892).

«Avênd în vedere, zice Curtea de Apel din Iaşĭ, secţiunea I, ca, dupe disposiţiunile art. 7, § V din Constituţiune, numaĭ Româniĭ sau ceĭ naturalisaţĭ românĭ, pot dobândi imobile ru-

www.dacoromanica.ro

Acésta opinie a starnit, în potriva ei, clamórea generală.

---

rale în România, deci streinii sunt incapabili de a dobândi asemenea imobile;

«Având în vedere, ca cuvêntul *a dobândi,* întrebuinţat de legiuitorul constituant, fiind generic, cuprinde tóte modurile de câştigarea proprietaţei, fára osebire, cu titlu oneros sau gratuit; că succesiunea, fie testamentara, fie ab-intestat, fiind, de asemenea, un mod de a câştiga proprietatea, conform art. 644 şi 645 Codul civil, este cuprinsa în dispositiunea art. 7 § V din Constituţiune:

«Avênd în vedere, ca, din desbaterile ce au urmat în Constituanta, cu ocasiunea votarei art. 7, resulta că primul proiect de redacţiune al acestui articol presentat Camerei, prevedea *că străinii nu pot în alt mod dobândi imobile rurale de cât prin moştenire ab-intestat,* ca acest proiect fiind respins, guvernul a propus un altul în care se prevedea ca *străinii nu vor putea dobîndi, sub veri-ce titlu ar fi, proprietăţi rurale, afară de vii, locuri saŭ case in oraşe:* acest proiect fiind trimis, din nou, în studiul secţiunilor, a devenit legea actuala din care s'a suprimat, însa, cuvintele *sub veri-ce titlu ar fi, şi afară de vii saŭ locuri de case în oraşe,* declarându-se tot atunci de raportorul legei, «ca modificaţiunile facute proiectului guvernului, n'a alterat nici spiritul, nici esenţa sa, şi ca dobândirea proprietaţeĭ rurale a ramas tot un drept politic». Prin urmare, resulta ca Constituanta, prin menţionatul articol, n'a permis streinilor de a dobândi imobile rurale prin moştenire, caci de ar fi voit acésta, ar fi declarat'o espres faţa cu respingerea primului proiect;

«Avênd în vedere, ca art. 7 din Constituţiune, deşi este sub titlul «Drepturile Românilor», totuşi diferitele sale dispositiuni, şi în specia cea din § V, nu este numai o declaraţiune de principiu, ci conţine, din contra, o restricţiune la modul de succesiune deja existent, şi, prin urmare, fiind o dispositiune negativa, nu necesitéza o alta dispositiune expresa pentru punerea ei în aplicare; ca, ast-fel fiind, prin acésta dispositiune s'a restrâns, în privinţa imobilelor rurale, nu numai dreptul de moştenire al streinilor, ci şi dreptul de a dispune ori-cine prin moştenire sau ori-ce alt mod de aceste imobile în favórea streinilor.

www.dacoromanica.ro

Acei, chiar, cari o profesă recunosc că ea este excesivă.

„Orĭ cât de aspră, a ḑis Dl. Adolf Cantacuzino, ar fi disposiţiunea art. 7 § 5, ea trebue aplicată cu bună credinţă (!?), până în ḑiua când starea economică a ţereĭ va permite legiuitorului se ştergă din Constituţiunea nóstră o disposiţiune care constitue un obstacol vexatoriŭ la libera circulaţiune a bunurilor şi aduce drepturilor streinilor o restricţiune excesivă, *neconciliabilă cu vechile tradiţiunĭ române"*.

Acésta opiniune se sprijină, unicamente, pe regula de interpretare: *«ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus»*.

Orĭ, noi am veḑut, ca acéstă regulă nu este, singură şi în tot-d'a-una, determinantă.

Că, din contră, o disposiţiune legală nu este aplicabilă la casurile pe cari textul seŭ pare, în adevĕr, că le coprinde, dar carĭ sunt excluse de spiritul seŭ; *cessante ratione legis, cessat ejus dispositio.* Că, dacă, în general, nu trebue să se restrânga o lege conceputǎ în termeni generalĭ, *este totuşĭ permis de a o face când aplicaţiunea sa, în tótă întinderea termenilor eĭ şi fară distincţiune întrec evident scopul seŭ, saŭ se găsesce în oposiţie manifestă cu motivul seŭ* [1].

Ori, tótă lumea este de acord pentru a recunósce, ceea-ce de alt-fel am dovedit în destul, că din desbaterile parlamentare nu resultă nici o lumină cu privire la chestiunea nóstră.

Că, în adevér, dupe immormîntarea în cartóne a proiectuluĭ D-lui Mârzescu, — care nici o-data nu a ajuns în discuţiune,— şi dupe respingerea proiectuluĭ

1. V. Aubry et Rau, citat maĭ sus, p. 48.

www.dacoromanica.ro

D-luí Conta, guvernul a propus propriul sĕú proiect.

Din discuţiunea urmată în jurul acestuia, nu resulta alte luminĭ de cât cele ce am împărtăşit deja.

Lumina adevĕrată, abondentă, ţişnesce, însă, cu strălucire, din zămislirea îndelung a reformeĭ art. 7, în comiţiile electorale, dar maĭ ales, din spinósa şi dificila luı pregătire de către autorul seu, D-l B. Boerescu.

Dar, maĭ întêiu de tóte, trebue să ne înţelegem: art. 7, revisuit, este el un pas înainte saú un pas inapoĭ, în desvoltarea nóstră culturală?

Europa, care ni l'a impus, a făcut, ea, acésta, pentru a ne sili să retrogradăm, orı, pentru a ne forţa sá mergem, maı departe, pe calea progresuluí, pe calea civilisaţiuneì?

Respunsul se impune. Am fost siliţı, ameninţaţı, chiar, cum am veḑut, cu o acţiune colectivă a marilor puterı, ca să păşim înainte, în sensul ideilor largı pe carĭ, spre onórea luı, acest mare secol le a produs.

Trecutul nostru, dreptul nostru anterior se ridică, dar, ca un zid, infranşisabil, peste care nicı interpretul, nicı judecătorul nu póte retrograda.

Şi dacă, în general, este permis unuĭ Stat să-şı dea orı-ce legiuire, fie ea cât de inică saŭ de barbară, nu'ı este permis, însă, ca, prin aceste legiuirí, el să violeze angajamentele sale internaţionale.

Onórea, demnitatea luí, linişte a luĭ externă, 'ĭ impun obligaţiunea de a îndeplini, cu lealitate, angajamentele luate.

Cu atât maĭ mare cuvint, nu póte fi permis interpretuluı şi judecătoruluĭ, ca, pe căĭ piezişe, prin subtilităţı juridice, să aducă atingere acestor legaturı internaţionale.

Că inserţiunea art. 7, în Constituţiunea nóstră, este resultatul uneĭ înţelegerí internaţionale, o dovedesce

www.dacoromanica.ro

întrégа luĭ istorie, o dovedesc cuvintele pronunțate în Cameră, de raportorul legeĭ, o dovedesc și discursurile d-luĭ B. Boerescu, Ministrul afacerilor streine.

«S'aŭ facut fel de fel de teoriĭ, zice D-l B. Boerescu în ședința Camereі, din 10 Septembrie 1879,[1]) căutând a demonstra că art. 44 nu ne impune nimic; D-l Vernescu a zis că chestiunea nu este *internațională*. Cum póte fi acésta, când e coprinsă într'un tractat internațional? D-l Vernescu a făcut o teorie, frumósă pentru o carte, dar periculósă în practica. D-sa a zis că Europa nu ne cere nimic; ne zice numaĭ: poftițí, Românі, dacă voițі, resolvațĭ chestiunea Evreilor.

«Dacă așa ar fi, D-sa nu ar da nimic, n'ar șterge nicі art. 7 și ar fi de părerea D-luĭ Conta. D-nii Conta, Tețcan și Blaremberg susțin că puterile nu vor interveni. Apoі așa e? D-l Blaremberg însușí a recunoscut ca puterile pot interveni pentru *umanitate. Voițĭ să provocăm o interpretare; voițĭ să se adune o conferință, spre a interpreta și a ne impune? Prudent este se ne expunem la acésta?*»

Cuvinte înțelepte, care, necontenit, trebue să resune la urechile nóstre.

Iar, în discursul sĕŭ, din 1 Octombre 1879[2], pentru a da un corp și maĭ tangibil asigurărilor, angajamentelor pe carі el le luase față de marile puterі, în misiunea sa, D-sa nu se sfiesce a zice, chiar: «*A fi onest și leal în politica sa este pentru guvernul român, nu numaĭ o cuviință, ce i se impune de morală, ci și o necesitate a posițiuneĭ sale, căcĭ suntem la începutul uneĭ ere nouĭ.* Pentru întêia óră, România are o politică națională, care se póte afirma în Europa. *Se dăm de la început acesteĭ politice o reputațiune de onesti-*

1. «Românul», din 12 Septembrie 1879.
2. «Românul», din 5. Oct. 1879.

www.dacoromanica.ro

tate și de lealitate. Să nu lăsăm a se presupune, macar, că, *într'o chestiune internațională, un guvern român ar fi capabil de a promite una și de a face alta»*.

Ori, cari erau angajamentele pe cari guvernul român, prin organul seu autorisat, prin Ministrul său de Externe, le luase față de Europa?

Le cunóscem, în de ajuns, din corespondența diplomatică a acestuia, publicată în cartea verde. presentată Corpurilor legiuitóre, în sesiunea anului 1880—1881, și raportată de noi, mai sus.

Să le reamintim pe scurt, pentru trebuințele discuțiunei:

In nota sa diplomatică din 11/23 Iulie 1879, către agenții săi, în care le comunică programul noului guvern. D-l Boerescu vorbesce *«de óre-cari restricțiuni pentru dobêndirea proprietăței rurale»*.

In acea, din 13/25 Iulie, D-sa asigură Europa că aceste restricțiuni *«nu ating nici un principiu de ordine exterioară»*.

In conversațiunea lui cu D-l de Radovitz, el nu vorbesce de cât de restricțiuni aduse dreptului de a cumpera imobile, la cari D-l de Radovitz îi respunde: cu aceste condițiuni, *dreptul de a cumpera* proprietăți rurale ar putea fi rataşat de drepturile politice».

Baronului Calice, D-sa îi esplică «motivele cari ne fac a introduce *restricțiuni pentru cumperarea* moșiilor de către streini».

La observațiunea Baronului d'Orczy, că temerile nóstre sunt exagerate, de óre ce Isdrailiții, nici în Ungaria nu aŭ *cumpĕrat* prea multe proprietăți, D-l Boerescu îi arată pericolul în care ne am găsi, când Evreii, creditori hipotecari, ar pune în vîndare moșiile hipotecate, acestea vor fi *«cumpĕrate cu prețuri de nimic»*.

Iar, în conversațiunea cu generalul Chanzy nu a spus

www.dacoromanica.ro

el, fără inconjur, scopul pe care 'l urmăreaŭ restricţiunile, de adus dreptuluĭ de a dobêndi imobile rurale?

Generalul Chanzy 'ĭ arătă trista sórtă a Arabuluĭ în Algeria, pe care Isdrailitul creditor 'l expropriază şi 'ĭ cumpĕră pământul.

«*Tocmaĭ acı e primejdia pe care voim s'o inlăturăm la noĭ*, esclamă din adâncul inimeĭ D-l Boerescu, *prin restricţiunile pe care voim să le aducem dreptuluĭ de a dobêndi imobile rurale*».

In fine, pe D-l de Radovitz, D-l Boerescu, il asigură că «*vom sci să nu exagerăm*» aceste restricţiunĭ.

Nici o dată, dar, la nicĭ un moment şi prin nicí o vorbă saú ver un act, guvernul român nu a manifestat intenţiunea de a bulversa tóte principiile fundamentale ale dreptului nostru public şi privat, ba, din contră, el a luat angajamentul, către Europa, de a nu aduce nici o atingere *principiilor de ordine exterioară*, de a nu exagera restricţiunile speciale, ce el avea să ia, cu privire la imobilele rurale.

Interpretaţiunea, extensivă dar, a art. 7 § 5, despre care vorbim, violează în mod făţiş angajamentele nóstre internaţionale; ea este un pas îndărăt, de óre-ce ea creează incapacităţi şi deşeanţe, cari nicĭ odată nu aŭ existat în legislaţiunea nóstră şi cari aŭ făcut ruşinea veacurilor trecute.

Aceea-ce nimenì nu a îndrăsnit, nu să facă, dar nicĭ se gândéscă pe faţă, voim sá realisăm pe cale piezişă; voim să introducem, in mod indirect, pe sub ascuns, şi dreptul de alibinagiu şi dreptul de confiscaţiune,—instituţiunile, cele maĭ odióse.

D-l Zenide a spus'o în mod franc: dacă printre moştenitorĭ se află şi un strein, el trebue depărtat ca incapabil; partea luí va fi deferită comoştenitoruluĭ român, şi in lipsa, şi a unuia şi a altuia, succesiunea, ca vacantă, va fi devolută Statului.

www.dacoromanica.ro

Ori, ce este dreptul de alibinagiu alt de cât acesta? Aşi putea, chiar, să zic, că noua condiţiune, creata, în acéstă opiniune, streinilor, este maĭ gravă, maĭ barbară, de cât însuşí dreptul de alibinagiu.

Intr'adevĕr, Regele nu exercita dreptul sĕŭ de alibinagiu, de cât în casul când streinul nu lăsa copii regnicolĭ. *Dacă, însă, existaŭ copiĭ regnicolĭ şi streinĭ, partagiul nu exclude pe ceĭ din urmă.*

Noţiunea de alibinagiu s'a lărgit, însă, cu timpul; ea a devenit de o aplicaţiune din ce în ce maĭ rară şi maĭ umană[1]. Căcĭ, dacă ne aducem aminte că nascerea, pe pămêntul strein, imprima, în acéstă epocă, copiluluĭ, *jure soli*, calitatea de regnicol, lesne putem vedea de ce rară aplicaţiune era acest drept, la finele seculuĭ trecut.

Aşa dar, în acéstă opiniune, în hipotesa când există un comoştenitor român, spoliaţiunea streinilor, confiscaţiunea, se face în profitul luı; iar, când nu există unul, ea se operă in beneficiul Statuluĭ. Cu chipul acesta chiar, concursul de moştenitori streinĭ şi românı, pe care dreptul de alibinagiu 'l permitea, dispare în specie.

Aveam, prin urmare, dreptul să zic, că acéstă spoliaţiune este maĭ largă, de cât însuşĭ dreptul de alibinagiu.

In zadar, dar, Curtea de apel din Bucurescĭ. S. I, în decisiunea sus citată, pretinde «că ast-fel înţeles, art. 7 conduce nu la o consficaţiune, ci la o simplă incapacitate, pe care pentru interese de ordină superióră, Constituţiunea a adaugat'o la alte incapacităţĭ, înscrise în codul civil».

Tot ast-fel era şi sub imperiul vechilor art. 726 şi 912, combinate cu art. 11, din codul frances, după cari capacitatea streinilor, de a culege o succesiune *ab in-*

---

1. v. Du conflit des lois, en matière de succession *ab intestat*, par N. Basilesco, p. 20. Paris, 1884.

www.dacoromanica.ro

testat sau testamentară, era subordonată reciprocităței internaționale.

Aceste texte de legi fură, însă, atât de riguros interpretate de jurisprudență, în cât, de ordinar, hereditatea era declarată caducă și devolută fiscului.

«In așia chip, zice D. Pasquale Fiore[1], că dacă confiscațiunea directă nu era autorisată, ca în dreptul de alibinagiu, se ajungea la confiscațiunea indirectă, prin aplicațiunea acestor articole.»

Ce importă, în adever, mijlócele; scopul, ținta finală, ea va da caracterul acțiunei nóstre!

Ce importă, că instanțele judecătorescĭ denumesc actul de spoliațiune: incapacitate saŭ drept de alibinagiu dacă, în fapt, resultatul este acelașĭ!

Plus est in re, quam in verbis!

Acea-ce noĭ vedem, acea-ce publicul și orĭ-care om de simț vede, este că, pe de o parte, legea mĕ chiamă la o succesiune, iar, pe de altă parte, că tot ea me despóe.

Cu drept cuvênt, dar, legea din 14 Iulie 1819 în Francia, s'a intitulat: «*Lege relativă la abolițiunea dreptuluĭ de alibinagiu și de detracțiune.*»

Iată, resultatul interpretațiunei largĭ și absolute, dată art. 7 § 5. Ea violéză spiritul legei, ea violéză angajamentele nóstre internaționale, ea, în fine, pune în aplicațiune instituțiuni odióse, pe carí secolul nostru le a condamnat.

Dar, acéstă interpretațiune nu este nicí juridica; caci, prima datorie a interpretului este de a concilia între dènsele, dispozițiunile contradictoriĭ ale legeĭ, sau din diferitele legĭ, și să le găséscă, la fie-care din ele, o aplicațiune, conformă spirituluĭ ei.

1. *V. Pasquale Fiore, Droit international privé*, traduit par Pradier-Fodéré, Paris, 1875, p. 592.

www.dacoromanica.ro

Am vedut, în adever, din expunerile precedente, că, cu tóte discuţiunile şi propositiunile preurmate, Camerile legiuitóre, carı, conform art. 129 din constitutiune, aú ordonat revisuirea, nu au autorisat sa se revizuiască de cât art. 7. Tóte cele-l-alte dispositiunı din Constituţiune aŭ remas şi sunt în picióre.

Şi, să nu se zică că art. 7 le-a putut modifica orı abroga, implicitamente, căcï, dacă constituantul nu a putut'o face expres, pe faţă, cum ar fi putut el, să o facă indirect?

Revisuirea Constituţiunei, modificarea orı careia din dispoziţiunile eı, constitue un act solemn, adstrâns la anumite forme. (art. 129).

Competenţa Camerilor de revisuire este mărginită, în mod enumerativ, numai la acele dispositiunï, carï 'í aŭ fost, expres, deferite de camerile precedente.

Chiar, dacă am presupune, că Camerile ar fi voit să revizuiască şi alte texte, ele ar fi fost incompetente să o facă; actul lor ar fi fost nul şi neavenit.

Cu atât maı mare cuvînt, o asemení inducţiune nu se póte face, cu cât nimic din tóte actele lor nu ne autoriză să o zicem.

Orí, printre aceste dispositiunï, sunt doue fundamentale; ele ating, nu numai ordinea interióră, dar, încă şi *ordinea exterióră*, bunele nóstre raporturı internaţionale.

Acestea sunt:

Art. 11. «Toţı streinii aflătorı pe pământul Românieï se bucură de protecţiunea, dată de legï persónelor şi averilor în genere».

Art. 17. «Nici o lege nu póte înfiinţa pedépsa confiscăreï averilor».

Rupênd restricţiunile, puse de art. 11 din Codul civil frances,—cu larga şi generósa ospitalitate, care, în tot-d'a-una, a caracterisat ţara acésta,—Constituţiunea

www.dacoromanica.ro

română conviă pe toţĭ streiniĭ la o egală protecţiune a persónelor şi averilor lor, fără să se preocupe, dacă şi Româniĭ vór avea acelaş tratament în ţara lor.

Orĭ, de sigur, că nu este a protege, în mod egal, averile streinilor, când, prin incapacităţĭ arbitrare, facem ca ele să mérgă acolo, unde eĭ nu aŭ voit; ba încă, când, prin ele se înavuţeşte Statul, în paguba moştenitorilor legitimĭ, orĭ testamentarĭ, carĭ, de cele maĭ multe orĭ, vor fi înşişĭ copiĭ legitimĭ aĭ acestuia.

Atributul essenţial al dreptuluĭ de proprietate, fără de care el nicĭ nu se concepe, este de sigur acela «ce are cine-va de a se bucura şi a dispune de un lucru, în mod exclusiv şi absolut, în limitele determinate de lege», (art. 480 Codul Civil).

Nu există doue felurĭ de drepturĭ de proprietate, unul pentru străinĭ şi altul pentru Românĭ. Legea nu póte crea incapacitaţĭ în persóna streinilor, cu privire la dreptul lor de a se bucura şi a dispune de un lucru, ce le aparţine, din causă că eĭ sunt streinĭ.

Principiul celeĭ maĭ perfecte egalităţĭ, între Românĭ şi streinĭ, fiind consacrat de art. 11 din Constituţiune, orĭ ce atingere adusă luĭ este inadmisibilă.

Ea este inadmisibilă, pentru că ea ar viola, cum am vĕdut, principiĭ de ordine exterióră, principiĭ pe carĭ guvernul Român, prin organul Ministruluĭ sĕu de afacerĭ streine, s'a angajat formal a le respecta[1].

«Să stabilim, dice D-l B Boerescu, în şedinţa Camereĭ din 1 Octombre 1879, («Românul» din 5 Octombre 1879), ca dogmă între noĭ, de orĭ-ce partid am fi, că guvernul ţereĭ nóstre, în noua sferă ce se deschide activităţeĭ sale, trebue să aibă o politică *onestă şi lealā* şi că Eu-

---

1. V. nota acestuia din 13/25 Iulie 1879, în *Cartea verde*, citată, p. 74.

www.dacoromanica.ro

ropa póte compta pe lealitatea unuĭ guvern român, fie el de orĭ-ce partid».

Acea ce este o datorie de onestitate şi de lealitate pentru guvern, este de sigur şi pentru judecător, organul luı, organul ţereĭ.

Nu este, în adever, nicı leal, nicĭ cinstit, ca pe de o parte, să conviăm pe streinĭ la noı, făgăduindu-le o absolută protecţiune a avereı şi persónelor lor, iar pe de alta, la mórtea lor, să despuiăm pe moştenitoriĭ lor.

Cu drept cuvînt, dar, un inalt magistrat, vorbind de chestiunea nóstră, a putut zice, că numaı interpretarea, care recunósce dreptul streınuluĭ de a moșteni, este singură legală şi *cinstită*[1].

In fine, confiscaţiunea averilor, fiind proscrisă, în modul cel maı absolut şi expresiv, prın art. 17 din Constituţiune, şi aplicaţiunea art. 7 § 5, în acéstă opiniune, ducênd direct la dênsa, trebue negreşit ca ea să fie respinsă.

Confiscaţiunea este, în adever, o instituţiune odiósă care isbeşte, de cele maı multe orı, nu numaı în culpabil, dar şi în inocenţĭ, în copiĭ şi în rudele acestuia; de aceia, tóte ţerile civilisate aŭ abrogat'o, fie ca pedépsă principală, fie ca pedépsă accesorie.

Şi voim, noı, la finele acestuı secol, se o reintroducem în mod pieziş? Să lovim, cu dênsa, pe nisce ómenı, a căror vină nu este alta de căt, că eı au priimit ospitalitatea, ce le o am oferit?

Monstruositatea consecinţeı indică greşéla opiniuneı, ce examinăm

Violéză, decı, principiele de drept, Curtea de Apel din Bucurescı, secţia I, când în decisiunea citată zice: «că nu

1. G. P. Petrescu, Consilier la Inaltă Curte de Casaţiune. *Studiĭ asupra persónelor civile*, etc., p. 173

www.dacoromanica.ro

aparține judecătorului să înlăture o dispositiune formală de lege, pentru cuvîntul că aplicațiunea ei ar avea consecințe prea rigurόse»,

Căci, tocmai din apreciarea consecinților va isvorì adeveratul înțeles al legei; nu trebuie, în adever, să facem pe legiuitor să comită iniquități, carĭ nu au intrat în vederile lui, și să violeze dispositiuni fundamentale de drept positiv, numai prin faptul, că el nu a fost fericit în alegerea expresiunilor, ce el a intrebuințat.

Este, în adevĕr, permis interpretului să restrângă aplicațiunea legei, când acésta întrece scopul urmărit de legiuitor [1].

Să mergem, însă, mai departe. Aplicațiunea, generala și absolută, a formulei art. 7 § 5, póte conduce și la alte consecințe, tot atât de grave.

De exemplu: principiul egalităței între copii este unul din acele principii fundamentale, cari au carecterisat cuceririle lumei moderne.

Ce se face, în hypotesa, când unul dintre copii, prin naturalisațiune sau casatorie, a devenit strein?

Opiniunea, ce examinăm, nu distinge: el va fi, dar, evins, pur și simplu, de comoștenitorii seĭ, români, dupĕ unii ca D-l. Zenide, etc. și Curtea de Apel, în decisia menționată, fāra despăgubire, iar dupe alții: C. G. Disescu [2], D. Popescu [3], Gr. Vulturescu [4], Degrea (Alexander) [5], etc. drept despagubire in bani.

Unele din instanțele nóstre judecătoresci, de asemenea, aŭ adoptat acéstă din urmă soluțiune; precum Tribunalul de Ilfov, secția I, sentința No. 264 din 16 Maiu

1. Aubry et Rau, t. I, p. 131.
2. „*Curs de Drept public român*“ vol. I, p. 514.
3. «Dreptul», 1886, No. 34; 36, 37 ;
4. «Dreptul». 1892, No. 29;
5. «Dreptul», 1886, No. 24. 32, 35 și 1896 No. 63.

www.dacoromanica.ro

1892, Curtea de Apel din Craiova, (tot în acésta afacere, Steriu[1].

Prima opiniune violéză pe fața, în mod brutal, principiul egalității între comoștenitori, favorisând pe cei români în detrimentul celor streini, iar cea de a doue violéză un alt principiŭ de drept, tot atât de fundamental, și anume, cel înscris în art. 736 Cod. Civ., dupe care, fie-care din coerezi póte cere partea lui în natura, în mobile saŭ imobile.

Ea mai violéză, încă, și principiul însuși al proprietați; căci din doue lucruri unul: ori prin succesiune, potrivit art. 644 C. Civ., am devenit proprietar, și atunci am drept la lucru, în natură, ori nu am devenit proprietar, și atunci valórea, care mi se dă, nu are nici o causa juridica.

Tóte aceste distincțiuni, pe cari unii. speriațĭ de iniquitatea aplicațiuneĭ literale a art. 7 § 5, le-au propus, sunt arbitrarii; ele nu sunt autorisate nici de textul, nici de spiritul legei.

Legiuitorul nu a făcut aceste distincțiuni, pentru că el nu s'a gândit la ele; este, dar, a'l face sa voiască aceea ce el nu a voit; a zice, acea ce el nu a zis.

Aceste sforțări, însa, din partea interpreților nu invederéză alt de cât adâncimea abisului, în cari ei au cădut și din care ei nu sciu, cum vor putea sa mai iasă [2].

---

1. Tot eu am avut onórea se pledez în acest proces; comoștenitorii eraŭ, însa, de acord ca imobilul să se vîndă, prin licitațiune publică, pentru a înlesni împarțirea, ast-fel că chestiunea partagiului în natură nu presenta interes și de aceia niciĭ nu am cerut'o.

2. Contradicțiunea și inconsecința devin și mai tangibile, când streinul este și succesor *ab intestat* și legatar universal.

Cum va concilia opiniunea, care admite pe succesorul *ab intestat* la succesiune,— fie că 'i dă imobilul în natură, fie ca 'ĭ dă valórea,— dar care refusa acest drept legataruluĭ uni-

www.dacoromanica.ro

Ele nici nu comportă discuţiune.

Este tréba legiuitoruluĭ,— iar nu a interpretuluĭ, a judecătoruluĭ, — să facă legea; repugnă principiuluĭ separaţiuneĭ puterilor, orĭ-ce immixiune a acestora în rolul şi missiunea celuĭ d'întêiu.

Orı, este a face legea, iar nu a o interpreta, când pretindı să restornĭ şi să înlocueştĭ, cu disposiţiunı nouı, disposiţiunı fundamentale de drept, ca acelea ce am examinat, până acum.

Dar, numaĭ aceste principiĭ, fundamentale în materie de succesiunı, le restórnă acéstă interpretaţiune extensivă?

Nu, am putea enumera tóte disposiţiunile nóstre de drept, cele maĭ esenţiale, disposiţiunı, al căror respect, legea 'l a impus sub pedépsa de nulitate, ca fiind de însă-şĭ esenţa ordineĭ sociale.

Me voiŭ mărgini însă, a releva, în special, maı ales pe acelea privitóre la *reservă* şi la *sesină*.

Intr'adever, ce este *reserva?*

«Liberalităţile, fie făcute prin acte între viĭ, fie făcute prin testament, *nu pot trece* peste jumătatea bunurilor dispunătoruluı, daca la mórte-ı lasă un copil; peste o

---

versal, concursul acestor două voccaţiunĭ contradictoriĭ, în una şi aceeaşĭ persónă?

Va primi ea, pe strein se culeagă în imobil o parte, acea de herede *ab intestat*, şi 'ĭ va refusa ea, restul pe care el 'l pretinde în calitate de legatar?

Orĭ, ordinea socială este ameninţată, şi atuncĭ, ea va suferi, chiar prin faptul ca streinul ar culege o parte, cât de mică, numaı, din imobil; orĭ ea, nu este ameninţată, şi atuncĭ nu există nicĭ o raţiune de a nu lăsa testamentuluĭ să producă plinul seŭ efect.

Ce, pericolul stă în titlul cu care streinul se presentă la succesiune, orĭ, în chiar posesiunea imobilului de către dênsul?

www.dacoromanica.ro

a treia parte, dacă lasă duoi copiĭ; peste a patra parte, dacă lasă treĭ saŭ maĭ mulţĭ copiĭ», (art. 841, c. civ.).

«Sunt coprinşĭ, în articolele precedente, sub nume de copiĭ, descendenţiĭ de orĭ-ce grad», (art. 842 c. civ.).

«Liberalităţile, prin acte între vii sau prin tetsament, nu pot trece peste jumătatea bunurilor, dacă, în lipsă de copiĭ, defunctul lasă tată şi mamă, sau numai pe unul dintr'înşiĭ. (art. 843 c. civ.)

Inainte de a vedea, motivele de înaltă ordine socială, carĭ aŭ hotărît pe legiuitor se menţină, în dreptul nostru, acéstă importantă instituţiune, trebue se cercetăm, în mod succint, originele eĭ.

Din acest examen va resulta, socot, un argument peremptoriu în contra opiniuneĭ, ce combatem.

Proprietate, succesiune, sunt instituţiuni, de origină antică.

Ele sunt azí, ast-fel, pentru că, ast-fel, le-am moştenit de la generaţiunile trecute; pentru că, în special, ast-fel, le-au făcut Grecii şi Romanii.

In zadar, scrutăm alte raţiuni; nicĭ una nu ne va da o explicaţiune mai plausibilă; spiritul modern este, încă, sclav al geniului antic; acesta a făcut forma, în care spiritul veacurilor trecute şi presente s'a modelat.

Ori, un fapt este constant, că, atât la Grecĭ cât şi la Romani, idea religiósa, imprimă patrimoniului familiei un îndoit caracter: acela de perpetuitate şi acela de indivisibilitate.

Precum cultul nu pere, cu mórtea omuluĭ, tot ast-fel şi patrimoniul lui, se continuă dupe mórtea luĭ.

Religiunea, însăşi, indică pe herede; acela, care este însărcinat să veghieze la cultul domestic, să faca sacrificiile zeilor penaţi, acela este, de drept, şi continuatorul patrimoniului, deţinătorul şi păditorul focului sacru.

La început, părintele de familie nu are nevoe şi nici

www.dacoromanica.ro

nu póte institui un herede. Fiul de familie cel maĭ în vêrstă, acela asupra căruia va cădea sarcina de a celebra şi de a veghia asupra cultuluí, este singurul *representant al* patrimoniuluĭ familial, unul şi indivisibil.

El, cum dic textele, *ipso jure heres existit ;* maĭ mult încă, el este *heres suus et necessarius ; volens, nolens*, el este şi rĕmâne moştenitor.

El, într'adevĕr, nu dobândeşte nimic, de la nimeni : el este *heres sui ipsius.*

Intre el şi tatăl seŭ, nu este nici donaţiune, nici legat, *nicĭ mutaţiune de proprietate;* ci pur şi simplu, o continuaţiune, *morte parentis continuatur dominium ;* ast-fel că, chiar tatăl sĕŭ în viaţă fiind, el era considerat ca coproprietar al agrului şi al casei domestice, *vivo quoque patre dominus existimatur* [1]).

«Pentru a ne face o adeverata idee, dice Fustel de Coulanges, [2]) de hereditatea la cei vechi, nu trebue să ne figurăm că averea trece dintr'o mână într'alta. Averea este imobilă, ca şi căminul sacru, ca şi mormêntul, de care ea este legată. Omul trece. Omul, pe mesură ce familia 'şi desfăşură generaţiunile sale, ajunge la momentul dat pentru a continua cultul şi a avea grijă de patrimoniŭ».

Iată, pentru ce, la Athena, testamentul a fost necunoscut, în mod absolut, pâna la Solon ; şi iată, de ce şi acesta nu 'l a permis, de cât acelora, ce mureau fără copii. Tot ast-fel, fu şi la Sparta, şi la Theba, şi la Corinth.

Cât pentru Roma, cu tóte ca legea celor XII table proclamă principiul : *Paterfamilias uti legassit super pecuniâ tutelâve suaæ rei, ita jus esto,* nu este, însă,

---

1. Digeste, Lib. XXXVIII, tit 16, 14; Institute, III, 1, 3 ; III, 9, 7 ; III, 19, 2.
2. V. *La cité antique,* p. 77, 1888.

www.dacoromanica.ro

maĭ puţin adevĕrat, că libertatea de a testa, la început, nu a existat de loc; iar, că maĭ târḑiŭ, sub imperiul legeĭ celor XII table, ea fu înconjurată de atarĭ marĭ garanţiĭ, că este maĭ mult de cât cert, că testamentul era un lucru rar, ba chiar, extraordinar.

Intr'adevĕr, din expresiunele ce maĭ sus am raportat, se vede lămurit, că ideea de coproprietate familială a existat, tot atât de adânc şi la Romanĭ ca şi la Grecĭ; dar acéstă idee s'a menţinut, încă, şi atuncı când ea, în fapt, nu maı cadra cu lucrul însuşı.

Ast-fel, fiul de familie, instituit de tatăl seŭ, continua încă, a fi numit *heres suus et necessarius*; prin nicı un mijloc, el nu se póte, *jure civili,* lepăda de succesiunea părinteluĭ seu, pentru că el este *heres sui ipsius.*

In al douilea rĕnd, de şi legea celor XII table recunósce tatăluı de familie dreptul de a testa, el, însă, nu o póte face de cât cu controlul şi aprobarea poporuluı, adunat în comiţiele sale curiate, sub preşedenţia Mareluı Pontif.

Interesa, în adever, ordinea publică, religiunea Statuluı, în cel maĭ înalt grad, ca cultul domestic al uneı familiı să nu se stingă, ca el să nu cadă în mânĭ netrebnice, de a 'l întreţine.

Când, maı târḑiŭ. ideea religiósă se slăbi, alte concepţiunĭ de ordine, tot atât de superióră, de un caracter maı modern, însă, 'şĭ făcură ḑiuă.

Dreptul civil, însu-şı, recunoscu, că facultatea ilimitata de a testa, acordată tatăluı de familie, viola atât anticul principiŭ al coproprietăţeı familiale, cât, şi maı ales, *officium pietatis*, obligaţiunile naturale, pe care un părinte le ia, când 'ĭ pune în lume, către copiiĭ sĕĭ.

Iată, origina *querelae inofficiosi testamenti.*

Testatorul va trebui, dar, pentru a nu vedea testamentul seŭ infirmat, să lase, *mortis causa,*—iar, nu prin acte între viĭ, — fie-căruĭ copil al sĕŭ, o a patra parte, din

www.dacoromanica.ro

aceea ce s'ar fi cuvenit acestuia, ca herede legitim; a-césta este *quarta legitimæ partis,* saŭ, pur şi simplu, *legitima*.

Justinian, însă, precisând, şi maĭ bine, ideia dominantă a acesteĭ instituţiunı, cere ca, pe de o parte, testatorul se lase a treia parte din patrimoniul seu, dacă numĕrul copiilor nu este maı mare de patru, jumătate, dacă eı sunt maĭ numeroşí; iar, pe de altă parte, ca acéstă porţiune din patrimoniul luĭ, se aparţină moştenitorilor seı,—nu, în calitate de instituiţı,—ci de *herezĭ legitimĭ*, (Novella 115, cap. 3 şi 4). El sancţionează acest drept al copiilor, printr'o *conditcio ex lege.* Cu alte cuvinte, conceptiunea primitivă a coproprietăţeı familiale reia din nou corp, pentru a se accentua, încă, şi maı mult, prin contopirea eı cu idee de coproprietate familială, atât de adânc săpată în instituţiunile germanice.

Dreptul cutumiar, într'adever, consacrase, şi el, o *reservă* de patru cincimı asupra bunurilor, zise propriı de succesiune.

Ce erau, însă, acestea ? Ele erau, zice Pothier[1] «succesiunıle străbunilor noştri sau a altor rude, cari ne au fost transmise prin succesiune sau prin verı un alt titlu echivalent succesiuneı».

Atât timp cât există descendenţı, aceştia exclud pe toţĭ ceı-l-alţí şi culeg întregul patrimoniu: *propres et acquêts: «Tant que la tige à souche, elle ne se fourche,.. Est-ce pas,* zice Loisel, *tant que la tige directe dure, la collatérale n'a pas lieu»*[2].

De îndată, însa, ce el nu lasă *d'hoirs de son corps,* (Cout. d'Orléans, art. 313), adică, în lipsă de descendenţı, origina bunurilor singură determină pe moştenitorı.

1. v. *Introduction générale aux coutumes*, chap. II, art. 3.

2. v. *Institutions coutumières*, liv. II, tit. V. règle 7, édition Dupin et Laboulaye.

www.dacoromanica.ro

Paterna paternis, materna maternis, iată regula de succesiune; bunurile succesorale,— zise proprii, — se întorc în familia, de unde au eşit.

Cutumele merg, însă, şi mai departe; singurul continuator al persónei defunctului, singurul seŭ herede legitim este ruda de sânge; de unde consecinţa: *Deus solus heredem facere potest, non homo. Institution d'héritier n'a point de lieu.*

Din tóte aceste dispoziţiunĭ resultă celebra institutiune a sesiuneĭ.

Heredele legitim, fiind considerat ca coproprietar al patrimoniului familial, *vivo quoque patre,* fu îmbrăcat cu acesta, din chiar momentul morţeĭ luı *de cujus*, şi acéstă *ipso jure*, fără scirea şi fără voinţa luı.

«Le mort saisit le vif. son hoire le plus proche, et habile à lui succeder.»

Dreptul intermediar, în Francia, a accentuat, încă şi maı mult, aceste principiĭ. Ast-fel, prin legea din 17 nivôse anul II, el definde *orĭ-căreĭ persóne* de a dispune de maı mult de a zecea parte din patrimoniul seŭ, când ea lasă descendenţĭ, şi, de a şasea parte, când ea nu lasă de cât colateralı.

In fine, codul civil frances a consacrat instituţiunea reserveı, prin art. 913; ıar, codul nostru prin art. 841, 842 şi 843, sus reproduse.

Fără a intra în discuţiunĭ, carĭ întrec cadrul studielor de faţă, trebue să recunóscem ca sistemul codului frances,—ca şi acela al codului nostru,—este o combinaţiune între cele doue sisteme: roman şi cutumiar.

De la cel d'ântâı, el a luat principiul că reserva este o parte din succesiunea *ab intestat ;* de la cel de al doilea, principiul că reserva trebue să consiste în însăşı bunurı hereditariĭ, *în plină proprietate*, libere de orı-ce sarcinĭ, condiţiunĭ saŭ restricţiunı, relative la devolu-

www.dacoromanica.ro

ţiunea, partagiul, administraţinnea saŭ disposiţiunea bunurilor ce o compun.

Dar, legiuitorul român consacrând prin art. 841 şi 843 *reserva* descendenţilor şi a ascendenţilor, iar prin art. 653, îmbrăcându-ĭ cu succesiunea luĭ *de cajus*, *ipso jure*, nu aduce, şi el, un omagiu anticuluĭ principiŭ al coproprietăţeĭ familiale? Nu 'l recunósce, el, printr'acésta, chiar?

Idea şi cuvintele de *reservă*, de *herezĭ reservatarĭ*, de *porţiune disponibilă*, de *sesină* saŭ posesiune, de drept, a succesiuneĭ, nu indică ele, cu suficienţă, că aci nu e vorba de un drept, noŭ dobândit, în care succesorul intră, pentru întâia óră, prin mórtea luĭ *de cujus*, ci, de un drept preexistent, înăscut în persóna lui, astfel, că el nu dobândesce nimic, ci ia pur şi simplu, în mâna lui, exerciţiul unuĭ drept, care fusese suspendat prin presenţa altuĭ membru al familieĭ, preferabil lui.

Considerate, din acest punct de vedere, instituţiunile reserveĭ şi sesineĭ, cum se conciliază ele cu opiniunea care susţine că herezii streinĭ, de ori-ce grad, descendenţĭ saŭ ascendenţĭ, orĭ collaterali, nu pot culege bunurile imobiliare rurale, aflate în patrimoniul lui *de cujus?*

Dar, acéstă teorie consacră o adevĕrată despuiere, cel puţin, atuncĭ când este vorba de herezĭ reservatarĭ, fiind dat, că aceştia, în basa principielor de drept, ce am stabilit, nu dobândesc, prin succesiune, nicĭ un drept noŭ, ci iaŭ, pur şi simplu, exerciţiul aceluia ce'l aŭ avut deja.

Cea-ce confirmă, în fine, acéstă doctrină, este şi principiul înscris, în art. 700. Cod. Civil, după care facultatea de a accepta sau de a se lepăda de o succesiune, se prescrie prin acelaşi timp, ce se cere pentru prescripţiunea, cea maĭ lungă, a dreptuluĭ imobiliar,

www.dacoromanica.ro

şi care principiu, după opiniunea mea, trebue înţeles, ast-fel: facultatea, de a se lepăda de o succesiune, se prescrie, prin 30 de anı, în privirea herezilor, carı aŭ posesiunea de drept a succesiunei; şi, vice-versa, facultatea, de a o accepta, să prescrie, prin acelaşĭ timp, pentru aceĭ ce nu aŭ acéstă posesiune; de unde, ceı d'întâiŭ rămân herezĭ; iar ceı de al doilea, remân streinĭ de succesiune, şi acésta, pentru uniĭ şi pentru alţiĭ, fără scirea şi voinţa lor.

Putea legiuitorul zice, în mod maĭ categoric, că heredele reservatar nu dobândeşte nicĭ un drept nou, şi că el nu face, de cât se iee, în mână, un drept, ce deja 'ı aparţinea?

Orı carí ar fi, însă, originile de drept ale reserveı, raţiunile pentru carı legiuitorul a menţinut'o, în dreptul nostru, sunt de o ordine atât de superióră, în cât nimăruı nu 'í este permis, nicı direct, nicı indirect, să sdruncine temeliile, pe carĭ ea este aşeḑată.

«Reserva se justifică, ḑice D-l Ernest Glasson [1], prin necesitatea de a asigura familiei o existenţă sigură şi o organisaţiune, conformă legeí naturale. Ea este una din condiţiunile naturale ale familieĭ. Acésta nu póte exista fără proprietatea individuală şi fără reservă: supresiunea proprietăţeĭ ar face família imposibilă; reserva 'í asigură perpetuitatea.

«Este nu numaí un drept, dar şi o datorie, pentru tată de a se continua în persóna copiilor seı: existenţa familieı este numaĭ cu acest preţ. Dacă părinţiĭ ar putea să abandone, dupĕ mórtea lor, pe copiiĭ lor la tóte întêmplările vieţeí, familia ar fi ameninţată în existenţa eı. Părinţiĭ nu aŭ maı mult drept de a desmoşteni pe

1. V. *Eléments du droit français, considéré dans ses rapports avec le droit naturel et l'Economie politique*, t. I, No. 182.

www.dacoromanica.ro

copiii lor, de cât nu au de a le relua sângele şi numele lor. Este o datorie, pentru eĭ, de a lăsa copiilor lor, cel puţin o parte din averea lor; *societatea însăşĭ este interesată la respectul acestuĭ drept, de óre-ce este vorba de existenţa familiilor*; iată, pentru ce legea nóstră a creat reserva, adică o porţiune de bunurĭ, de carı testatorul (donatorul) nu póte dispune prin testament (saŭ donaţiune) în detrimentul descendenţilor şi ascendenţilor sĕı. Două drepturı sunt în conflict: acela al testatoruluı de a dispune de patrimoniul sèŭ, în modul cel maĭ absolut; acela al copiilor, al familieĭ şi al societăţeĭ.

«Familia, în mesura acestuĭ cuvênt, îmbrăţişéză trecutul, presentul şi viitorul; fie-care generaţiune nu este de cât o tréptă adăogată la cele precedente, profitând de tradiţiunile acelora carı nu maı sunt, şi însărcinată de a le transmite generaţiunilor viitóre, onorând pe strabunı şi onorată de copiii seı, constituind, ast-fel, în Stat, forţa cea maı capabilă de a resista relelor pasiuní.

«*Adeverata familie, familia fondată pe dreptul natural, admite egalitatea între copiĭ: reserva asigură, într'o óre-care mĕsură, acéstă egalitate*».

La rândul seu, «egalitatea a intrat în familie, ca şi în viaţa politică; ea nu va maı eşi. Graţie acestuı regim, numerul proprietarilor devine considerabil, proprietatea desvoltă spiritul de ordine, de autoritate şi de respectul legeı. Intr'o naţiune, ast-fel organisată, demagogia va putea să ia puterea prin surprindere, dar ea nu va forma de cât o minoritate turbulentă. Astă-ḑı, ţăranul este fórte doritor de a poseda un colţ de pămênt; el 'l cultivă cu iubire; 'l póte cine-va rătăci în chestiunile politice, dar, în ziua când i se va vorbi de comunism, interesul seu va fi pentru societate o garanţie de siguranţă».

www.dacoromanica.ro

Tot ast-fel şi D-l Demolombe[1]: «*Interesul general al societăţeĭ cere, de asemenĭ, ca legislatorul* se intervină, pentru a reglementa exerciţiul facultăţeı de a dispune cu tîtlu gratuit.

«Importă, de sigur, buneĭ armonii a Statuluĭ, ca legisiatorul se favorise expansiunea liberă a sentimentelor de liberalitate, cari sunt atât de proprii a cimenta unirea şi concordia între cetăţenĭ Acéstă consideraţiune are valórea eĭ, fără îndoială, dar, ea nu este aci singură şi, maı puţin încă, cea maĭ importantă. Trebue, chiar, se recunóscem că tendinţa legislaţiuneı nóstre francese *(şi scim că acésta este şi acea a legislaţiuneĭ nóstre române),* la tóte epocile, pare a fi fost se restrângă maĭ mult de cât se întindă facultatea de a dispune cu titlu gratuit ; donaţiunile au fost considerate *ca de drept strict, prejudiţiabile familielor, şi cărora, pentru acest cuvînt, nu li se dă extensiune* (Eusèbe de Laurière, *Inst. cout. de Loisel*, liv. IV, *lit. IV, princ.*)

«Pentru a preveni, dar, excesele şi abaterile, legislatorul avea datoria, din punct de vedere social, de a regula facultatea de a dispune cu titlu gratuit.

«Trebuia, maı întâı, se impedice ca ea se nu devină în mâinile dispunatorilor o armă, de temut, contra principielor politice ale Statuluı şi contra baselor însăşı, pe carı repausă constituţiunea sa.

«De unde regulĭ asupra substituţiunilor, adică, cu privire la o specie de disposiţiunı, cari ar face se renască, in familiĭ, privilegiile masculinităţeı şi primogenităreı, *în detrimentul acestuĭ mare principiu de egalitate, care este astăzĭ fundamentul neclintibil al sistemuluĭ nostru de succesiunĭ.*

«Tot de acest interes politic şi social, ţine şi instituţiunea *reservelor*; da, este prea adeverat, că reserva

---

1. v, *Demolombe, Cours du Code Napoléon*, t, 18, No. 7, p. 7.

www.dacoromanica.ro

a fost stabilită în interesul particular al acelor rude cărora ea este atribuită ; *dar, dintr'un punct de vedere maĭ înalt, ea apare ca o instituţiune de interes general, al căruĭ scop este de a menţine, tot-d'a-una, într'o măsură cuviinciósă, transmisiunea succesorală a bunurilor, care este mijlocul cel energic al conservaţiuneĭ familielor şi, prin urmare, al conservaţiuneĭ întregeĭ societăţĭ, ea însăşĭ».*

Ast-fel fiind, dar, instituţiunea reservei apărând în dreptul nostru, ca o garanţie socială, a perpetuăreĭ familieĭ şi a respectuluĭ mareluĭ principiŭ de egalitate, ce trebue să domnească între moştenitorĭ, în virtutea principiuluĭ de drept că legile, carĭ interesă ordinea socială şi politică, guvernă tóte persónele şi tóte bunurile aflătóre pe pămêntul Românieĭ, streinii sunt supuşĭ, şi aŭ dreptul, să invóce disposiţiunile legilor nóstre, cu privire la aceste instituţiunĭ.

Importă, într'adevĕr, în cel maĭ înalt grad, atât ordineĭ nóstre politice, cât şi ordineĭ nóstre sociale, ca, pe pămêntul Românieĭ, aceste marĭ principiĭ să fie de o potrivă de toţĭ,—fără dinstincţiune,—observate ; orĭ-ce înfrângere a lor, orí-ce abatere de la ele, constitue o adevĕrată anarhie politică şi socială.

Orĭ, prin interpretaţiunea extensivă, dată art. 7 § 5, acéstă anarhie este ineluctabilă.

Declarând incapabil pe succesorul strein de a dobândi partea sa de succesiune, în imobilele rurale succesorale, dreptul luĭ de reservă este făcut ilusoriu.

Intr'adevĕr, cum se va calcula reserva ? Fi-vor aceste imobile coprinse în masa succesorală, pentru calculul reserveĭ ? Putea-va succesorul cere reducţiunea donaţiunilor, avênd de object imobile rurale, când, printr'însele, reserva luĭ a fost violată ? etc.

Tóte chestiunĭ, pe carĭ interpretaţiunea extensivă, care tăgăduește strĕinuluĭ dreptul de a dobândi imobile

www.dacoromanica.ro

rurale, *omni modo*, nu le póte resolva, de cât resvrătindu-se în contra tutulor acestor principiĭ fundamentale, de ordine politică şi socială.

Ea va fi, dar, nevoită să tăgăduiască reservataruluĭ strĕin dreptul de a coprinde, în calculul maseĭ succesorale, imobilele rurale; ea 'i va nega orı-ce acţiune în reducţiune, în contra liberalităţilor, purtând asupra unor atarı bunurĭ, când ele exced cotitatea disponibilă; şi din contra, ea va recunóşte tóte aceste drepturı, în favórea reservatarului român.

Inquitatea este flagrantă; dar, şi violaţinnea atât a principiuluı egalităţeĭ între herezı, cât şi a principiuluĭ reserveı, cât, în fine, şi a mareluĭ principiŭ, înscris în art. 11 din Constituţiune, care pune pe streinı, de o potrivă cu Românii sub protecţiunea legilor române, nu este maı puţin flagrantă.

Tot acelaşı lucru, 'l putem ḑice şi despre raport, şi despre revocaţiunea donaţiunilor pentru nascere de copiı, în urma efectuăreı liberalităţĭ.

Succesorul strĕin putea-va, el, să oblige la raport pe cosuccesorul sĕu român, când el a primit, în donaţiune, un imobil rural? Cum se va efectua acest raport?

Copilul strĕinuluĭ putea-va, el, să oblige la restituţiune pe donatarul român, care a primit în donaţiune un imobil rural, de la părinţiı luĭ înaintea nasceriĭ sale?

Nu, în opiniunea ce criticăm, căcĭ ar fi să se recunóscă streinuluĭ un drept de proprietate asupra acestor imobile, drept pe care acéstă opiniune 'i 'l tăgădueşte, în mod absolut, precum am văzut.

Acestea sunt, însă, disposiţiunı de ordine publică, la carĭ nimenı nu póte deroga. Cum, dar, printr'o simplă interpretatiune a unuı alt text de lege, le vom putea noĭ infirma pe tóte?

www.dacoromanica.ro

Şi tot ast-fel, şi cu chestiunea de a se sci, cum se vor suporta datoriele succesiuneĭ, pentru care parte şi porţiune va fi ţinut, de ele, succesorul strĕin, exclus de la succesiunea imobilelor rurale?

In fine, theoria acésta nu ne lasă măcar nici consolaţiunea de a asista la partagiul uneĭ atarĭ succesiunĭ, în speranţa, că póte aceste imobile vor cădea în lotul unuĭ succesor român, care, conform principiuluí că partagiul este declarativ, iar nu translativ de proprietate (art. 786 cod. civ.), ar fi considerat a le fi moştenit, singur şi direct, de la *de cujas.*

Nu, caci o asemenea îngăduială ar implica, de sigur, în sine recunóşterea însa-şi a dreptuluĭ nostru de proprietar, sub condiţiune resolutorie; ceea ce, negreşit, in acest sistem, este inadmisibil.

Pentru a scăpa de tóte aceste anomaliĭ, înconsecinţe şi flagrante violaţiuni de lege, alţíi aŭ propus să excludem, din cercul de aplicaţiune al art. 7 § 5, succesiunile *ab intestat*, dar să menţinem, sub lovitura lui, tóte cele l'alte moduri de dobândire a proprietaţii, enumĕrate în art. 644 şi 645 C. civ, sprijinind acéstă opiniune pe pretinsul fapt, că aquisiţiunile, prin succesiunile *ab intestat*, derivă din voinţa însăşi a legiuitorului, pe când cele-l-alte, prin testamente, donaţiuní, convenţiunĭ, etc., decurg din faptul omului.

Să constatăm, maĭ întâiŭ, că şi acéstă dinstincţiune, textul legeĭ nu o face; ea este, dar, arbitrariă.

Ce deosebire este, însă, între succesiunile *ab-intestat* şi cele testamentariĭ? Logic şi juridic nici una; aşiŭ putea, chiar, zice, că dacă admiţĭ pe strein se succede *ab intestat*, este un *a fortiorĭ* a'l primi să succede testamentar.

Ce este, în adevĕr,—în sistemul Coduluĭ nostru, *ab-*

www.dacoromanica.ro

stracțiune făcênd de reservă,—succesiunea *ab intestat*, alt de cât testamentul presumt al lui *de cujus?* Legea, nu chiamă ea pe succesorii de sânge, de cât numaï după ce ea s'a asigurat, de lipsa succesorilor testamentari?

Şi, în fine, unele şi altele, şi *succesiunile ab intestat—hoc sensu*—şi succesiunile testamentarii, sunt ele alt-ceva de cât consecința dreptului de proprietate, cel mai sacru între tóte?

«Dacă se recunósce omuluï dreptul de proprietate, zice, în adevĕr, D-l Ernest Glasson [1], trebue să 'i permitem *să 'şi alégă pe moştenitoriï, cari, după mórtea luï, vor profita de bunurile luï.* Dreptul de a testa nu este de cât o consecință a dreptului de a dispune de lucrul seŭ. Dacă 'mi permiţi sa vând ceia ce îmi aparţine, trebue asemenea în mod logic, să me autorizi a dispune prin testament. Demonstraţiunea este simplă: acela care are dreptul de a vinde poate asemenea să dăruiască, căcï dăruind, el se mulţumesce a renunța la equivalentul valorei lucrului seu. Donatorul are dreptul de a subordona liberalitaţile sale, la ori care restricțiunï, cum, de exemplu, în loc de a înstraina complectamente imobilul dăruit, de a 'şi reserva usufructul în timpul vieţei lui; cine póte maï mult, póte şi maï puţin. Eï bine, în legislaţiune, dacă punem la o parte subtilităţile juriconsulţilor, trebue să recunóscem că donaţiunea cu reservă de usufruct nu diferă de loc de testament. Liberalitatea testamentară este, din contră, maï puţin gravă, încă, de cât donaţiunea cu usufruct, de óre-ce testatorul este tot-de-una stapân de a re-

1. Ernest Glasson, *Eléments du droit français, considéré dans ses rapports avec la morale et le droit naturel*, *t. I*, pag. 451 şi ur.

www.dacoromanica.ro

voca testamentul sĕŭ, până la moartea luĭ, şi conservă, ast-fel, libera disposiţiune a bunurilor sale».

Şi maĭ departe, vorbind de *spiritul Coduluĭ Civil*, D-l Glasson adaogă: «A asigura perpetuitatea bunurilor în familiĭ, *substituind regimul egalităţeĭ, aceluia al privilegiuluĭ*, iată care a fost scopul legiuitoruluĭ actual, când el a organisat succesiunea.

«*Succesiunea* este testamentară sau *ab-intestat*, dupe cum defunctul, a murit cu saŭ fără testament. In succesiunea testamentară, legiuitorul a trebuit să ţină compt de dreptul proprietaruluĭ, de a dispune de bunurile sale, urmând libera luĭ voinţă, şi de datoria luĭ de a asigura familiei luĭ, în interesul chiar al societăţeĭ, perpetuitatea şi securitatea. *De acolo, libertatea testamentară, limitată prin reservă.* In succesiunile *ab intestat*, el s'a ataşat a atribui bunurile, maĭ întêiŭ rudelor celor maĭ apropiate, apoĭ, celor maĭ depărtate, *urmând ordinea probabilă a afecţiunilor defunctuluĭ*: succesiunea *ab intestat nu trebue să fie*, în adevĕr, *de cât un testament presumat*. Legea chiamă la succesiune, *pe uniĭ în lipsa celor-l-alţĭ,* pe tóte rudele legitime ale defunctuluĭ, până la al doĭ-spre-ḑecelea grad: aceştia aŭ primit calitatea de hereḑĭ legitimĭ.

«Fie-care din noĭ póte să deróge la ordinea succesorală stabilită de lege, făcênd un testament, cu condiţiune numaĭ sa respecte drepturile reservatarilor, adecă al ascendenţilor şi descendenţilor. *Testamentul este*, dar, prima succesiune; ***succesiunea*** ab-intestat ***nu trebue să ocupe de cât al douilea rang***».

O altă objecţiune, tot atât fundamentală, însă, putem adresa cu drept cuvînt, opiniuneĭ ce criticăm: succesiunile *ab-intestat*, succesiunile testamentariĭ, — înţeleg instituţiunile de herede,—sunt modurĭ de aquisiţiune, *in universum jus*.

www.dacoromanica.ro

Acea ce dobândeşte, aci, heredele nu sunt imobilele aflate în patrimoniul defunctuluĭ, —*ut singulas res*,—ci patrimoniul însuşĭ al acestuia; el culege pe cele d'întâiŭ, pentru că el îmbracă pe cel de al douilea.

Numaĭ o noţiune puţin clara, asupra idei de patrimoniŭ şi asupra modului de transmisiune al acestuia, a putut să conducă la un resultat[1] contrariu.

«Patrimoniul, dic Aubry et Rau[2] este totalitatea (*l'ensemble*) bunurilor uneĭ persóne, considerată ca formând o universalitate de bunuri.

«Ideea de patrimoniu se deduce direct din aceea a personalităţeı. Ori-care ar fi varietatea objectelor asupra cărora omul póte avea drepturı de exercitat, orı-care ar fi diversitatea natureı lor constitutive, aceste objecte, atât cât ele formeză materie de drepturı ale uneĭ persóne determinate, sunt supuse liberuluı arbitru al uneı şi singure voinţe, acţiuneı uneĭ şi singure puterı juridice; ele constituesc prin acésta chiar, un tot juridic (*universum jus*).

«Patrimoniul fiind de natură pur intelectuală, elementele, din carĭ el se compune, trebue să ia aceleaşĭ caracter. Objectele exterióre, asupra cărora pórtă drepturile uneı persóne, nu formeaza de loc părţĭ integrante a patrimoniuluı sĕu, în ele însăşı şı sub raportul natureı lor constitutive, dar cu titlul de *bunurĭ* şi sub

1. Acéstă invinuire se póte aduce, cu drept cuvênt, Curţeĭ de Apel din Iaşĭ, care în decisiunea sus indicată la p. 78, dă următorul considerant:

«Că ast-fel'fiind, fie că s'ar cere intrarea în posesiune a uneĭ universalităţĭ de bunurĭ, în care s'ar cuprinde şi imobile rurale, fie că s'ar cere intrarea în posesiune a uneĭ succesiunĭ compusă numaĭ din imobile rurale, ca în speciă, în orĭ-ce cas, justiţia e datóre a esamina dăca cel ce transmite acest drept póte fi autorisat la acésta, şi dacă celuia ce i se deferă póte saŭ nu după lege, a'l dobândi».

2. Aubry et Rau, op. cit. t. VI, p. 229 şi ur. § 573.

www.dacoromanica.ro

raportul utilităţeı, pe carı ele sunt susceptibile de a o procura. *In acéstă calitate ele se reduc tóte la ideea comună de valóre pecuniară».*

Din aceste premise, decurge:

1⁰) Că orĭ-ce om, prin faptul că el există, are necesarmente un patrimoniu, chiar atuncĭ când el nu ar poseda, actualmente, nimic [1].

2⁰) Că patrimoniul este unul şi indivisibil, ca personalitatea însăşĭ a omuluĭ, în acest sens, că el nu este divisibil în părţĭ materiale sau de cantitate, şi nicĭ nu este susceptibil, din causa unităţeĭ persóneĭ, de a se împărţı în maı multe personalităţı juridice, distincte unele de altele.

Tot ast-fel, repugnă raţiuneĭ însăşı de a fi a patrimoniuluı, ale căruı elemente sunt pur intelectuale, de a suferi verı-o divisiune care nu ar repausa de cât pe calităţile naturale a objectelor într'însul coprinse [2].

3⁰) Elementele, din carı se compune un patrimoniu, prin aceea că ele se reduc tóte, în calitate de bunurı, la ideea comună de o valóre pecuniară, iaŭ unele faţă de altele caracterul lucrurilor fongibile, carı se pot înlocui unele cu altele.

Prin mórtea persóneı, patrimoniul nu perde caracterul seu de universalitate juridică. Cu acest caracter, el trece, sub numele de hereditate, la aceĭ, pe carı, omul saŭ legea, 'ĭ chiamă să îl culéga.

Ast-fel fiind, este, dar, învederat ca acel, care este chemat să culéga o succesiune testamentară saŭ *ab intestat*, nu dobândeşte bunurıle, aflate într'ınsa, unul câte unul, ci un *universum jus*, totalitatea lor.

In specie, el nu este chemat să culegă anume imobilele rurale, ce s'ar găsi ın ea.

1. Aubry et Rau, *ib. id.*, § 573 p. 231.
2. Aubry et Rau, *ib. id.*, § 574 p. 232.

www.dacoromanica.ro

Orĭ, art. 7 § 5 vorbeşte de achisiţiunĭ de imobile, bine înţeles, *ut singulis rebus*, căcĭ, din principiile arătate, resultă, că într'un patrimoniŭ nu există, din punctul de vedere al achisiţiuneĭ lor, nicĭ mobile, nicĭ imobile, nicĭ lucrurĭ corporale saŭ incorporale, ci, pur şi simplu, elemente intelectuale, fongibile între ele, de o valóre pecuniară, absolut aceaşĭ.

Este, dar, a forţa cu totul litera legeĭ,—de spiritul sĕŭ nicĭ maĭ vorbim ; — este a rĕsturna principiĭ fundamentale de drept, primite de toţĭ, a voi ca,—spărgând idea de patrimoniu, care ca un cerc impenetrabil strînge, la o altă, tóte bunurile, în el coprinse,—se prelevi saŭ se excluzi, din el, cutare saŭ cutare bun, din causa calităţeĭ luĭ materiale.

O asemene pretenţiune nejuridică trebue, însă, respinsă.

Dar, în fine, conformându-se tradiţiuneĭ romane, legiuitorul nostru nu face nicĭ o distincţiune între heredele instituit şi între heredele legitim : şi unul şi altul continuă şi represintă persoana defunctuluĭ, întocmaĭ ca şi cum el ar fi în viéţă ; şi unul şi altul dobândesce, şi intră in posesiunea succesiuneĭ, din chiar momentul morţeĭ luĭ *de cujus* ; şi unul şi altul trebue să céră trămiterea lor în posesiune de la justiţie, afară numaĭ dacă el nu este reservatar; şi unul şi altul este ţinut, *ultra vires successionis*, de sarcinele şi datoriile succesiuneĭ, etc.

Tot din ideea de indivisibilitate a personalităţeĭ defunctuluĭ şi a patrimoniuluĭ sĕŭ, decurge şi consecinţa, că nimenĭ nu póte avea, de o dată, şi un succesor universal testamentar şi un herede *ab intestat.*

Maxima romană : *nemo partim testatus, partim in-*

www.dacoromanica.ro

testatus decedere potest, găsește, aci, o însemnată aplicațiune.

Instituțiunea unuĭ legatar universal are, în adevĕr, un îndoit efect juridic : pe de o parte, ea investește pe instituit cu patrimoniul defunctuluĭ, și 'l face continuatorul persóneĭ sale; iar, pe de alta, ea exheredează pe succesoriĭ legitimĭ; căcĭ, am vĕzut, că voccațiunea acestora este subordonată absențeĭ celuĭ d'ĕntâiŭ.

Concursul, dar, a acestor două felurĭ de succesorĭ, *in universum jus defuncti,* nu este posibil.

Herediĭ de sânge, fiind, *ipso jure,* excluşĭ de la succesiune, prin presența unuĭ legatar universal, nicĭ o dată, nu vor putea ridica verĭ o pretențiune asupra bunurilor din succesiune; căcĭ, cu ce titlu ar face-o eĭ?

Herezi aĭ luĭ *de cujus,* eĭ nu maĭ sunt; decĭ, nicĭ o acțiune, derivând din acéstă a lor calitate, eĭ nu maĭ pot exercita; eĭ sunt tot atât de streinĭ de succesiune, ca și orĭ care altă persónă.

Ca cetățean? Dar la noĭ nu există acțiunĭ populare, ca în dreptul roman, pe care orĭ cine să le pótă exercita.

Neavĕnd, dar, acțiune, calea justițieĭ le este închisă, și comit o adevĕrată eresie de drept, aceĭ carĭ cred că, în casul nostru, heredele legitim póte culege imobilele rurale dintr'o succesiune *ab intestat,* cu tóte că heredele instituit representă exclusiv persóna defunctuluĭ.

Din acéstă anomalie decurg, însă, altele și maĭ marĭ.

Cum se vor împărți sarcinele acesteĭ succesiunĭ, căcĭ, *nec sunt bona, nisi deducto ære alieno*?

Cum se vor exercita acțiunile, pentru și contra succesiuneĭ?

Heredele legitim, nu va fi el ținut de datoriile succesiuneĭ de cât ca un simplu detentor al lucruluĭ, *propter rem,* saŭ representă și el pe defunct, ca herede? etc.

www.dacoromanica.ro

In acest cas, pentru care parte şi porţiune hereditară ?

Dificultăţí inextricabile, carĭ nu se pot concepe într'o dréptă şi logică judecată.

Dar, dacă heredele legitim nu are nicĭ un titlu să culégă imobilul rural, şi dacă heredele instituit este incapabil, ca strein, de a'l culege, ce devine atunci acest imobil? De sigur, *res nullius*, bun fără stăpân, pe care, conform art. 646, 'l va lua Statul.

Nu ajungem, prin urmare, tot la confiscaţiunea de către Stat a bunurilor streinilor? De ce să ne ascundem, după sofisme şi subtilităţĭ pretinse juridice?

Să avem cel puţin curagiul sĕlbătăciei nóstre ! [1]

Se continuăm, însă, maĭ departe, examenul critic al acesteĭ opiniunĭ.

Printre modurile de dobândire a proprietăţeĭ imobiliare, art. 644 şi 645 c. civ. enumeră, încă, în afară de succesiunile *ab intestat* şi de cele testamentariĭ, pe carĭ le-am examinat : ocupaţiunea, usucapiunea saŭ prescripţiunea, accesiunea saŭ incorporaţiunea, însăşi *legea* şi convenţiunea ; să le scrutăm şi pe acestea, în chip succint.

Se observăm, de o cam dată, că, în virtutea art. 646 c. civ., bunurile fără stăpân aparţinând Statuluĭ,—va fi

1. Regret că Curtea de apel S. II din Bucurescĭ, înaintea căreia am avut onóre se desvolt chestiunile până aci examinate,—singure carĭ interesaŭ specia, (era vorba de un legatar universal), — avênd resolvată dificultatea de a se sci, dacă clienta mea D-na Athena B. Doxache este Română saŭ streină, în sens că D-sa este Română (V. maĭ sus p. 50—54) nu a maĭ avut nicĭ interesul, nicĭ raţiunea de a păşi şi la examenul chestiunilor decurgênd din interpretaţiunea art. 7 § 5.

www.dacoromanica.ro

fórte rar, dacă nu chiar cu neputinţă, într'o societate organisată, ca bunurĭ imobiliare rurale să se găséscă fără proprietar.

Ce se zicem, însă, în hypotesa când, cu tóte acestea, un atare bun ar fi ocupat şi posedat *animo domini* de un strein?

Tăgădui-vom noĭ streinului orĭ-ce drept de proprietate şi de posesiune asupra acestuĭ imobil? Lăsa-vom noi pe acest om, fără nici o protecţiune, în faţa impietărilor vecinilor sĕĭ, în faţa turburărilor de posesiune a acestora, în faţa, în fine, a expulsiuneĭ brutale de către altul maĭ tare de cât el?

A pune numaĭ aceste chestiunĭ, şi în afară de orĭ-ce text de lege, de orĭ-ce principiŭ de drept, respunsul se impune de la sine.

O atare stare de lucrurĭ este o adevĕrată anarhie; *spoliatus ante omnia restituendus*, strigă, insă, morala, de acord cu legea.

Maĭ departe, şi fără a intra în discuţiunĭ zadarnice, pentru sfârşitul ce urmărim, ocupaţiunea nu este ea însăşi fundamentul proprietăţeĭ imobiliare rurale?

Possideo quia possideo, a respuns primul ocupant, aceluĭ ce a voit să'l expulse.

In fine, dreptul, însuşĭ, nu proclamă el principiul: *res nullius primi occupanti fit*?

Dar, aceste principii sunt tóte de ordine publică; ele sunt fundamentul dreptuluĭ de proprietate; ele sunt însăşi garanţia linişteĭ şi ordineĭ sociale; ori, aceste principii, toţi ómenii, fară distincţiune de naţionalitate, sunt datori să le observe, în Statul român, şi viceversa, la adăpostul lor, ori-care dintre eĭ póte, de sigur, pune averea luĭ, (art. 11 C. civ; art. 11 din Constituţiune).

Interpretaţiunea absolută, tăgăduind streinuluĭ dreptul de a dobândi imobile rurale, *omni modo,*—prin ur-

www.dacoromanica.ro

mare, şi prin ocupaţiune,—violéză aceste principiĭ fundamentale de drept şi de ordine socială; ea violéză, încă, şi textele positive ale art. 11 C. civ. şi art. 11 din Constituţiune; ea abandonă, fără nicí o protecţiune, pe strein şi averea luĭ în prada primuluĭ venit, maĭ tare de cât el; unde va duce, însă, o atare stare de lucruri? De sigur, la resboiul tutulor contra tutulor, adică la starea de sălbătăcie, anterióră orĭ-căreĭ organizaţiunĭ sociale.

Tot ast-fel, şi pentru *usucapiune* saŭ *prescripţiune*. «Jurisconsulţiĭ romanĭ, zice D-l Ernest Glasson [1], cu drept cuvênt, aŭ recunoscut că prescripţiunea este o causă de repaus pentru ómenĭ, *(humani generis profunda quies)*; ea este paladiul necesariŭ al proprietăţeĭ însăşi. Ar fi adesea dificil, dacă nu imposibil, unuĭ proprietar de a stabili existenţa dreptuluĭ sĕŭ, dacă prescripţiunea nu'ĭ ar veni într'ajutor. Cum aş putea, într'adevĕr, să dovedesc fără prescripţiune, că sunt proprietarul unuĭ imobil? Nu am devenit proprietar, de cât cu condiţiune, ca predecesorul meŭ să fi avut acéstă calitate; dar, pentru ca acesta să fi fost proprietar, trebue ca el însuşĭ să deţină imobilul de la un precedent proprietar, etc. Proba dreptuluĭ meŭ ar consista, dar, în a mĕ sui de la autorul meŭ la toţĭ aceĭ, carĭ succesiv 'l aŭ precedat, până la cel d'întâĭ dintre toţĭ...... adică, până la deluviu. Acésta este, cum dic vechiĭ jurisconsulţĭ, o probă diabolică, Proprietatea nu ar maĭ presenta, dar, nicĭ o siguranţă; ea ar rĕmânea îndefinit precariă; pórta ar fi deschisă fraudelor, proceselor, relelor şicane, daca nu dăm posesoruluĭ actual al imobiluluĭ, mijlocul de a

1. v. *Eléments du droit français,* t I p. 417.

www.dacoromanica.ro

proba maĭ uşor dreptul sĕŭ. Posesiunea crează, deja, în favórea sa o tare presumpţiune. A posede este un fapt positiv şi exterior, care indică proprietatea; violenţa şi frauda nu se presupun; ba, din contră, trebue să presupunem că o persónă posedă, pentru că ea are dreptul. Dacă posesorul stabilesce că posesiunea sa se sue la 10, 20, 30 de anĭ, (după distincţiunile stabilite de lege), prin aceia chiar, el dovedesce că este proprietar, şi acéstă probă uşóră previne multe contestaţiunĭ, şi, în acelaşĭ timp, ea asigură proprietăţei stabilitatea, care este necesară.

«Dar, să presupunem că ea nu este numai un mijloc maĭ lesnicios de a proba proprietatea; *să presupunem, că ea a servit a dobândi un imobil în prejudiţiul unuĭ proprietar.*

«Care dintre aceştĭ douĭ proprietarĭ, (cel noŭ, care a dobândit imobilul prin prescripţiune şi cel vechiŭ), merită favorurile legeĭ?

«Adesea, noul proprietar a fost de bună credinţă, în momentul dobândireĭ luĭ; el a posedat imobilul în mod ostensiv, într'un mare numĕr de anĭ; el a ameliorat acest imobil, care, fără diligenţa luĭ, n'ar maĭ avea póte, nicĭ o valóre; acest bun a intrat în patrimoniul seŭ şi a pus temeiŭ pe veniturile sale, pentru a regula viaţa sa şi aceia a familieĭ sale. Vechiul proprietar este culpabil de negligenţă: el nu s'a preocupat de imobil; el a sciut saŭ a putut să scie că un al treilea 'l poseda; el ar fi trebuit să 'l reclame; prin tăcerea sa, el a confirmat pe acest terţiŭ în erórea luĭ; în fine, acest imobil nu 'ĭ este prea de trebuinţă, pentru că el s'a putut lipsi de el, în timp de un numer óre-care de anĭ. Consacrând prescripţiunea, legea încurajéză şi recompenséză munca şi pedepsesce negligenţa.

«Nu numaĭ prescripţiunea de bună credinţă, dar chiar cea de rea credinţă, se póte justifica din punct

www.dacoromanica.ro

de vedere al dreptuluĭ natural şi al moraleĭ. Pentru că, într'adevĕr, orĭ-ce dobândire legitimă a proprietăţeĭ presupune, din partea vechiuluĭ proprietar, abandonul, expres saŭ tacit, al dreptuluĭ sĕŭ, şi din partea nouluĭ, ocupaţiunea lucruluĭ abandonat [1]. Aceste două condiţiunĭ sunt reunite în prescripţiune. Când pun mâna pe un lucru, la care proprietarul sĕŭ a renunţat, fac un act perfect legitim; acela, care invócă prescripţiunea, nu face alt-ceva».

Prescripţiunea, dar, în dreptul nostru, este şi ea, la rêndul eĭ, o consolidare a dreptuluĭ de proprietate, prima temelie, între tóte, a societăţeĭ, a Statului şi a familieĭ; maĭ mult, încă, ea este singurul mijloc pentru a menţine, ordinea, siguranţa şi liniştea între ómenĭ; singurul obstacol al uneĭ certe şi al unuĭ rĕsboiŭ permanent între eĭ.

Dacă, dar, aşa este, putem noĭ óre admite, un singur moment, că, strĕiniĭ, în România, vor putea fi puşĭ afară din acéstă lege naturală? că pentru eĭ, acéstă supremă şi ultimă garanţie de linişte a lor, în mijlocul nostru, nu există?

Dar, atuncĭ, ne punem, cu voe bună, afară din cercul naţiunilor, nu civilisate,—căcĭ şi naţiunile, cele maĭ primitive observă aceste norme,—dar, din cercul societăţilor organisate.

Şi cu privire, dar, la acéstă mare instituţiune, interpretaţiunea absolută atentă la însuşĭ fundamentul proprietăţeĭ, violéză principiĭ de drept, proclamate de miĭ de anĭ şi respectate de tóte societăţile organisate; ea violéză, încă, şi principiile înscrise în art. 2 şi 11 c. civ. şi art. 11 din Constituţiune, pentru că le-

1. «*Alienationis verbum etiam usucapionem continet. Vix est enim ut non videatur alienare qui patitur usucapari,* (L. 28. *De verborum significatione,* 50, 17).

www.dacoromanica.ro

gea nu distinge, când este vorba de aceste marĭ garanţiĭ sociale, daca cel ce le invócă esre român saŭ strein.

Ce se dicem, iarăşĭ, *de accesiune saŭ incorporaţiune?*

a) Pe pământul rural, al căruĭ proprietar este un strein, cine-va construesce un imobil; streinul a putut el deveni proprietar pe acest imobil, conform art. 492 c. civ.? Va putea el obliga pe constructor se priméscă valórea lucrărilor?

b) Prin cresceri succesive şi pe nesimţite, produse la malurile rîurilor saŭ fluviurilor, proprietatea, stăpânită de un strein, dobêndesce o extensiune. 'I aparţine luĭ acésta, conform art. 495, cod. civ.?

In amândouĕ hipotesele, presupunem că streinul este proprietar incontestabil, chiar în opiniunea adversă, de exemplu, el a dobêndit acest imobil, conform legilor în vigóre, înainte de 1879.

Şi aci, interpretaţiunea absolută, — legată de principiul general, de care ea 'l-a propus, «că străinii nu pot deveni proprietarĭ pe imobile rurale, prin *nicĭ unul* din mijlócele prin care se póte dobêndi proprietatea, după codul nostru civil» [1].—va decide, de sigur, că, în primul cas, streinul nu a devenit proprietar pe aceste construcţiunĭ, chiar când cel ce le a construit a fost de rea credinţă, şi ast-fel, acesta va avea alegerea, de a şi le rădica orĭ de a exige numaĭ valórea lor, contra principiuluĭ de equitate, înscris în art. 494 c. civ.; iar, în al duoilea cas, că accrescământul nu s'a contopit cu proprietatea streinuluĭ; că el, prin urmare, a rĕmas un *res nullius,* abandonat la hasardul primuluĭ ocupant.

1 Vedĭ decisiunea Curţeĭ de Apel din Bucurescĭ, reprodusă maĭ sus pag. 116.

www.dacoromanica.ro

Dar, şi într'un cas, însă, şi în cel-l'alt, nu se violézá principiul că imobilele aflătóre în România, sunt supuse legilor române, chiar când ele sunt posedate de străinĭ? (art. 2 cod. civ.).

Să se observe, că aci nu maĭ este vorba de o acquisiţiune subiectivă, nu proprietarul dobêndesce ceva, ci proprietatea luĭ.

Inconsecinţa, dar, este şi maĭ evidentă; regimul proprietăţeĭ imobiliare este guvernat de principii diverse, după cum subiectul dreptuluĭ este român saŭ strein; inconsecinţă, însă, necompatibilă, nicĭ cu art. 2 din codul civil, nicĭ cu art. 11 acelaşĭ cod, precum nicĭ cu art. 11 din Constituţie.

Arbitrariul şi inconsecinţa acesteĭ opiniuni devin, însă, cu atât mai evidente, când ea pretinde, prin principiul ce 'l propune, se rădice stavilă *legeĭ*, însăşi.

Legea, într'adevĕr, este şi ea un mijloc de acquisiţiune a proprietăţeĭ saŭ a desmembrămintelor ei, (art. 645 cod, civ).

Ast-fel, *legea* supune unele fondurĭ la anume servitudinĭ, în favorul altor fondurĭ, şi acésta, independent de ori-ce convenţiune a părţilor, (art. 588 cod. civ.); atari sunt tóte acele servitudini, carĭ aŭ de object: zidul şi şanţul comun, (art. 590 şi ur. cod. civ.); distanţa şi lucrările intermediariĭ, cerute pentru órecarĭ construcţiunĭ, (art. 610, cod. civ.); vederea în proprietatea vecinuluĭ, (art. 611 şi ur. c. civ.); picătura straşinelor, (art. 615 cod. civ.), şi dreptul de trecere, (art. 616 şi ur. c. civ.)

Tot *legea* recunósce părinţilor un drept de usufruct asupra bunurilor copiilor lor, (art. 338 şi ur. c. civ).

Tot *legea* acordă dreptul posesoruluĭ de a culege şi

www.dacoromanica.ro

a 'şĭ apropria fructele imobiluluĭ, pe care el cu bună credinţă 'l posedă, (art. 485, 486 şi 487 cod. civ.), etc.

Orı, tóte aceste dispositiunĭ interesă, în cel maĭ înalt grad, ordinea publică.

Ast-fel, dispositiunile, privitóre la servitudinile legale, interesă regimul proprietăţeĭ ;

Dispositiunile, privitóre la usufructul părinţilor, interesă organisaţiunea familieĭ.

Iar, acelea, privitóre la dobândirea fructelor de posesorul de bună credinţă, este consacraţiunea unuĭ înalt principiu de equitate naturală [1].

Şi în acéstă privinţă, interpretaţiunea absolută este excesivă.

Ea, într'adevĕr, va fi nevoită să tăgăduiască orĭ-ce drept de servitudine activă, în favorul fonduluĭ possedat de un strein, când, de ex., acéstă servitudine ar nasce dintr'o causă posterióră revizuireĭ din 1879.

Ea va fi nevoită sĕ nege orĭ-ce drept de usufruct strĕinuluĭ asupra bunurilor rurale ale copiilor sĕĭ minorı, de óre-ce, usufructul nu este de cât un desmembrăment al proprietăţeĭ, supus aceloraşı principiĭ, ca şi totul, din care el face parte.

Ea, în fine, va obliga la restituţiune pe possessorul strĕin, care de bună credinţă a cules fructele unuĭ imobil rural, de óre-ce, dreptul de posesiune, şi el, nu este de cât o emanaţiune a dreptuluı de proprietate; maĭ mult încă, el este chiar dreptul de proprietate, însuşĭ, în formaţiune; căcĭ, am văzut, că possesiunea prelungită, într'un timp óre-care, duce la proprietate.

Făcând, însă, tóte acestea, opiniunea, ce combatem, crează două feluri de proprietăţı, supuse la regimurĭ deosebite, după cum stăpânul lor este Român saŭ strĕin; lucru, precum scim, inadmisibil, faţă cu dispositiu-

1. V. Ernest Glasson, *ib. id.*, t. I, p. 422.

www.dacoromanica.ro

nile categorice ale art, 2 şi 11 c. civ. şi art. 11 din Constituţiune.

Ea maĭ turbură, incă, şi ordinea publică şi violează şi principiĭ de equitate naturală, fără nicĭ un interes dovedit, pentru binele general.

Rĕmâne, acum, sĕ examinăm efectul *convenţiunilor*, translative de proprietate imobiliară, faţă de disposiţiunile art. 7 § 5.

Printre acestea, cele maĭ importante sunt: contractul de căsătorie, contractul de societate, vênzarea—cumpărarea, schimbul şi donaţiunea între vii.

In virtutea art. 19 cod. civ., «Romănca, care se va căsători cu un strĕin, va urma condiţiuneĭ soţuluĭ sĕŭ», adică va deveni streină.

Pe de altă parte, orĭ-ce constituţiune de dotă, fiind făcută sub condiţiunea suspensivă «*si nuptiae secutae erint*», regimul căsătoriei, neîncepând de cât din ziua celebrăreĭ căsătorieĭ înaintea ofiţerului stărei civile, (art. 1232 cod. civ.), translaţiunea proprietăţei, unuĭ imobil constituit dotă, se operă, just, în momentul în care femea urméză condiţiunei bărbatului seŭ, adică, ea devine streină.

In opiniunea extensivă, acéstă femee nu póte, dar, dobândi proprietatea imobiluluĭ ce i s'a constituit dotă de părinţii sĕi; pentru că, după dênsa, acéstă prohibiţiune se aplică la tóte modurile de dobândire a proprietăţeĭ, — *a fortiori*, deci, la convenţiunĭ, de óre-ce legea nu distinge.

Sunt, însă, incalculabile consecinţele acesteĭ prohibiţiuni:

Legiuitorul, într'adevĕr, începe prin a proclama, ca un principiŭ de ordine superióră, că «verĭ-ce convenţiuni matrimoniale sunt libere între soţĭ, întru cât ele

www.dacoromanica.ro

nu vatămă drepturile bărbatuluĭ, de cap al familieĭ saŭ de cap al asociaţiuneĭ conjugale», (art. 1224 c. civ).

Printre convenţiunile matrimoniale, cele maĭ usuale, sunt: regimul dotal, regimul general al comunităţeĭ de bunurĭ, regimul comunităţeĭ de bunurĭ,—restrâns numaĭ la bunurile pe carĭ soţiĭ le vor dobândi în timpul căsătorieĭ, prin industria lor, saŭ carı vor proveni din fructele avereĭ lor dotale saŭ parafernale,—şi regimul separaţiuneĭ de bunurĭ.

In special, în regimul dotal, «dota este acea avere ce se aduce bărbatuluı, din partea sau în numele femeı, *spre a'l ajuta să susţină sarcinile căsătorieĭ*», (art. 1233 cod. civ.) ; în principıu, bunurile zestrale sunt proprietatea femeeĭ, dacă contrariul nu a fost stipulat (art. 1245, 1246 c. civ.); bărbatul, singur, are administraţiunea şi usufructul avereı dotale, în timpul căsătorieı, (art. 1242 c. civ.); iar, când dota consistă într'un imobil, fie urban, fie rural, legea, într'un interes de înaltă ordine sociale, pentru a asigura, liniştea, prosperitatea şi perpetuitatea familieĭ, 'l declară inalienabil, *durante matrimonio*, (art. 1248 c. civ.).

In regimul comunităţeı, fusiunea între patrimoniul femeeı şi acela al barbatuluĭ póte merge până la absorbţiunea complectă şı absolută într'un singur patrimoniu,—acela al comunităţeĭ,—şi póte fi limitată, cum am vezut, numaĭ la fructele şi achisiţiunile lór, în timpul căsătorieı.

In fine, sub regimul separaţiuneĭ de bunurĭ, fie care dintre soţĭ 'şi păstréză proprietatea şi folosinţa avereĭ luı.

Să cercetăm, acum, aplicaţiunea art. 7 § 5, cu privire la aceste diverse regimuri matrimoniale:

Dacă, prin contractul de căsătorie, femeia, de exemplu, proprietară a unuĭ imobil rural, ar voi să 'l aducă în zestre soţuluĭ seu, şi, estimându-l, ea stipulează con-

www.dacoromanica.ro

form art. 1246 c. civ., că preţuirea transmută proprietatea la bărbat, ea, de sigur, că nu póte face acésta, când soţul seu va fi strein, căcĭ, scim că acesta nu póte dobândi, *omni modo,* imobile rurale; prin urmare, nicĭ pe acesta.

De unde, dar, principiul libertăţeĭ convenţiunilor matrimoniale, care şi el este o cucerire a dreptuluĭ modern, nu există pentru streinĭ în România.

Dar, dota, am vĕzut, că este un mijloc de întemeiare şi de întreţinere a familieĭ, mijlóc, pe care legea, prin tóte căile, a căutat să'l ocrotească.

Declarând incapabil pe un strein de a dobândi imobile rurale, se crează piedicĭ la căsătoria lor; cu Romănce, se creează incapacităţĭ indirecte la căsătoria streinilor cu Romănce, întocmai ca în vechiul drept roman.

Dreptul şi libertatea de a se căsători este, însă, unul din acele drepturĭ, una din acele libertăţĭ fundamentale în Stat, fără de carĭ societatea însăşĭ nu este cu putinţă.

Familia isvoreşte din libera voinţă şi inclinaţiune a soţilor; Statul are numaĭ datoria de a favorisa constituirea şi prosperitatea eĭ.

Impedicând căsătoriile între Românĭ şi streinĭ, se favorisă uniunile illicite, concubinagiul, se înmulţeşte. numĕrul copiilor naturalĭ, într'un cuvânt, se ajută la propăşirea relelor moravurĭ.

Intr'adevĕr, femeia urmând condiţiunea barbatuluĭ seu, şi copiiĭ lor născênd streinĭ, pentru a putea asigura transmisiunea bunurilor eĭ imobiliare rurale la copiiĭ seĭ, ea va trebui, negreşit, să nu se căsătoriască cu soţul seu strein, pentru că atât ea, cât şi copiiĭ eĭ, se remână Românĭ.

Un atare resultat, însă, este inadmisibil.

Interpretaţiunea, ce criticăm, duce, dar, direct la ur-

www.dacoromanica.ro

mări imorale; ea violează, înainte de tóte, scopul viu şi permanent al întregeĭ nóstre legislaţiunĭ.

Soluţiunea de maĭ sus, şi criticele ce i am adus, se impune, însă, *a fortiori,* când este vorba de regimul comunităţeĭ de bunurĭ, cel maĭ bun dintre tóte, pentru că el, singur, corespunde adevĕratuluĭ scop al căsătorieĭ, acela de a face din ceĭ doĭ soţĭ unul singur, din familiă o unitate, una şi indivisibilă.

Dar, chiar, şi regimul separaţiuneĭ de bunurĭ nu este îndemn de orĭ-ce inconveniente. Femeia devenită streină prin căsătoria eĭ cu un strein, va deveni incapabilă, de a dobândi imobile rurale în România, fie că ele ar proveni din succesiunile părinţilor orĭ rudelor eĭ, sau din succesiunĭ testamentarii sau din donaţiunĭ.

O barieră infranşisabilă se va ridica între Românĭ şi streinĭ. Orĭ ce connubiu între eĭ va deveni, de aci înainte, absolut imposibil.

O atare stare de lucrurĭ nu este, însă, compatibilă, nicĭ cu ideile moderne, nicĭ cu interesele nóstre naţionale şi economice.

Căsătoria este mijlocul cel maĭ sigur, pentru a asimila pe strĕinĭ Românilor, şi a'ĭ absorbi în masa naţiuneĭ; scim că străbuniĭ noştri mergeaŭ până a face pe strĕinĭ Românĭ, numaĭ prin simplul fapt al căsătorieĭ lor cu Românce; este óre cu putinţă ca la finele secoluluĭ XIX, în mijlocul celeĭ maĭ strălucite civilisaţiunĭ, în care principiele cele maĭ liberale domnesc, pretutindenĭ, ca România să arbore principiĭ învechite, pentru a căror distrucţiune generaţiunile veacurilor trecute au vĕrsat atâta sânge?

Dar, făcĕnd acésta, noĭ înşi-ne vom da lovitura cea maĭ teribilă desvoltăreĭ nóstre naţionale şi economice.

Pentru că numeroşiĭ strĕinĭ,—vorbesc de ceĭ assimiliabilĭ,—carĭ se află în România, împedicaţĭ de a intra în sînul naţiuneĭ române prin căsătorie, vor continua

www.dacoromanica.ro

să formeze acele coloniĭ numeróse şi State în Stat, cari vor pune orĭ când în primejdie liniştea nóstră internă şi externă; vor servi, cum aŭ servit deja, de atâtea orĭ, marilor noştri vrăjmaşĭ, de prilejiu spre a se putea amesteca în trebile nóstre interióre.

Pentru că toţĭ aceştĭ strĕinĭ, neavênd nicĭ o legătură în patria română, nicĭ de sânge, nicĭ de pămênt, de îndată ce 'şĭ vor agonisi, avuţiĭ îndestulătóre, se vor grăbi să se întórne în ţara lor, ducênd cu dênşiĭ capitalurile lor.

Orĭ, capitalurile sunt însăşĭ forţa vie a naţiuneĭ.

Iată, prin ce mijlóce micĭ, subversive chiar, se sapă temeliile desvoltăreĭ nóstre naţionale şi economice.

Dreptul *de asociaţiune* este, şi el, un drept natural al omuluĭ, un principiŭ constituţional chiar, recunoscut nu numaĭ Românilor, dar şi streinilor, (art. 27, combinat cu art. 11, din Constituţiune).

Societăţile civile, spre deosebire de cele comerciale, nu aŭ personalitate juridică; de unde, deosebirea esenţială între ele, că bunurile sociale puse în comun de soţĭ, într'o societate civilă, devin proprietatea lor comună,—indivisă între dênşiĭ,—pe când în societăţile comerciale, ele aparţin persóneĭ morale, entităţeĭ juridice, fiinţă distinctă de persóna asociaţilor, (art. 78 cod. com., combinat cu art. 62 pr. c. civ. şi 1507, 1508, 1509, c. civ.).

Să examinăm, pe rênd, ambele hipotese.

Ce se întêmplă, când într'o societate, compusă dintre Românĭ şi strĕinĭ, un Român aduce ca aport social un imobil rural?

In opiniunea extensivă, ce combatem, asociaţiĭ strĕinĭ nu vor putea dobândi partea lor aferentă, în aportul coasociatuluĭ lor Român, de şi acesta a putut deveni proprietar, în aportul efectuat de coasociatul luĭ strein.

www.dacoromanica.ro

Douĕ marĭ principiĭ sunt, însă, aci în joc:

Principiul egalitățeĭ soților înaintea legeĭ, şi

Principiul însuşĭ al libertățeĭ de asociațiune.

Românii, dar, în fapt vor fi împedicațĭ de a se asocia cu strĕiniĭ şi, viceversa, în specia nóstră: inegalitatea de tratament fiind un obstacol invincibil.

Consecințele antieconomice ce decurg din acéstă prohibițiune nu aŭ nevoe de a fi învederate; ele sar în ochĭ, orí cui voesce să le cerceteze.

Ce să dicem, însă, de societățile comerciale?

Mărturisesc că teoria opiniuneĭ adverse devine, în acest cas, obscură, pentru mine.

Am dis, că societățile comerciale, fie în nume colectiv, fie în comandită simplă saŭ pe acțiunĭ, orĭ anonime, constituesc persóne juridice, cu totul distincte de persóna soților ce le aŭ format, avĕnd o existență proprie, organe propriĭ, un patrimoniŭ propriŭ, şi un sfârşit, cu totul independent de acela al asociaților.

Aceste societățĭ se disting în două mari categoriĭ: societăți române şi societăți streine, dupe cum sediul şi obiectul principal al întreprindereĭ lor sunt saŭ nu, în România (art. 239 c. com.).

Naționalitatea asociaților este cu totul indiferentă, pentru constituțiunea societăților în nume colectiv şi în comandită simplă; legea nu o ia în considerațiune, de cât când este vorba de înființarea societăților în comandită pe acțiuni şi a societăților anonime (art. 114, 122 C. com,)

O dată, însă, aceste societățĭ legal constituite, ele sunt române, dacă aŭ sediul lor şi obiectul principal al întreprindereĭ lor, în România.

Capacitatea juridică a acestor persóne morale fiind egală, în principiŭ, cu aceia a persónelor fisice, ele vor putea, dar, dobândi imobile rurale în România; şi

www.dacoromanica.ro

de fapt, unele societăţi, recunoscute în deobşte că sunt formate de streinî şi cu capitalurí streine, aŭ şi dobândit şi dobândesc atari imobile în România; de ex. Banca Românieĭ.[1]

Dar, legea nu distinge între societăţile pe acţiunĭ şi între societăţile in nume colectiv şi cele în comandită simplă.

Acestea constituind, la rândul lor, persóne juridice, absolut identice cu cele d'întâĭ,—întru cât privesce capacitatea lor de drept, de a dobândi imobile rurale în România, — negreşit, că şi ele vor avea dreptul de a dobândi asemenĭ imobile.

Pórta, dar, este deschisă.

Acea-ce streinul nu póte să facă singur,— *ut singulus*,—póte să o facă, de îndată, ce se asociază cu un alt strein şi fondéză o asociaţiune comercială ; de aci înainte, pentru scopul comerciuluĭ ori industrieĭ lor, eĭ sunt capabilĭ de a dobândi, *omni modo*, prin mijlocul persóneĭ morale, ce eĭ aŭ constituit, imobilele nóstre rurale, pretinse atât de rîvnite de eí!

In fapt, însă, maĭ nu cunosc casurĭ de achisiţiune de imobile rurale din partea acestor asociaţiuni; ceace dovedesce că pericolul este maĭ mult in spiritul nostru, de cât în realitate.

Insăşí disposiţiunile din art. 114 şi 122 C. com. nu aŭ servit la alt-ceva, de cât la a erige o puţin înţeléptă piedică venireĭ în România a capitalurilor streine; adică, la propria nóstră vătămare.

Cât pentru societăţile comerciale, carĭ 'şĭ-aŭ sediul şi objectul principal al întreprindereĭ lor în streinătate, este învederat că ele, neputând avea o capacitate maĭ plină de cât aceia a persónelor fisice, vor fi tratate în România, cel mult, pe acelaşĭ picior cu acestea.

1. v. Cas., s. I, No. 147, 1889; Bul, 1889, p. 431.

www.dacoromanica.ro

Ce se zicem de contractul de *vênzare-cumpărare?*

Din studiile nóstre precedente, am putut vedea că dreptul nostru, anterior art. 7 § 5, din cea maĭ adâncă vechime şi până la acest articol, nicĭ o dată, nu a recunoscut, în mod absolut şi indistinct, streinilor dreptul de *a cumpăra* moşiĭ în România.

Din lucrările pregătitóre revisuireĭ art. 7, de asemenĭ, am putut vedea, că atât în comiţiele electorale, cât şi in Parlament, cât şi mai ales, în conferinţele d-lui B. Boerescu, Ministrul nostru de Afacerĭ streine, cu representanţiĭ marilor Puterĭ, tot dreptul de *a cumpăra* imobile rurale, în România, era singurul, pe care înţelegeam să 'l reservăm, spre a'l supune, la óre-carı *«restricţiunĭ speciale»,* şi acésta, «numaĭ ca o măsură de conservaţiune, pe care vom sci să nu o exagerăm; căruia nu i vom da o întindere maĭ mare de cât reclamă interesele; şi incă, şi în acéstă limită vom sci sa acordăm înlesnirĭ pentru dobândirea proprietăţilor rurale, acelora dintre streinĭ şi dintre supuşiĭ românĭ, carĭ vor merita, saŭ ale căror capitalurĭ vor fi de folos pentru exploatările agricole».[1]

Iată, spiritul, raţiunea restricţiuneĭ pusă în § 5 din art. 7.

Nicĭ aci, dar, nu a fost vorba de o restricţiune absolută.

Atins'a, însă, legiuitorul scopul, ce şi-a propus?

Direct, prin art. 7 § 5, nu; pentru că, am vĕḑut, că acest articol nu conţine de cât o simplă declaraţiune de principii, care, atât timp cât ea nu se va întrupa într'o lege de aplicaţiune, prevăzând casurile, întinderea şi energiea acţiuneĭ eĭ, este şi rĕmâne un *nudum praeceptum*.

Pentru că, precum în nenumĕrate rêndurĭ am spus'o, chiar, dacă legiuitorul constituant din 1879, ar fi voit, în

1. v. maĭ sus p. 97.

www.dacoromanica.ro

adevĕr, să dea acestuĭ principiŭ o sancţiune positivă, el nu putea să o facă, nicĭ în casul nostru, de óre-ce el era *incompetent*, pentru acésta.

Să nu uităm, un moment, că în virtutea art. 129 din Constituţiune, competenţa şi missiunea Camerilor de revizuire fusese limitată numaĭ la modificarea principiuluĭ din art. 7, din vechia Constituţiune.

Orĭ, acest principiŭ era referitor, exclusiv, numaĭ la naturalisaţiunea streinilor; nu şi la capacitatea lor juridică.

Acéstă capacitate, din contra, fusese regulată de art. 11 din codul civil, de *art. 11 din Constituţine* şi de legile speciale,—*id est*,—de legea din 20 August 1864.

Pe de altă parte, dreptul de a cumpĕra şi vinde lucrurile, carĭ sunt în comerciŭ, este un drept natural,—*juris gentium*,—ziceaŭ Romaniĭ—,care aparţine omuluĭ, prin faptul că el există, prin urmare şi streinilor.

Maĭ mult încă, capacitatea generală şi absolută fusese recunoscută streinilor, deja, prin. art 11 din Constituţiune, de óre-ce acesta pune *persóna şi averile lor sub protecţiunea dată de legĭ persónelor şi averile lor în genere.*

Dacă, dar, legea din 1864 nu ar fi fost, încă, în vigoare la 1866, pentru ca în virtutea principiuluĭ *legi speciali per generalem non derogatur*, ea să se pótă menţine, prin ea însăşi, este cert că legiutorul ordinar, după promulgarea Constituţieĭ, nu ar fi putut crea o incapacitate analógă aceleĭ ce acéstă lege specială edictă, fără a modifica în prealabil art. 11 din Constituţiune.

Orĭ, aceia ce este cert pentru legiuitorul ordinar, este şi maĭ cert, încă, pentru legiuitorul revisionist, de óre-ce missiunea luĭ este şi maĭ strict ţărmuită.

Nu este posibil, — căcĭ atuncĭ garanţiele înscrise în art. 129 ar fi ilusoriĭ, — ca acesta cu ocasiunea modificăreĭ cutăreĭ disposiţiunĭ, anume indicată, să aibă

www.dacoromanica.ro

facultatea de a se atinge şi de cele-l'alte dispoşiţiunĭ constituţionale, fie direct, fie indirect.

Atuncĭ pórta revoluţiunilor ar fi deschisă!

Am putea, cu chipul acesta, resturna, în mod neaşteptat, până şi principiul fondamental al întregei nóstre organisaţiunĭ politice, *principiul monarchic;* am putea proclama şi republica şi o cameră unică, şi confiscarea proprietăţilor, şi supresiunea libertăţeĭ individuale şi impositul progresiv, etc.

Unde ne am maĭ putea opri?

Să lăsăm, dar, să repause în pace acest monstruos *avorton;* nu avem nevoe de el, spre a salva interesele naţiuneĭ, décă, într'adevĕr, ele sunt amenințate, în acest punct.

Simpla prohibiţiune tradiţională, care atâtea veacurĭ a adăpostit solul Românieĭ, este dovedită indestulătóre, pentru acest sfêrşit.

Ea decurge, precum am vĕḑut[1], din combinarea dispoziţiunilor legeĭ, din 20 August 1864, cu *principiul* înscris în art. 7 din Constituţiune, dupĕ care «diferința de credinţe religióse şi de confesiunĭ nu constitue, în România, o piedică *spre a dobêndi drepturile civile şi a le exercita»:*

Căcĭ, din nimic, nicĭ din textul, nicĭ din spiritul art. 7, nicĭ din lucrările luĭ preparatoriĭ, nu resultă—, *ba din contră,*—că legiuitorul constituant, din 1879, ar fi avut intenţiunea, se suprime şi prohibiţiunea înscrisă în legea, din 20 August 1864 şi, prin urmare, se cheme pe toţĭ streiniĭ,—adică şi pe ceĭ necreştinĭ,—la dreptul de a cumpera imobile rurale în România.

Pe de altă parte, dispoziţiunea art. 7 *prcp.*, fiind o dispoziţiune de lege generală, conform principiuluĭ de drept: *legi speciali per generalem non derogatur*, ea

1. Veḑĭ maĭ sus p. 84 şi 104.

www.dacoromanica.ro

nu a putut abroga, tacitamente, o lege specială, ca aceia din 20 August 1864.

Ast-fel, că am putea ḑice, că în orì-ce hipotesă, cel puţin, incapacitatea, de carĭ eraŭ isbiţĭ, prin legea din 1864, streiniĭ necreştinĭ, s'a menţinut şi se menţine şi astă-ḑĭ,— *ea ipsă*.

Primejdia pe care constituantul din 1879 avea se o înconjure, este, decĭ, şi azĭ înlăturată [1].

Dar, diferinţa de drepturĭ între streinĭ, — întemeiată exclusiv pe diferinţa de credinţe religióse,—nu maĭ póte subsista, în nicĭ un chip, faţă cu disposiţiunea formală şi imperativă, atât a art. 44, din tractatul de la Berlin, cât şi a aceleia a art. 7 *prcp*. din Constituţiune.

Toţi streiniĭ, prin urmare, vor avea, astăzi, forţamente, o singură condiţiune juridică, în România.

La rândul luí, textul, formal şi neabrogat al legeĭ din 1864, opunêndu-se ca o stâncă la orı-ce extensiune a capacităţeı streinilor necreştinĭ, urméză, dar, ca toţı streinii, —într'o singură masă,—se sufere condıţiunea juridică şi incapacitatea acestora: toţĭ, prin consecinţă, se fie incapabilı de a cumpĕra imobile rurale în România.[2]

---

1. V. maĭ sus pag. 96.

2 Dacă Inalta Curte de Casaţiune nu a avut, încă, ocasiunea să 'şĭ ḑică cuvêntul sĕŭ în pricinĭ, privitóre la dobêndirea imobilelor rurale de către streinĭ, prin succesiunĭ *ab intestat* saŭ testamentariĭ, usucapiune, etc, în maĭ multe rêndurĭ, ea a fost chemată să se pronunţe în privirea cumpĕrărilor făcute de streinĭ de atarĭ imobile.

Nu voiŭ releva, de cât decisiunea sa No. 564 din 16 Octombre 1891, care, fără contest, este cea maĭ importantă. (v. Bul. 1891, p, 1081) :

«Considerând, zice Inalta Curte de casaţie, că aceea ce caracterisă legiuirea în vigóre, până la anul 1879, eraŭ principiile că deosebirea de religiune are o influenţă asupra exerciţiilor drepturilor cıvile, întru cât pentru dobândirea imobilelor

www.dacoromanica.ro

Din aceste premise resultă, însă, o consecinţă considerabilă:

Incapacitatea streinilor de a cumpěra imobile rurale în România, nedecurgând, dar, din art. 7 § 5, ci din

---

rurale se cerea ca condiţiune neapărată pentru străinĭ să fie creştinĭ; că aceĭ carĭ nu eraŭ creştinĭ, să fi fost s'aŭ nu supuşĭ protecţiuneĭ unuĭ Stat străin, nu puteaŭ dobèndi imobile rurale fără a fi dobândit calitatea de cetăţén român, prin naturalisare, de şi de altmintrelea exerciţiul drepturilor civile nu era condiţionat de calitatea de cetăţén român (vedĭ art. 6 şi 9 cod. civil, şi art 1 al legeĭ din 20 August 1864);

«Că acest principiŭ se desfiinţéză prin Constituţiunea revisuită la 1879 de Constituantă, proclamându-se că deosebirea de religiune să nu maĭ aibă nicĭ o influenţă asupra exerciţiuluĭ drepturilor, conform art. 7 din revisuita Constituţiune, şi să declară, în general, prin aceiaşĭ Constituţiune revisuită (art. 7, § V), că independent de ritul religiuneĭ, dobêndirea imobililor rurale presupune din partea achisitoruluĭ ca condiţiune calitatea de cetăţén român, ast-fel că, dacă înainte de 1879 calitatea de cetăţén român era cerută pentru dobèndirea imobilelor rurale numaĭ din partea acelora carĭ nu eraŭ de religiune creştină, acum dobêndirea imobilor rurale este reservată numaĭ acelora carĭ aŭ cetăţenia română, orĭ care ar fi religiunea lor, vrea să dică principiul d'inainte în virtutea căruia pentru uniĭ se cerea spre dobêndirea de imobile rurale calitatea de cetăţenie, acésta s'a generalisat, cerêndu-se calitatea de cetăţenie ca o condiţiune generală din partea orĭ-cuĭ, pentru achisiţiunea de imobile rurale, în cât exerciţiul acestuĭ important drept civil s'a subordonat calităţeĭ de cetaţén român, ca şi când numaĭ cetăţeniĭ românĭ inspiraŭ încredere suficientă spre a putea dobândi imobile rurale;

«Considerênd că acéstă intenţiune a legiuitoruluĭ, care a revisuit Constituţiunea şi a introdus acel articol 7, § V din Constituţiune, că dobêndirea de imobile rurale presupune calitatea de cetăţén român din partea achisitoruluĭ, ea se manifestă nu numaĭ prin locul ce ocupă § V din art. 7 al Constituţiuneĭ, dar maĭ cu sémă prin discuţiunile urmate în constituantă, carĭ, orĭ cum s'ar privi, orĭ cât de confuse într'o privinţă aŭ fost, orĭ câtă reticenţă voită ar conţine, nu lasă

www.dacoromanica.ro

legea de la 20 August 1864, ea nu este, decĭ, o incapacitate constituţională, ci pur şi simplu, legislativă.

Legiuitorul ordinar, dar, va putea, orĭ când, modifica, lărgi saŭ restrênge, acéstă incapacitate specială.[1]

La extensiunea capacităţeĭ streinilor, şi în acéstă privinţă, legiuitorul român este nu numaĭ conviat, dar încă şi obligat, atât prin declaraţiunea formală, raportată maĭ sus, pe care însuşĭ D l B. Boerescu a făcut'o

îndoială asupra punctuluĭ că dobândirea imobilelor rurale, ca un drept în ordinea socială de cea maĭ mare importanţă, să fie recunoscut numaĭ cetăţenilor românĭ;

„Considerând că orĭ-carĭ ar putea fi inconvenientele economice, sociale şt politice ale disposiţiuneĭ § V din art. 7 al Constituţiuneĭ, orĭ cât s'ar ḑice că de vreme ce disposiţiunea avea menirea a preserva cotropirea imobilelor rurale, acésta ar însuşi inconvenientul de a fi obstacol pentru valorificarea imobilelor rurale şi póte şi pentru creşterea populatiuneĭ, orı cât s'ar ḑice că acésta era şi cortrariŭ art. 6 din codul civil, orĭ cât s'ar invoca atingerile cărora ar putea fi expuşĭ aceĭ carĭ nu sunt cetăţenĭ în variile relaţiunĭ de drept, totuşĭ întru cât intenţiunea şi voinţa legiuitoruluĭ, revisuirea Constituţiuneĭ, sunt certe, precum văḑurăm, inconvenientele de orĭ-ce fel nu ne pot împedica de a aplica regula nouă a § V din art. 7 al Constituţiunaĭ cu toate consecinţele. »

Este zadarnic, a maĭ releva, în special, inconsecinţele acesteĭ decisiunĭ; ele sunt învederate prin tótă demonstraţiunea nóstră de faţă.

1 Dar numaĭ pe acésta, de óre-ce ea singură diferenţia pe Românĭ de streinĭ la 1865 (data promulgăreĭ cod. civil) şi la 1866 (data promulgăreĭ Constituţiuneĭ nóstre); ea singură, prin urmare, a maĭ putut subsista în faţa acestor legĭ generale, şi, în special, în faţa art. 11 c. civ. şi a art. 11 din Constituţiune.

Pentrutóte cele-l'alte drepturĭ şi facultăţĭ, acordate streinilor prin aceste texte de lege, ele sunt şi rĕmân pentru eĭ drepturĭ dobêndite, în virtutea Constituţiuneĭ, de carĭ, atât timp cât acésta însăşĭ nu le va raporta, legiuitorul ordinar nu se póte atinge

www.dacoromanica.ro

D-luĭ de Radowitz, Secretarul de Stat al Imperiuluĭ German, cât şi maĭ ales, prin însuşĭ actul de recunóscere al Independenţeĭ nóstre de către marile Puterĭ.

«Guvernul (Imperial, al M. S. Regineĭ, al Republiceĭ Francese), zic Germania, Anglia şi Francia, nu pot considera ca respunzând pe deplin vederilor, cari au călăuzit Puterile semnatare a Tractatuluĭ din Berlin, disposiţiunile constituţionale nouĭ, cari 'ĭ au fost aduse la cunoscinţă.

«*Totuşĭ, increzătóre în voinţa guvernuluĭ Princiar de a se apropia cât maĭ mult, în aplicaţiunea acestor disposiţiunĭ, de ideia liberală de care s'au inspirat Puterile şi* ***luând act de asigurările formale, cari i au fost transmise în acest scop,*** *etc...*»[1].

Ast-fel înţelésă şi îngrădită, incapacitatea streinilor de a cumpĕra imobile rurale în Romània, este, de sigur, de ordine publică; ea dă nascere, în cas de violaţiune a ei, prin urmare, uneĭ nulităţĭ de aceaşĭ natură pe care orĭ-cine are un *interes pecuniar* o póte invoca.

Nasce, însă, întrebarea, *în cât timp?* Nu există, într'adevĕr, în dreptul nostru acţiunĭ perpetuĭ.

«Tóte acţiunile, atât reale cât şi personale, pe carĭ legea nu le a declarat neprescriptibile şi pentru carĭ nu a defipt un termen de prescripţiune, se vor prescrie prin treĭ-zecĭ de anĭ, fără ca cel-ce invócă acéstă prescripţiune să fie obligat a produce verĭ-un titlu şi fără să i se pótă opune reaua credinţă» (art. 1890 cod. civ).

Să observăm, că cu tótă reserva pe care acest articol pare a o face, nu cunosc în tot dreptul nostru o singură acţiune perpetuă.

1. V. maĭ sus, p. 101.

www.dacoromanica.ro

In orĭ-ce cas, o asemenea reservă nu există în legea din 20 August 1864, din care isvorăşte nulitatea nóstră.

In dreptul frances, de unde am luat acest articol, toţĭ autoriĭ sunt de acord a dice, că regula prescrisă de art. 1890 (art. 2262 cod. frances) «este absolută, în acest sens, că nu există acţiune a căreĭ prescripţiune să céră o trecere de timp maĭ mare de treĭ-deci de anĭ» [1].

Prin urmare, şi acéstă acţiune va fi supusă, în orĭ-ce cas, prescripţiuneĭ generale de treĭ-decĭ de anĭ, care se va socoti, bine înţeles, din diua pertractăreĭ actuluĭ, adică, din diua *cumpărăreĭ* proprietăţeĭ imobillare rurale de către strein.

Odată, acest termen trecut, streinul devine proprietar incomutabil.

Chiar limitată în întrul acestuĭ termen, acéstă nulitatea absolută, şi acţiunea care derivă dintr'ênsa nu sunt lipsite de grave inconveniente.

Pe de o parte, termenul de treĭ-zecĭ de anĭ este cu desăvârşire prea lung; proprietatea rămâne, prea mult timp, în incertutidine, de unde orĭ-ce amelioraţiune devine imposibilă, spre marele prejudiţiŭ al desvoltăreĭ nóstre economice; [2] iar, pe de alta parte, acţiunea

1. Autry et Rau, op. cit. t. VIII, § 773, p. 431.

2. Acéstă critică se póte, cu drept cuvênt, aduce tutulor termenelor nóstre de prescripţiune.

Aceste termene eraŭ bune în dreptul roman şi chiar la începutul acestuĭ secol, când s'a edictat Codul Napoleon; ele, însă, nu maĭ cadrézä cu trebuinţile moderne, cu relaţiunile repezĭ şi multiple, carĭ unesc pe ómenĭ în afacerile lor, astăzĭ.

Una din causele pentru carĭ proprietatea română este depreciată, să fie bine sciut, că nu cea maĭ puţin importantă este şi aceia a incertitudineĭ îndelungate în care se află, la noĭ, dreptul de proprietate imobiliară.

Prea multe acţiunĭ în nulitate, prea multe suspensiunĭ de

www.dacoromanica.ro

în nulitate aparţinând orĭ cuĭ are un interes pecuníar spre a o face să se pronunţe,— în cele maĭ multe casurĭ vânzătoruluĭ şi herezilor luĭ,—aceştia o vor ţine-o suspendată asupra capuluĭ cumpărătoruluĭ, ca sabia luí Damoclès, şi o vor agita-o saŭ nu, după cum streinul va putea saŭ nu, se cumpere tăcerea lor.

In fine, eĭ nu o vor face, de cât în casul când eĭ vor avea un folos la acésta.

Orí, este învederat că, în specie, acéstă vênḑare — cumpĕrare este nulă pentru tóte părţile: *quod nullum est*, *nullum producit effectum*.

In cas de nulitate, dar, vênḑĕtorul român va trebui să restitue cumpĕrătoruluĭ strein, preţul vênḑereí, căcĭ, de sigur, el nu 'l póte reţine fără causă; cumperătorul va avea, chiar, în contra luı, o *condictio sine causa* ; el va putea, încă, reţine imobilul, până la restituirea preţuluĭ.

Când, însă, preţul vênḑĕreí va fi un preţ avantagios, este maĭ mult de cât cert, că vênḑĕtorul nu va cere nulitatea vênḑĕreı.

Iată, dar, interesul general, acel mare interes de ordine publică, în jurul căruia facem cu toţií atâta sgomot, atâta paradă de vorbă şi de patriotism, atârnat de un simplu interes privat: triumfând cu dênsul, şi intrând în umbră, dupĕ cum acesta îl va călăuzi.

---

prescripţiune, prea multe inalienabilităţĭ, vatămă de sigur circulaţiuneĭ proprietăţeĭ, — prin urmare, propăşireĭ eı.

Dacă la acésta veţĭ maĭ adauga şi lipsa unuĭ cadastru, veţĭ vedea pentru ce creditele fonciare, pentru ce creditoriĭ hypotecarĭ, pentru ce, în fine, cumpărătoriı opun resistenţe, adesea invincibile.

Singura prescripţiunea dă stabilitate proprietăţeĭ; să scurtam termenele eĭ, dar să luam masurĭ de publicitate maĭ intinse şi maĭ lesnicióse pentru mutaţiunea proprietaţeı şi pentru sarcinile reale, ce o grevézà.

Vom fi făcut, printr'acésta, un adevĕrat serviciu public.

www.dacoromanica.ro

Cine nu vede, însă, că în aceste condițiunĭ legea organisă un adevĕrat șantagiŭ.

Acesta póte fi scopul legeĭ?

Nu. Daca interesul general este, intr'adevĕr, amenințat prin faptul că un strein posedă o părticică, cât de mică, din solul Românieĭ, pare că nu ar exista, atuncĭ, de cât un singur organ acreditat, în Statul român, pentru a'l ocroti; acesta ar fi Ministerul public.

In mâna luĭ, iar, nu în aceia a părților, s'ar părea că se cade să stea acéstă acțiune [1].

Dar, și Ministerul public, este el la adăpost de orĭ-ce ingerințe și influențe streine pricineĭ?

Nu este el, organul direct al ministruluĭ de justiție? Acesta nu este el, primul între procurorii sĕĭ? Dupĕ ordinul luĭ, dar, procurorul va exercita saŭ nu acéstă acțiune, o va susține orĭ o va abandona.

Orĭ, la rîndul luĭ, ministrul de justiție, nu este de cât omul unuĭ partid politic, prin urmare, supus, și el, unor influențe și fluctuațiunĭ externe.

In aceste împrejurărĭ, singurul sistem admisibil, dupe opiniunea mea, care să concilieze între ele: interesul general, stabititatea proprietățeĭ și justiția absolută, este de a încredința tribunalelor de notariat missiunea, ca, cu ocasiunea fie-căreĭ autentificărĭ sau transcrierĭ a unuĭ act de vênzare — cumperare de imobile rurale, să cerceteze titlurile naționalitățeĭ cumperătoruluĭ și să dea o adevĕrată hotărîre de admisiune la autentificare saŭ transcriere a actuluĭ de vênzare, care hotărire să

---

1. In starea actuală a dreptuluĭ nostru, atribuțiunile Ministeruluĭ public fiind limitativ determinate în afacerĭ civile, de art. 80 și ur. pr. cod. civ., și printre acestea, exercițiul acțiuneĭ în nulitate, de care vorbim, neintrând, de sigur, că el nu póte agita acéstă acțiune, fără a comite un adevĕrat exces de putere.

www.dacoromanica.ro

fie susceptibilă de apel şi de recurs în casaţiune, ca şi hotărîrile ordinare.

Odată, însă, actul transcris, proprietatea se devină certă şi stabilă *erga omnes*; nimenĭ se nu maĭ pótă ataca titlul aceĭuia ce a dobândit'o, sub pretext că el ar fi strein, saŭ că tribunalul s'a înşelat, în apreciarea titlurilor luĭ de naţionalitate.

Maxima *res judicata pro veritatem habetur*, nu acoperă ea, de multe-orĭ, iniquităţĭ flagrante?

Intr'un înalt interes de linişte, de pace socială, însă, tóte popórele civilisate aŭ aşternut'o la fundamentul, chiar, al instituţiunilor lor judecătoreştĭ.

Cu chipul acesta, s'ar pune capăt şantagiul organisat, s'ar da stabilitate proprietăţeĭ şi s'ar salva şi interesul general, pe care 'l credem ameninţat [1].

---

1. In sesiunea Parlamentuluĭ din 1892, uniĭ deputaţĭ, printre carĭ distinsul jurisconsult D-l Basile Bratianu, pătrunşĭ de urgenţa necesităţeĭ de a deslega controversa, ce ne divide, aŭ propus un proect de lege, intitulat: *Lege, privitóre la procedura de urmat pentru aplicarea prohibiţiuneĭ prescrisă de art. 7 § 5 din Constituţiune*. (Veḑĭ *Desbaterile Adunăreĭ Deputaţilor* din 2 Maĭ 1892).

Trebue se mărturisesc satisfacţiunea mea, cea maĭ desăvârşită, că acest proect de lege nu a fost, deja, tradus într'o lege definitivă.

Intr'adevăr, el nu este de cât o consacraţiune, în parte, a spoliaţiuneĭ profesată de interpretaţiunea extensivă.

Prin Art. I, se pune în principiu, că: «orĭ-ce înstreinare de imobile rurale, fie prin vânzare, schimb, donaţiune, legat particular, făcută contra prohibiţiuneĭ art. 7 § 5 din Constituţiune este nula şi de nicĭ un efect.»

Art. II. «Nulitatea póte fi urmarită de însă-şĭ partea ce a înstreinat, de succesoriĭ saŭ representanţiĭ sĕĭ, precum şi de Ministeriul public al tribunaluluĭ în circumscripţia căruia se găseşte situat imobilul, având şi dreptul de a face şi tóte actele de procedura şi de reformare a sentinţelor judecatoreştĭ.»

Tóte criticile ce am adus interpretaţiuneĭ extensive se aplica, *in globo*, acestuĭ proect de lege.

www.dacoromanica.ro

Ce se întêmplă, însă, când strĕinul, — care în contra prohibițiuneĭ ce am stabilit, a cumpĕrat un imobil rural,— a revêndut acest imobil unuĭ Român?

Nu numaĭ că el, pe nedrept, coprinde, ca intrând în prohibițiunea art. 7 § 5 acte juridice, carĭ, precum am vĕḑut, nicĭ odată nu aŭ intrat în spiritul legiuitoruluĭ, ca donațiunile, legatele particulare; nu numaĭ ca el este incomplect, căcĭ nu fixéză nicĭ un termen de prescripțiune a acțiuniĭ în nulitate, dar el organiséză, cum am dovedit, șantagiul legal și opresiunea politică, punând pe cumpĕrator la discreția parților și a Ministeruluĭ public.

In special, cu privire la moștenirĭ, fie *ab intestat*, fie testamentare, el organisa un sistem de expropriațiune silită, neconcialiabil cu art. 19 din Constituțiune, care ḑice, ca: «Nimenĭ nu póte fi expropiat de cât pentru causa de utilitate publica, legalmente constatata», iar,

«Prin causă de utilitate publică urméză a se înțelege *numaĭ* comunicațiunea și salubritatea publica, precum și lucrarile de apérare a țareĭ».

Sa observam, de o-cam-dată, că acest art. 19 nu a fost modificat în 1879, și nicĭ a putut fi modificat, precum am stabilit, missiunea acestuĭ legiuitor fiind fost exclusiv limitata, numai la art. 7, privitor la naturalisațiunea streinilor.

Sa observăm, în al doilea rând, ceea-ce, de alt-fel, tóta lumea scie, că nu prin legĭ ordinare se póte deroga la disposițiunile constituționale.

Sa observam, înca, că succesiunea fiind un mijloc de a dobândi proprietatea însașĭ, *in re ipsâ*, (art. 736 Codul Civil), din doué lucrurĭ, unul: orĭ am devenit proprietar, și atuncĭ am drept la lucru insușĭ, în natură, orĭ nu am devenit proprietar, și atuncĭ, nu am drept la nimic.

In nicĭ un cas, nu mi se pote da, în loc de lucru, echivalentul luĭ în banĭ, cacĭ acésta ar fi o adevĕrata expropriațiune silită, care, însă, cum am vĕḑut, nu intră în cadrul art. 19 din Constituțiune.

Sa observam, în fine, că acéstă proposițiune nu ține nicĭ o socotélă de idea de patrimoniŭ, așia cum ea resultă din principiile cele maĭ esențiale de drept; de óre-ce, ea'șĭ permite să cerceteze, în sânul patrimoniuluĭ, bunurile ce'l compun, și sa le distingă, după natura lor materială; când noĭ scim, ca tóte

www.dacoromanica.ro

Uniĭ cred, că de óre-ce strĕinul nu a putut deveni proprietar, nicĭ el nu a putut transmite cumpĕrătoruluĭ sĕŭ un drept, pe care el însușĭ nu 'l-a avut.

«Nemo in allium plus jura transferre potest quam ipse habet».

---

acestea nu sunt de cât elemente intelectuale, absolut identice și fongibiile între ele, avênd tóte un singur caracter: acela de valorĭ pecuniare.

In contra, dar, a tutulor, acestor principiĭ, prin Art. III, din acest proect, se dispune, că atuncĭ:

«Când într'o moștenire cuvenită strĕinilor, fie succesiune testamentară, fie *ab-intestat*, se coprinde imobile rurale, strĕinul succesor nu are dreptul de cât la equivalentul în banĭ a acestor imobile».

Art. IV «Tribunalul însărcinat cu împărțirea succesiuneĭ, va dispune vîndarea imobililor rurale, care se face în modul și cu formele prevĕdute pentru vîndarea bunurilor imobile, potrivit art. 783 și urmatoriĭ din procedura civilă».

Art V. «In tóte cele-l'alte casurĭ, vîndarea va fi urmărită după cererea Ministeruluĭ public al tribunaluluĭ situațiuneĭ imobiluluĭ.

«Tribunalul va decide asupra acesteĭ cererĭ în ședință publică, părțile fiind chemate. Decisiunea tribunaluluĭ este supusă la toate caile de reformare prevĕdute în procedura civilă.»

Art. VI. «Orĭ de câte orĭ succesoriĭ strĕinĭ vin la moștenire în concurs cu succesibilĭ pământenĭ. vîndarea imobilelor rurale nu este obligatorie, moștenitoriĭ pamêntenĭ aŭ dreptul de a păstra aceste imobile, și împărțirea avênd a se efectua potrivit art. 742 din codul civil.»

Aveam, dar, dreptul să dic, că acest proect de lege organisă o adevĕrata expropriațiune silită, în contra succesorilor strĕinĭ, care este legalmente cu neputință, — un șantaj legal, care este imoral, și, — in fine, rupe egalitatea între moștenitorĭ, creând în favorul moștenitorilor românĭ un drept de *protimissis*, condemnat de tóte legislațiunile moderne, pentru cuvîntul, că el nu este în realitate de cât un fel de servitudine *personală*, de cari tóte proprietățile rurale vor fi *hic et nunc* grevate, nimenĭ neputând sci, de azĭ, carĭ vor fi moștenitoriĭ luĭ de mâine.

www.dacoromanica.ro

Aşa dar, şi cumpĕrătorul român este isbit de acţiunea în nulitate, îndreptată în contra strĕinuluĭ; şi el póte fi evins.

Acéstă opiniune, însă, nu este întemeiată.

Intru atât acéstă acţiune în nulitate există şi este eficace, întru cât ea urmăreşte scopul propus de legiuitor; de îndată, însă, ce acesta este atins, ea încetéză şi se stinge:

«*Cessante ratione legis, cessat ejus effectus*».

Orí, scopul legeĭ este cu desĕvêrşire atins, când imobilul rural intră în mâna unuĭ Român. El este atins, chiar, atuncĭ când, *pendente lite*, strĕinul, prin naturalisaţiune, a devenit Român.

Pe de altă parte, excepţiunea de incapacitate, trasă din extraneitatea primuluĭ cumpĕrător, este exclusiv personală; ea nu se póte extinde şi la succesoriĭ sĕĭ particularĭ.

Intr'adevĕr şi réua credinţă, în materie de prescripţiune, este inherentă posesiuneĭ, numaĭ celuĭ ce nu este de bună credinţă, nu şi aceluia, care, de bună credinţă, a cumpĕrat, de ex., de la dênsul acest imobil.

Cel d'întêiŭ, nu este proprietar, şi réua luĭ credinţă 'l va împedica să devină, prin prescripţiunea de 10 saŭ 20 de anĭ.

Cel de al douilea, totuşĭ, graţie buneĭ luĭ credinţĭ, va ajunge la proprietate, în 10 saŭ 20 de anĭ, iar, până atuncĭ, el va dobândi şi fructele imobiluluĭ.

Decĭ, cel de al douilea are maĭ multe drepturĭ de cât nu putea să 'ĭ transfere autorul seŭ.

De câte alte orĭ, însă, acel care nu este proprietar, póte cu tóte acestea vinde?

Nu avem, de cât să ne gândim la heredele aparent.

El, de sigur, că nu este proprietar; nicĭ legea, nicĭ omul nu 'l-a chemat să culégă moştenirea, pe care el o posedă, şi cu tóte acestea, el vinde şi vinde valabil,

www.dacoromanica.ro

întru cât privesce pe cel de al treilea, bunurile succesorale.

Instrëinările făcute de el sunt absolutamente oposabile adevëratuluí herede, ca şi cum ele ar fi emanat de la dênsul [1].

Tot ast-fel, şi în casul nostru.

Strëinul a putut să nu devină proprietar, de şi el a putut, totuşĭ, să facă proprietar pe cumperătorul român.

Cât pentru *schimb*, el nefiind de cât tot a vênzare, cu acéstă diferenţă numai, că ambele equivalente consistă în lucrurĭ, pe când în vênzare unul consistă în bani, nu este nicĭ o raţiune plausibilă să'l tratăm, în principiu, alt-fel de cât vènzarea-cumpĕrarea însăşi.

Faptul că un strein posedă, deja, un imobil rural, şi că, ast-fel, prin schimbul ce'l face, el nu dobând sce maĭ multe drepturĭ de cât are actualmente, nu ne îndritueşte se exceptăm de cât schimbul, în care imobilul rural dobândit de strëin este exact equivalentul aceluia ce'l posedă deja.

Intr'adevĕr, pentru diferenţa în plus, el nu este de cât un cumperător ordinar şi, prin consecinţă, el trebue tratat ast-fel

In fine, dacă interpretaţiunea generală şi absolută,— pe care o daŭ aceí, cari cred că art. 7 § 5 impedică pe strein de a dobândi imobile rurale, prin tóte mijlócele autorisate de lege,—este întemeiată, atuncĭ, pentru a fi logicí, ar trebui să zicem, că acéstă prohibiţiune nu trebue restrânsă numaĭ la dobândirea plineí proprietăţi, de óre-ce legea nu distinge, ci trebue să o

1. Aubry et Rau op. cit., t. VI § 616 pagina 437, text şi nota 32.

www.dacoromanica.ro

extindem şi la desmembrămintele eĭ: — şi la dreptul de *usufruct*, şi la dreptul de *usu*, şi la dreptul de *habitaţiune*, maĭ mult încă,— şi la cele-l'alte drepturĭ reale imobiliare: la *privilegiile asupra imobilelor,* (prevĕzute de art. 1737 c. civ.) şi la *hypotecĭ*, căcı tóte acestea sunt *jura in re.*

Nu este, în adevĕr, nicĭ o raţıune logică de a distinge între dobândirea plineĭ proprietăţĭ şi dobândirea, unuia câte unul, a desmembrămintelor eĭ: *jus utendi, jus fruendi,* saŭ *jus abutendi.*

Tóte aceste drepturĭ nu sunt de cât elementele, din cari se formézǎ însuşĭ dreptul de proprietate.

Dacă pot obţine dreptul de a lua fructele unuĭ imobil, de ce sĕ nu pot obţine şi pe acela de a usa de el?

Dacă am obţinut, pe un timp ilimitat, — căcĭ legea nu determină nicĭ un termen,—aceste douĕ atribute, de ce să nu obţin şi pe acela de a mĕ desface de ele, de a le înstrĕina, ele fiind, în fapt, folosul real ce'l dă dreptul de proprietate?

In fine, chiar acest drept de a înstrĕina un imobil, nu există el plin, de şi independent de cele-l'alte,—în dreptul de hypotecă, iară, în cel de antichresă, reunit chiar la cele douĕ d'întâı?

Nimĕruı, însă, nu'ĭ va venit în minte idea nebună, că un strĕin nu póte dobândi, în România, un drept de hypotecă saŭ de antichresă asupra unuı imobil rural.

Şi cu tóte acestea, deducţiunea acésta a teorieĭ ce criticăm se impune, într'un mod ineluctabil [1].

---

1. Un singur cuvênt despre donaţiunĭ şi legate singulare.

Donaţiunile şi legatele singulare sunt şi ele un mod de dobândire a proprietaţeĭ imobiliare rurale, şi nu o data am auzit, zicându-se, ca dacă prin ele ar fi permis streinilor să ajungă la proprietatea rurala, atuncĭ prohibiţiunea, resultând din incapacitatea lor, de a cumpĕra, ar fi eludată.

Din tóte elementele ce am grupat în jurul acesteĭ ches-

www.dacoromanica.ro

IV

Iată-ne ajunşĭ la capătul cercetărilor nóstre.

Am scrutat sensul art. 7 § 5, din tóte punctele de privire, pe carĭ sciinţa dreptuluĭ ni le dă, şi din desvoltările, de până acum, socot, că am făcut să resulte, în modul cel maĭ evident:

Că interpretaţiunea extensivă, care tăgăduesce, în mod absolut, streinuluĭ dreptul de a dobândi imobile rurale, prin orĭ-care din mijlócele stabilite de art. 644 şi 645 C., civ. nu este autorisată de dreptul nostru anterior.

Că acéstă interpretaţiune nu este conformă nicı cu spiritul legeĭ, aşa cum el resare din lucrările preparatoriĭ ale art. 7 § 5.

Că aplicată şi condusă până la ultimele eĭ consecinţe. ea violéză şi restórnă principiĭ fundamentale de drept, carĭ forméză însăşĭ temeliile ordineĭ nóstre sociale, temeliile familieĭ şi temeliile proprietăţeĭ.

Că, în orĭ ce cas, principiul înscris în art 7 § 5 este un *nudum praeceptum,* prin el însuşĭ, absolut inoperant.

Că din contră, combinat cu prohibiţiunea înscrisă în legea din 20 August 1864, el dă complectă satisfacţiune. preocupaţiunilor legitime ale ţăreĭ şi ale legiuitoruluĭ

ţiunĭ, resultă că dreptul streinilor de a dobândi, prin donaţiunĭ şi legaturĭ singulare, imobile rurale, nu le-a fost, nicĭ o dată, interzis, nicĭ prin dreptul nostru anterior, nicĭ prin legea din 20 August 1864, nicĭ, prin urmare, prin art. 7 § 5; că, aşa dară, el este azĭ. acea-ce a fost în tot-d'a-una, adică accesibil streinilor ca şi Românilor.

Dacă, însă, sub formă de donaţiune saŭ legate singulare s'ar deghisa o vânzare, atuncĭ, negreşit, că în basa principiuluĭ *fraus omnia corrumpit,* acestea vor urma sórta vânzărilor propriŭ zise, aşa cum maĭ sus am arătat'o.

www.dacoromanica.ro

Că, în fine, circumscris, chiar, în aceste limite, el are nevoe de o reglementaţiune inteligentă, care se dea, pe de o parte, satisfacţiune aşteptărilor Europeĭ, iar pe de altă parte, şi maĭ ales, ca el se nu fie pentru noĭ o causă de sdruncînare şi de ruină economică, din care, cu anevoe, ne am maĭ putea rădica.

Nu trebue, în adevĕr, să uităm, un singur moment, că, prin recunoaşterea Independenţeĭ nóstre, am intrat în marea familie a Statelor, a lumeĭ civilisată.

Este, dar, pentru noĭ, un *standard of life*, obligator, felul lor de viaţă.

Nu vom putea trăi, un singur moment, în bunul lor concert, dacă vom avea pretenţiunea se arborăm şi se practicăm principiĭ şi datine, pe carĭ ea le condamnă.

Vrând, nevrând, vom fi siliţĭ să trăim ca eĭ, se facem, aceea ce fac şi eĭ.

«Este de un interes general, zicea Comitele Andrassy [1], în congresul de la Berlin, ca Statele, recunoscute independente, să fie stăpîne pe destinele lor şi să pótă vieţui prin propria lor viaţă.

«Numaĭ dobândind convicţiunea, că *că ele sunt responsabile de politica lor şi că vor culege fructele bunelor relaţiunĭ*, ***precum şi că se vor supune consecinţelor unor rele raporturĭ***, *va putea acest Stat* (vorbia de România), *ca şi statele limitrofe*, ***avea garanţia uneĭ convieţuirĭ posibile***».

Popórele sunt ca şi ómeniĭ; ele sunt naturalmente sociabile. Precum un om nu se póte isola de semeniĭ sĕĭ; fără a fi, cum zice Aristote, o brută, un zeu, saŭ o păsăre de pradă, tot ast-fel şi naţiunile.

Cu cât civilisaţiunea înaintéză, cu atât deosebirile, între ele, dispar; cu atât cercul bunelor relaţiunĭ de

---

1. V. maĭ sus, p. 83.

www.dacoromanica.ro

prietenie, de afacerĭ, de interese comune, se lărgesce până a constituĭ, din întréga lume civilisată, o singură familie, un singur corp.

Nu, dar, în mod impunit, vom turbura liniscea şi felul de viaţă al lumeĭ întregĭ.

«Avem datora, zicea cu drept cuvênt, d-l deputat. C. C. Arion, în şedinţa Camereĭ de la 4 Decembrie 1892, de a nu lăsa se treacă în practica nóstră judiciară teoriĭ, carĭ să strice buna reputaţiune a ţĕreĭ şi se o pună *au ban de l'Europe*; avem datoria să se respecte dreptul, chiar când el aparţine unui strein, căcı d'asupra bogăţieĭ efemere, de două saŭ treĭ milióne, care pentru un stat nicĭ nu se pune în cumpănă, este puterea morală a naţiuneĭ şi aceia nu voim să o ştirbim».

Pe de altă parte, este a face act de o politică prevăzătóre, de o adevĕrată politică de conservaţiune şi de propăşire naţională, dacă, una câte una, vom rădica piedicile, carĭ se opun la intrarea capitalurilor şi inteligenţelor în ţară, capitalurĭ şi inteliginţe, carĭ atât ne lipsesc, de carĭ avem atâta nevoe, şi fără de carĭ, nicĭ un progres, în nicĭ o direcţiune, nu este posibil.

Ast-fel fiind, dar, împrejurările de viaţă externă şi internă, în carĭ România trăesce, nu putem cere, de la aceĭ ce presidă la destinele acesteı ţĕrĭ: guvern, justiţie, ómenĭ politicĭ, etc. în destulă moderaţiune, în destulă prudenţă şi în destulă înţelepciune, în tóte măsurile, hotărîrile, vorbele şi actele lor, privitóre la streinĭ,—la persóna şi la averile lor.

Toţı recunosc, că este urgent a pune capăt, cu o zi maĭ de vreme, situaţiuneĭ incerte şi teribile, în carĭ excesele uneĭ jurisprudenţe, rĕŭ consiliată, a aruncat o numerósă şi interesantă parte a populaţiunilor nóstre.

Pe zi ce trece, procesele se înmulţesc; situaţiunea se

www.dacoromanica.ro

ânăspreşte; cetăţenii, asmuţiţĭ în contra streinilor,—ba şi Statul insuşĭ,—devin adevĕraţĭ vênătorĭ de moştenirĭ.

Basele fundamentale ale societăţei sunt sguduite; dreptul de proprietate violat şi mutilat; dreptul de succesiune, ordinea succesorală, rĕsturnate din temeliĭ, relaţiunile de viaţa şi de afacerí, împiedicate orı puse necontenit în discuţiune, etc., într'un cuvênt întréga nóstră ordine socială, adânc şi violent turburată.

A pune ordine în mijlocul acestei desordine este, dar, o imperiósă şi urgentă datorie a legiuitorului român.

Iată, formulate într'o simplă schiţă de proiect de lege, propoşiţiunile nóstre:

Art. I. Streinii pot dobêndi, în România, imobile rurale prin tóte mijlócele prescrise de lege, întocmaĭ ca şi Româniĭ, afară de vêndare-cumpĕrare.

Art. II. Vêndarea-cumpĕrarea de imobile rurale nu este perfectă, nicĭ chiar între părţĭ, de cât dupĕ ce actul de vêndare-cumpĕrare va fi fost autentificat de tribunalul de notariat.

Art. III. Tribunalul de notariat, chemat a autentifica un act de vêndare-cumpĕrare de un imobil rural, nu va încuviinţa autentificarea luĭ, de cât dupĕ ce în prealabil va fi luat şi avisul inscris al Ministeruluĭ public şi va fi judecat că cumpĕrătorul este Român.

Art. IV. Dovada naţionalităţeĭ cumpĕrătoruluĭ se va face prin tóte mijlócele prescrise de lege, între altele prin înscrierea în listele electorale, prin martorĭ şi presumpţiunĭ.

Art. V. Hotărârea de admisiune, dată de tribunalul de notariat, la autentificarea unuĭ act de vîndare-cumpĕrare de imobile rurale este oposabilă şi faţă de terţiĭ.

Art. VI. Acéstă hotărâre este supusă apeluluĭ şi re-

www.dacoromanica.ro

cursuluĭ în Casaţie, atât din partea părţilor cât şi din partea Ministeruluĭ public.

Art. VII. Hotărârea de respingere a cerereĭ de autentificare nu are putere de lucru judecat nicĭ chiar faţă de părţĭ, carĭ sunt libere se aducă nouĭ dovedĭ, pentru a face saŭ completa proba, că cumpĕrătorul este român.

Art. VIII. In interesul agricultureĭ şi industrieĭ, guvernul, — respectiv ministerul agricultureĭ, industrieĭ, comercіuluĭ şi domeniilor Statuluĭ,—va putea încuviinţa, nominativ şi individual, prin decret regal, — dupĕ ce va lua şi avisul prealabil al Camereĭ de Comerciŭ din localitate,—cumpĕrarea de imobile rurale de către streinі, saŭ de către societăţile agricole orĭ industriale strĕine, fie de la Stat, fie de la particularі; şi acésta numaĭ în mésura trebuinţelor exploataţiuneĭ lor agricole şi industriale.

Art. I are de scop de a pune capăt controverseĭ ce ne divide. El este, de alt-fel, precum sper că am dovedit, singura soluţiune juridică, în starea actuală a dreptuluĭ nostru.

Intr'adevér, art. 7 § 5, am stabilit că este un *mort né*; că, chiar daca autoriĭ luĭ ar fi voit se 'ĭ insufle viaţa, eĭ nu puteaŭ se o facă, de óre-ce eĭ eraŭ incompetenţĭ pentru acésta; în fine, acéstă soluţiune, singură, este conformă cu dreptul nostru anterior; ea singură nu înşélă legitimele aşteptărĭ a lumeі civilisate şi a marilor Puterĭ, carĭ aŭ recunoscut Independenţa Românieĭ.

Art. II, din contră, reservă vênḑarea-cumpĕrarea de imobile rurale numaĭ pentru Românĭ; pentru acest sfârşit, el pune acest act sub un regim special; de aci înainte asemenĭ vênḑĕrĭ-cumpĕrărĭ nu vor maĭ fi valabile de cât cu învoirea justiţieĭ.

Punênd in mâna justiţieĭ apărarea proprietăţeĭ nóstre rurale, am ales în Stat singurul organ, care, prin misiunea luĭ, prin compunerea şi modul luі de func-

www.dacoromanica.ro

ţionare, este în afară din noï, de luptele şi de pasiunile nóstre, şi maï presus de noï.

Nicï una, din criticile ce am adus, până acum, altor sisteme nu se póte îndrepta, credem, contra acestuia.

Nicï o bănuială nu póte plana asupra hotărârilor justiţiei, de óre-ce, prin acésta numai, am surpa noï înşine temelia încredereï, ce *justiţia* ţěreı, cu drept cuvênt, ne inspiră la toţï.

Dar, obligând'o să ia în prealabil, avizul Ministeruluï public, am dat mijloc societăţeï, ca, prin representantul sěŭ, să 'şï ḑică şi ea cuvêntnl eï; el va lumina justiţia; dar, atâta tot. Hotărârea acesteia este *res judecata*, *erga omnes*. Nu putem, în adevěr, lăsa în incertitudine proprietatea, fără a da o gravă lovitură desvoltăreı eï,

Ingăduind prin art. III, ca justiţia să 'şï facă convingerea, prin orï-ce mijlóce legale, chiar prin înscriere în listele electorale, prin martori şi presumpţiunı, am voit să nu ridicăm stavile circulaţiuneı bunurilor, prin urmare, să nu îngreunăm, spre dauna interesuluı general, relaţiunile şi comerciul dintre cetăţenı.

Lăsând, dar, acéstă dovadă suveraneï apreciaţiunï a justiţieï, am pus încredere în inţelepciunea judecătoruluï,— căruia, ca un omagiŭ înalt de stimă 'í-am încredinţat, exclusiv, paza soluluï naţional.

Supunênd, prin art. VI, la apel şi recurs în Casaţie hotărîrile tribunaluluï, atât din partea părţilor, cât şi din aceia a Ministeruluï public, am voit să dăm şi părţilor şi societăţeï mijlocul de a se pune la adăpost de orı-ce arbitrariŭ, — şi de a asigura triumful *dreptului*, până în ultima instanţă.

Ne dând, prin art. VII, şi hotărârilor de respingere putere de lucru judecat, nicï chiar între părţı şi nicï chiar cu privire la actul respins,—am voit să înlesnim părţilor dovada naţionalităţeı lor, dovadă dificilă, în starea actuală de nedomirire a dreptului nostru ; iar, pe

www.dacoromanica.ro

de altă parte, să înlesnim, încă şi maĭ mult, circulaţiunea bunurilor.

Acéstă reservă nu vatămă pe nimenĭ, şi folosesce la toţĭ.

In fine, prin art. VIII, permiţênd guvernuluĭ să încuviinţeze, prin Decret regal, şi după ce va lua şi avizul Camerilor de comerciŭ din localitate, ca streinii saŭ societăţile agricole şi industriale streine să pótă deveni proprietari de imobile rurale, prin vêndare-cumpĕrare, nu am făcut de cât să deschidem pórta intrăreĭ capitalurilor streine în ţară, să ajutăm, prin urmare, la desvoltarea agriculturei şi industrieĭ nóstre naţionale şi să dăm, în acelaşĭ timp, satisfacţiune obligaţiunilor nóstre internaţionale şi legitimelor aspiraţiunĭ a Europei.

Cât pentru objecţiunea că acéstă disposiţiune ar fi inconstituiională, socot că am dovedit îndestul netemeinicia eĭ: art. 7 § 5 este a se socoti ca şi cum nu există; el nu pune, şi nicĭ nu póte pune, verĭ o îngrădire putereĭ legiuitóre, care ar voi să extindă capacitatea streinilor, de a dobândi imobile rurale în România.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

NAȚIONALITATEA ROMÂNĂ

I. **Naționalitate**: *Principiĭ fundamentale:* Orĭ-ce om trebue să aibă o naționalitate; Nimenĭ nu póte avea două naționalitățĭ; Naționalitatea nu se impune 5

II. **Dobândirea naționalităţeĭ**: Principiile *jus soli* şi *jus sanguinis*. Formaţiunea naţionalităţeĭ la Sparta, Athena şi la Roma; Reforma luĭ Antonin Caracalla. Naţionalitatea sub barbarĭ. Regimul feodal. Codul civil frances. Tendinţa modernă. 9

III. **Naţionalitatea română**: Populaţiunile primitive ale Dacieĭ: Sciţiĭ şi Agatirşiĭ, Geţiĭ şi Daciĭ. Cucerirea Dacieĭ de Romanĭ. Colonisarea Dacieĭ de Romanĭ. Părăsirea Dacieĭ de Romanĭ. Dacia sub barbarĭ. 17

Descălecarea luĭ Radu Negru. în Muntenia; Descălecarea luĭ Dragoş, în Moldova. Boeriĭ şi *Rumîniĭ* . . . 18

Invasiunea Turcilor în Europa. Influenţa acestora asupra formaţiuneĭ naţionalitaţeĭ române. Infiltrarea elementuluĭ tracic în naţionalitatea română. Casătoriile între streinĭ şi Românĭ. *Obiceiul pământuluĭ*. Jurisprudenţa română . . 19

www.dacoromanica.ro

Regulamentul Organic. *Capitația*. Catagrafiele. Birniciĭ şi nebirniciĭ. Cine sunt cetățenĭ românĭ? Impopularea Românieĭ cu streinĭ. Principiul *jus soli* 27
Convențiunea din Paris, 7/19 August 1858. Codul civil, art. 8 34
Boeriile, sub Regulamentul Organic 36
Sudițenia, sub Regulamentul Organic 41
Căsătoria; influența eĭ asupra naționalitățeĭ femei. Dreptul civil modern. Cod. Calimach. Dreptul român vechiŭ Naționalitatea femei la Grecĭ şi la Romanĭ 46
Decisiunea Curțeĭ de Apel din Bucuoescĭ S. II No. 234 din 28 Noembre 1896 50
Art. 7 din Constituțiune 54
Cine sunt, *astă-ḑĭ*, Românı şi cine sunt streini? . . 55
Streiniĭ în România. Condițiunea lor de drept şi de fapt. *Desiderata* 56

ART. 7 § 5 DIN CONSTITUȚIUNE

Textul art. 7 § 5 şi punerea chestiuneĭ. Regulele de drept, în interpretarea legeĭ. 69
I. **Dreptul anterior art. 7 § 5**: *La nicĭ o epocă,* nu a existat, în România, dreptul de alibinagiŭ. Controversă în acéstă privință, cu d. Al. Xenopol. Dreptul de a cumpĕra moşiĭ. Dreptul de aşezare al streinilor. Tractate internaționale. Codul Calimach. Codul Caragea; legea din 15 Martie 1849. Legea din 20 August 1864. Codul civil, art. 11. Constituțiunea, art. 11. Convențiuni comerciale cu Austria, cu Rusia, cu Germania şi cu Grecia 71
Lucrările preparatoriĭ a revisuireĭ art. 7: Congresul din Berlin; Protocolul X[lea]. Art. 44 din Tractatul din Berlin. Executiunea luĭ. Consecințe. *Controversa* 81

www.dacoromanica.ro

Revisuirea Constituţiuneĭ. Voturile Adunărilor legiuitóre. Chestiunea înaintea alegĕtorilor. Discursul d-luĭ Emil Costinescu şi atitudinea «*Românuluĭ*». Resultatele alegerilor 85

Revisuirea înaintea Camerilor constituante. Raportul d-luĭ G. Mârzescu şi amendamentele propuse. Demisiunea presidentuluĭ Camereĭ, C. A. Rosetti şi a presidentuluĭ consiliuluĭ, I. C. Brătianu 90

Reconstituirea guvernuluĭ. Nouĭ elemente. Programul cabinetuluĭ. Situaţiunea nóstră în Europa 92

Misiunea d-luĭ B. Boerescu, ministru afacerilor streine. Conferinţele acestuia cu baronul Calice şi baronul d'Orczy, la Viena. Conferinţele aceluiaşĭ cu generalul Chanzy, la St. Petersburg şi cu d. de Radowitz, la Berlin 94

Revisuirea art. 7 din Constituţiune. Caracterul eĭ . . 98

Recunóscerea Independenţeĭ Românieĭ 100

Resultatele juridice ale revisuireĭ art. 7 102

II. Art. 7 § 5 nu este de cât o simplă declaraţiune constituţională : *nudum prœceptum*, **fără sancţiune**: Declaraţiunile d-luĭ B. Boerescu, în Constituantă. Raportul d-luĭ D. Giani. Declaraţiunile d-luĭ P. P. Carp în Senat, şedinţa din 14 Decembre 1892. Comparaţiune cu alte texte analoge, în special, cu art. 22 din Constituţiune. Jurisprudenţa Inalteĭ Curţĭ de Casaţiune. Inconsecinţele acesteĭ Inalte Curţĭ 104

III. Apreciaţiunea consecinţelor interpretaţiuneĭ extensive, dată art. 7 § 5 : Interpretaţiunea extensivă. Starea doctrineĭ şi a jurisprudenţeĭ. Fundamentul eĭ juridic. 115

Apreciaţiunea acesteĭ interpretaţiunĭ, cu privire la dreptul nostru anterior 118

Apreciaţiunea aceleiaşĭ cu privire la obligaţiunile nóstre internaţionale. 119

Consecienţele eĭ:

Dreptul de alibinagiu 123

Confiscaţiunea averilor streinilor 127

www.dacoromanica.ro

Violaţiunea principiuluĭ de egalitate între moştenitorĭ 118
Violaţiunea instituţiunilor *reserveĭ şi sesineĭ* . . . 130
Violaţiunea principiuluĭ fundamental al dreptuluĭ de succesiune *ab-intestat* 142
Violaţiunea ideĭ de drept a patrimoniuluĭ si transmisiuneĭ luĭ. 144
Violaţiunea principiuluĭ fundamental al dreptuluĭ de proprietate: *ocupaţiunea* 149
Violaţiunea dreptuluĭ de proprietate, incertitudinea acesteia: *usucapiunea* saŭ *prescripţiunea* 151
Violaţiunea dreptuluĭ de proprietate, cu privire la *accessiune* saŭ *incorporaţiune*. 154
Violaţiunea *Legeĭ*, însăşĭ, cu privire la *servitudinile legale, la usufructul legal şi la fructele culese de posesorul de bună credinţă*. 155
Violaţiunea libertăţeĭ convenţiunilor matrimoniale. Incapacităţĭ indirecte la căsătoriile streinilor cu Românii. Urmărĭ politice şi economice. 157
Violaţiunea libertăţeĭ de asociaţiune între Românĭ şi streinĭ. Societăţĭ civile. Societăţĭ comerciale române şi streine. Efectele legeĭ comerciale cu privire la acestea. 161
Restricţiunĭ speciale, în materie de vânḑare-cumperare de imobile rurale. Incapacitatea streinilor de a *cumpĕra* imobile rurale, isvoreşte din legea de la 20 August 1864, iar nu din art. 7 § 5. Incompetenţa Camerilor de revisuire din 1879 de a o edicta. Jurisprudenţa Inalteĭ Curţĭ de Casaţiune. Consecinţele acesteĭ incapacităţĭ a streinilor. Acţiunea în nulitate; eficacitatea şi durata eĭ. Şantajul legal. Interesul public subordonat interesuluĭ particular. Reforma de introdus. Propunerile nóstre în acest sens. Proectul d-luĭ deputat B. Brătianu. Critica luĭ. 174
Quid când cumpĕrătorul strein a revândut unuĭ Român, imobilul rural 175
Quid schimbul? 178

www.dacoromanica.ro

Consecințele interpretațiuneĭ extensive, cu privire la dreptul de *usufruct*, *de us și de habitațiune*, *la privilegiĭ*, *hipotecĭ și antichresă* 178

Aceleașĭ, cu privire la donațiunĭ între viĭ și la legatele singulare 179

IV. Conclusiune. 180

Schița unuĭ proect de lege pentru a resolva chestiunea art. 7 § 5 183

www.dacoromanica.ro

PREȚUL 5 LEI

www.dacoromanica.ro